

H. TE MERWE

DE LEVANTREIS
van
WYNANT-HENDRIKSZ

NAAMLOZE VENNOOTSCHAP W.D. MEINEMA - DELFT

**DE LEVANTREIS
VAN
WYNANT HENDRICKSZ**

... liepen de slavendrijvers weer over het plankier en knalden de zweepslagen ...
(Zie blz. 73)

DE LEVANTREIS
VAN
WYNANT HENDRICKSZ

door

H. TE MERWE

Geïllustreerd door Jan Boon

Tweede druk

NAAMLOZE VENNOOTSCHAP W. D. MEINEMA – DELFT

Een koopmansleerling verzuimt zijn plicht

Met een misnoegde trek op het gezicht kwam sinjeur Johannes van Someren, handelaar in granen, zijn woning uit. Hem volgde Steven Duyt, met in een leren tas de papieren, welke zijn patroon op de beurs zou kunnen nodig hebben. Dat meegaan en dat dragen van de tas was Steven's werk niet — Steven was een van de oudste klerken op het koopmanscomptoir, en het vergezellen van de patroon op zijn dagelijkse beursgang behoorde tot de taak van de jongste bediende. Toch had Steven in de laatste tijd wel meer sinjeur van Someren vergezeld, als Wynant Hendricksz, die als leerling bij het handelshuis Van Someren in dienst was, verstek liet gaan. Dat deed Wynant herhaaldelijk! Hij nam het met zijn werk in het geheel niet nauw. Hij was immers geen doodgewone pannelikker, doch de zoon van Hendrick Wynantsz, een gezeten Amsterdams koopman. En zijn werk op het comptoir van Van Someren was niet noodzakelijk om de verdienste — die kon vader wel missen! Wynant leerde bij Van Someren de eerste beginselen van het bijhouden van koopmansboeken, de eerste beginselen van het drijven van handel . . . Na een poos zou hij bij vader te werk worden gesteld — zou hij in diens zaak de plaats van opvolger innemen. En Wynant voelde zich nu al als zodanig. Hij keek met enige laatdunkendheid neer op de bedienden en de klerken, die het nooit verder dan bediende of klerk zouden brengen; die hun levensonderhoud op de comptoirkruk en achter de comptoirlessenaar zouden moeten winnen. Hij nam het werk en het leven luchthartig op — en om zich te laten bevelen als werkte hij om den brode . . . dáár had hij in de verste verte geen zin in. Hij voelde zich de zoon van een welgesteld Amsterdams burger; de zoon van een man wiens naam in de kringen van Amsterdam's coopluyden een goede klank had.

Die opvatting van zijn leerling had sinjeur Van Someren al meer dan eens onaangenaamheden bezorgd. De boeken, waarin Wynant

soms posten moest indragen, zagen er lang niet zo verzorgd uit als sinjeur Van Someren wenste en gewend was — de tijden, waarop met het werk behoorde te worden begonnen, nam Wynant niet al te nauwkeurig in acht . . .

Maar wat hij vandaag had durven besteken! Tegen een uur of half twaalf had Wynant — als gewoonlijk — het comptoir verlaten om thuis te gaan middagmalen. Om half één behoorde hij dan terug te zijn: dat was de tijd waarop de patroon gewend was zich naar de beurs te begeven. Het was half één geweest — Wynant was niet

verschenen. Met af en toe een ongeduldige blik op de klok, met telkens een ontevreden blik door het raam naar buiten, om te zien of de jongen nog niet kwam, had de koopman gewacht: vijf minuten — tien minuten — een kwartier . . . De rimpel tussen zijn ogen had zich verdiept en toen de wijzers kwart vóór een hadden gewezen, was Van Someren opgestaan en had hij zijn hoed gegrepen.

„Sinjeur Duyt, vergezelt U mij,” had hij kortaf gezegd, en Steven was dat bevel onmiddellijk en zwijgend gevolgd.

Het wás weer zo: die drommelse kwajongen bleef weer eens over tijd uit en bedierf de stemming van sinjeur Van Someren. En die bedorven stemming had natuurlijk haar uitwerking: de klerken aan de lessenaars bogen zich wat dieper over hun werk; wisten het verstandig, nú geen woord te wisselen . . . Dat veranderde, toen de deur achter de patroon en zijn begeleider was dichtgevallen. Toen maakten ze hun opmerkingen over die aap van een Wynant, die zich nergens wat van scheen aan te trekken en zich scheen te verbeelden, dat voor hém andere regelen golden dan voor hén.

Intussen volgden sinjeur Van Someren en zijn bediende de Nieuwendijk op weg naar de beurs; Steven enkele passen achter zijn heer. Die liep gestadig door — schijnbaar weinig anders ziende dan af en toe een kennis, die hem tegenkwam en wiens groet hij

rustig beantwoordde. Doch in werkelijkheid zag Van Someren meer. Scherp keek hij uit, of soms de jongen nog kwam opdagen. Dan kon die de tas van Steven overnemen en zou Steven kunnen terugkeren naar zijn lessenaar. Maar — nam de koopman zich voor — na beurstijd zou er voor dat kereltje, dat zijn plicht zo lucht-hartig opnam, wat zwaaien! Was het niet om Wynants vader, dan zou hij de jongen al lang hebben weggestuurd.

Ineens hield Van Someren zijn pas in. Vergiste hij zich...? Hij meende te zien...

Ja, werkelijk! Het bloed steeg de koopman naar de wangen — hij voelde, hoe zijn drift hem de baas werd. Dáár — door de kleine, in lood gevatte ruitjes zag hij het — dáár zat Wynant Hendricksz! In de taveerne „Het Vergulde Spinnewiel"! Met een paar knapen van zijn slag!

Zonder zich te bedenken stootte de koopman de deur van de taveerne open en trad binnen — Steven Duyt, op straat, weifelde. Zou hij zijn patroon volgen? Mee binnengaan? Steven deed het niet — vond het raadzamer buiten te wachten. Dus hoorde hij niet, wat er binnen gesproken werd — zag alleen, dat sinjeur Van Someren op de tafel toetrad, waar de koopmansleerling met zijn makkers achter een paar glazen bier zat, bezig met het verkeerbord. Steven zag, hoe Wynant juist de leren beker met de dobbelstenen ophief om een worp te doen — zag, dat zijn hand een ogenblik boven de tafel opgeheven blééf. Zag, dat Van Someren heftig op de jongen inpraatte. Hoe graag zou hij de woorden hebben gehoord!

„Kom mee, dagdief dat je bent," beval Van Someren kortaf.

Wynant schrok toch, toen hij zijn patroon zo onverwacht voor zich zag staan; toen hij de barse klank in diens stem opmerkte. Hij zette de dobbelbeker neer — het scheen, als wilde hij overeind rijzen om te gehoorzamen. Toen lachte een van zijn makkers — een spottende, smalende lach. Dat lachen besliste.

„Als het spel uit is," zei Wynant, en hij schrok van zijn eigen woorden. Doch valse schaamte weerhield hem: wat zouden de anderen zeggen, wanneer hij nu bedeesd en verslagen hun gezelschap verlaten zou om zoet en gedwee achter sinjeur Van Someren aan naar buiten te gaan — de tas te dragen — de beurs te bezoeken.

„Niet als het spel uit is! Onmiddellijk!” beval de koopman.
„Anders . . .”

Het klonk dreigend. Maar die dreiging maakte de jongen nog balsturiger. Hij gaf geen antwoord — zijn hand greep opnieuw de leren beker. Zonder naar de man te zien, die hoog naast hem stond, wierp hij de dobbelstenen — als was er geen onderbreking in zijn spel geweest.

„Een goede worp!” schreeuwde een van de anderen opgewonden. Opgewonden, niet om het hoge aantal ogen, dat de dobbelstenen toonden, maar door de onbeschaamde vreugde, waarmee hij zag hoe een leerling een patroon durfde trotseren.

Van Someren keerde zich om en zijn drift bedwingend verliet hij zonder verder een woord de taveerne.

Steven waagde het niet hem te vragen, wat was gesproken. Wat was gebeurd had Steven goed genoeg gezien . . . en begrepen. Het bevel was niet opgevolgd. In het bijzijn van anderen — „van andere kwajongens”, dacht Steven — had Wynant het gewaagd een achtbaar man, die zijn patroon was, te beledigen.

En in „Het Vergulde Spinnewiel” . . . O zeker, de makkers bij het verkeerbord prezen de moed van hun kameraad. Je hoefde je toch zeker als je zoon was van iemand, die zelf aan het hoofd stond van een welbekend handelshuis, niet te laten kommanderen als was je de eerste de beste ridder van de ganzeveer!

Het was goed, dat Wynant die kerel had laten voelen, dat hij van een ander slag was dan de pennelickers van een paar duiten per dag . . .

En Wynant lachte — en Wynant deed dapper en hield zich, als vond hij het hele voorval niet anders dan een geslaagde grap. Doch in z'n hart . . . Wat zou het gevolg wezen? Wat zou Van Someren hem zeggen, wanneer hij weer op het comptoir verscheen?

Het spel ging verder — de glazen werden geledigd en opnieuw gevuld: maar de vrolijkheid van Wynant was verdwenen, zijn lachen klonk vals. Zijn gedachten waren niet meer bij het spel. Ze hielden zich bezig met wat hij straks doen moest. En . . . ze vonden de oplossing. Een aarzelende oplossing. Waarvan de jongen zelf wist, dat ze geen oplossing was. Hij zou vandaag niet meer

naar het comptoir terugkeren — zou straks uit „Het Vergulde Spinnewiel” naar huis gaan . . . En morgen . . . ?

Het denken aan „morgen” schoof hij van zich af: wie dan leefde, wie dan zorgde . . .

Van Someren en zijn klerk waren de Nieuwendijk afgelopen; ze hadden de Waegh gepasseerd, de Dam overgestoken en door de Beurssteeg kwamen ze op de Beurs. Uiterlijk was aan de koopman niets bijzonders te merken — hij deed zijn zaken als gewoonlijk. Doch toen die zaken waren beëindigd . . .

Onder de beursbezoekers had hij Hendrik Wynants gezien. Tussen de volte van de elkaar verdringende kooplui door zocht hij hem op. Hij tikte hem op de schouder. De ander wendde zich om.

„Sinjeur Van Someren,” groette hij. Dan zag hij diens gezicht — een gezicht, dat ernstig stond. Een vaag vermoeden rees bij Hendrick Wynantsz op: de patroon van zijn zoon had reeds vaker moeten klagen. Zou nu weer . . . ?

Dit vage vermoeden werd ál te zeer bewaarheid.

Met enkele woorden vertelde de beledigde graanhandelaar wat was voorgevallen: het wegblijven die middag van Wynant — de ontmoeting in de taveerne — de meer dan onbeschaamde wijze, waarop de jongen geweigerd had, zijn patroon naar de beurs te vergezellen . . . Onder het verhaal begreep de vader, waar dat mee eindigen moest. En nog voor de ander hem dat had gezegd, had hij die in zijn hart reeds gelijk gegeven.

„Het is mij onmogelijk, de jongen langer in dienst te houden. Op deze wijze leert hij niet alleen niets, maar geeft hij ook een verkeerd voorbeeld. Het spijt me zeer — terwille van onze goede betrekkingen heb ik meer dan eens iets door de vingers gezien . . . maar dit gaat ver over de schreef.”

„Ik versta het volkomen — de jongen heeft zich schandelijk gedragen. En dat aan Uw geduld met hem eens een einde komen moest: ik heb dat reeds lang gevreesd.”

„Mogelijk, dat dit een goede leer voor hem zijn zal,” trachtte Van Someren te verzachten. „Wanneer hij elders opnieuw zou beginnen . . .”

De vader schudde het hoofd, maar gaf geen antwoord. Bij een ander opnieuw beginnen . . . Hij kende zijn zoon goed genoeg — wist dat naar alle waarschijnlijkheid op een ander comptoir dezelfde moeilijkheden zich zouden voordoen. Met Wynant moest een andere weg worden ingeslagen. Maar welke ?

Toen sinjeur Wynantsz thuis kwam stond de tafel reeds voor het middagstik gedekt. De jongere kinderen — twee zusjes en een broertje — speelden in een hoek van het vertrek, in afwachting van het ogenblik, dat moeder hen tot de maaltijd roepen zou.

„Wynant is nog niet thuis,” zei deze, zich tot haar man wendend. „Zullen we op hem wachten ?”

„Nee.”

Vrouwe Wynantsz keek verwonderd op bij dit antwoord: ze was een zo kort-affe manier niet van haar man gewend. Toen ze zijn gezicht zag, begreep ze, dat er iets bijzonders wezen moest. Maar daar wilde ze hem niet naar vragen in het bijzijn van de kleinen.

„Aan tafel, kinderen,” zei ze vriendelijk, en de drie lieten hun spel en namen hun plaatsen in. Vader sprak het gebed — de maaltijd verliep zwiiggend. De stemming was gedrukt. Om vader. Want ook de kinderen merkten wel, dat hem iets hinderde. Ze keken af en toe schuw van hun borden op — een glimlach van moeder probeerde hen te bemoedigen.

Nog waren ze niet met eten klaar, toen de kamerdeur openging en Wynant binnenkwam.

„Goedenmiddag, vader; goedenmiddag, moeder,” groette hij zo onbevangen mogelijk.

„Dag jongen — je bent laat,” beantwoordde zijn moeder die groet. „Was het zo druk op het comptoir ?”

„Dat weet hij niet,” zei de vader kortaf, en het woord deed Wynant schrikken. Wat kon vader bedoelen ? Tegelijk schoot een bang vermoeden hem door het hoofd: als vader op de beurs sinjeur Van Someren had ont-

moet! Stil schoof hij op zijn plaats — sloot de ogen om te bidden. Dan begon hij te eten, maar het smaakte hem slecht. Verstolen waagde hij het, naar zijn vader te zien — diens strak gelaat verried misnoegdheid. Maar met geen woord liet vader blijken, wat de oorzaak van die misnoegdheid was. Wynant haastte zich met eten — wilde gelijk met de anderen klaar zijn. Als vader straks met het bijbellezen op hem wachten moest . . .

De jongen wás tegelijk met de anderen klaar. Doordat hij minder at, dan waar hij trek in had.

„Het Boek,” zei vader.

Een van de meisjes kwam met de grote statenbijbel aandragen, die op een lezenaar in de hoek van het vertrek lag. Vader sloeg hem open en las . . . Maar Wynant hoorde van het gelezene weinig; hoorde van het gelezene niets. Zijn gedachten waren met heel andere dingen vervuld.

Na het „Amen” van vaders dankgebed stond de jongen op en wilde de kamer uitgaan. Als moest hij weer aan het werk.

„Waar wou je heen?” hield hem de stem van zijn vader tegen.

Wynant bleef halverwege de deur staan — zocht naar een antwoord. Vond er geen. Want zeggen: „Naar het comptoir”; want liegen . . . dat waagde hij niet. Als vader weten zou . . .

„Ik begrijp, dat je geen antwoord geeft,” hoorde hij de stem van zijn vader weer. „Ik heb je wat te zeggen. Ga in de zijkamer.”

Toen wist Wynant. Vader had sinjeur Van Someren gesproken!

Hij ging de zijkamer in — hoorde, hoe vader achter hem aankwam en de deur sloot.

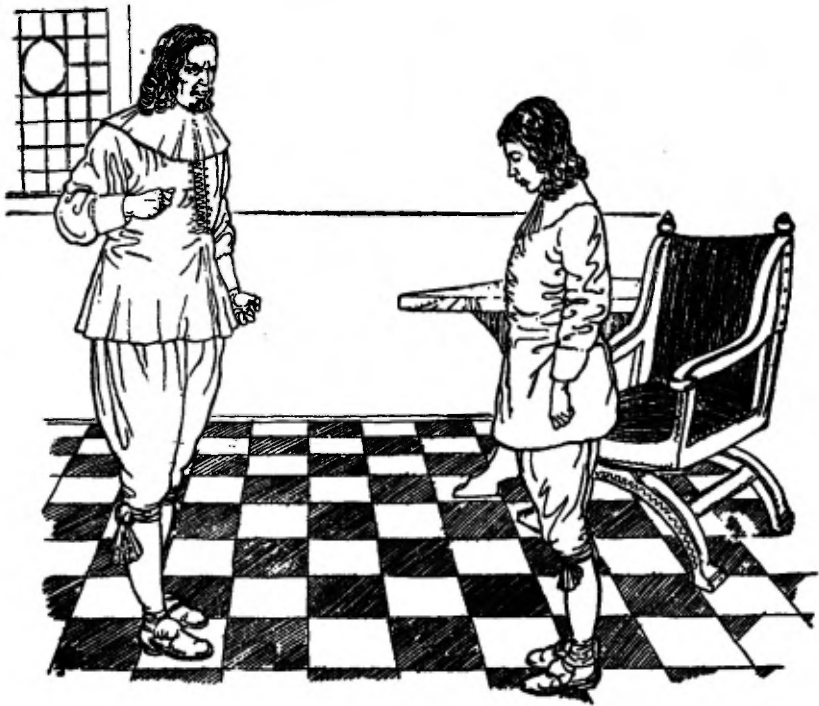
„Ik heb sinjeur Van Someren gesproken — je hebt je meer dan schandelijk gedragen. En je begrijpt zeker wel, dat hij je niet meer terug wil zien.”

De jongen schrok toch even. Ontslagen! Weggejaagd! Dát zou vader hoog opnemen!

Vader nám het hoog op. „Je bent een schandvlek voor mijn eerlijke naam door je luiheid en je lichtzinnigheid. Weggestuurd als de eerste de beste dagdief!”

„Ik . . . ik wilde . . .” stotterde de jongen.

Zijn vader mat hem met een boze blik van het hoofd tot de voeten.

„Heb je dan helemaal niet om je moeder gedacht? Heb je niet begrepen, wat jouw gedrag telkens weer voor haar wezen moet? Als ze hoort, wat je vanmiddag hebt durven uitsteken . . .”

De jongen sloeg zijn ogen neer — een heel andere figuur nu dan in het gezelschap van zijn lachende en spottende kameraads.

„Hoe kwam je daar in „Het Vergulde Spinnewiel”?”

De jongen vertelde — bedremmeld. Hij was op weg naar het comptoir een paar kornuiten tegengekomen — die hadden hem overgehaald met hen mee te gaan . . .

„Slappeling die je bent! Je had je plicht behoren te doen — je had behoren te weigeren. Maar daar heb je geen ruggegraat genoeg voor. Je durfde wel een achtbaar man in het bijzijn van kwajongens als jij te beledigen. Zeker uit angst, dat je uitgelachen zou worden.”

Er kwam geen weerwoord — Wynant voelde, dat zijn vader hem op dat punt volkomen doorzag.

„Je gaat naar je kamer, en je komt daar niet af vóór ik besloten heb, wat er nu verder met je gebeuren zal.”

De jongen waagde het op te kijken; waagde het, fluisterend te vragen: „Als ik naar sinjeur Van Someren ga en hem zeg . . .”

„ . . . dat het je spijt?” en plotseling in drift uitbarstend: „Dat heb je al zo vaak gezegd — sinjeur Van Someren heeft groot gelijk, wanneer hij je niet meer gelooft. Jij moet een harde leerschool hebben, jongen, als er ooit een man uit je groeien zal. Denk je, dat je grootvader en ik onze zaak hebben opgebouwd door te doen, zoals jij nu doet? Denk je, dat de republiek groot geworden is door slappelingen als jij?”

De vader hijgde — dwong zich tot zwijgen. Na een oogenblik: „Naar je kamer. Ik zal wel aan je moeder vertellen, hoe flink je je weer gedragen hebt. En als ik weet, wat ik nu verder met je aanvangen moet, hoor je dat wel.”

„Ja, vader.” Het was nauwelijks hoorbaar. Met een paar bedremmelde passen was de jongen bij de deur. Even later klonken zijn stappen op de trap naar boven, naar zijn slaapvertrek.

HOOFDSTUK II

Een koopmanszoon wordt stevig aangepakt

In de huiskamer wachtte Wynants moeder op haar man. Wat was er met Wynant en wat had vader met hem te bespreken? Toen hoorde ze de jongen de trap opgaan naar zijn kamer. Wat betekende dat? Hoefde hij niet naar het comptoir?

Hendrick Wynantsz kwam binnen. Hij sloot de deur zorgvuldig achter zich om te zorgen, dat niemand het komend gesprek storen zou; om even tijd te winnen ook. Want wat hij vertellen moest was hard: voor de moeder, voor de jongen, voor hemzelf.

Dan ging hij zitten. Bij de tafel, waaraan ze zoëven gezamenlijk de maaltijd hadden gehouden.

De vrouw keek zwiingend naar hem, een vraag in haar ogen. Hij zag die vraag — hij begreep die vraag. Toen vertelde hij. Van zijn gesprek met Van Someren; van Wynants gedrag — o! het was niet de eerste maal, dat de moeder daarvan hoorde, maar dit keer had de jongen zich wel heel erg misgaan, zodat Van Someren zijn leerling niet meer wilde terugzien . . .

Vrouwe Wynantsz werd bleek onder het luisteren. „Zo gaat het niet langer,” hoorde ze haar man zeggen — en de klank van zijn stem was vast en beslist.

„Wynant is nog jong, Hendrick, en onberaden,” pleitte ze.

De vader schudde het hoofd. Nee, de knaap was niet te verontschuldigen — hij was zeker niet te jong om te weten, dat plichtsverzuim schandelijk was, en om te begrijpen, dat een melkmuil van zeventien tegen een achtbaar man, wiens tijd hij stal, anders, heel anders had op te treden dan hij in „Het Vergulde Spinnewiel” had durven bestaan. En onberaden? Dan werd het tijd, dat de jongen beradenheid leerde! Een harde leerschool zou nodig wezen.

„Een harde leerschool? Wat meen je?”

Wynantsz haalde licht de schouders op. Vaste plannen had hij nog niet met de jongen — kón hij nog niet hebben.

Het was duidelijk, dat Wynant het tot-dan-toe te gemakkelijk, te goed had gehad. Niet, dat er overdaad heerste in de koopmans-huizinge — maar de jongen had de welstand van zijn vader en de goede zorgen van zijn moeder als iets vanzelfsprekends aanvaard; als iets waar hij recht op had en dat hij niet dankbaar hoefde te waarderen. Dat er náást rechten — áls de jongen die al hebben zou! — ook nog zo iets als plichten bestonden, daar scheen hij niet aan te denken. En in geen geval stoorde hij zich eraan.

Wat hem beviel, dééd hij — wat hem op een ogenblik niet aanstond, deed hij niet. Vermaak ging bij hem 'boven plicht; eigen genoegen boven bevel en opdracht van anderen, van ouders en patroon. En vermaningen noch straffen, moeders verzoek noch vaders gebod hadden hem tot beter inzicht, tot gehoorzamer gedrag kunnen brengen. Dan moesten vreemde ogen hem maar dwingen.

Ja — moeder billijkte wat haar man allemaal zei. En dat het voor het welzijn van de jongen was, wanneer nu forsere

maatregelen genomen zouden worden, begreep ze.

„Maar maak het niet al te erg, Hendrick,” verzocht ze.

„Zachte heelmesters maken stinkende wonden,” antwoordde haar man. „We hebben het nu lang genoeg aangezien. Ik zal me beraden, wat er met hem gebeuren moet: mijn jongen zal niet opgroeien tot dagdief en lanterfanter.”

Daar sprak de trots van de degelijke handelsman, wist de vrouw. Daar sprak ook de zorgende liefde van de vader, voelde ze.

Wat zou over Wynant besloten worden?

Ze hoorde het na enkele dagen.

Binnenkort zou een straatvaarder¹⁾ van een van haar mans handelsvrienden vertekken op een reis naar Portugal en Italië en de Levant, de „Landtskroon”, schipper Cornelis Croef.

¹⁾ Handelsschip, dat (door de Straat van Gibraltar) op Italië en de Levant voer.

Wynant zou daar scheepsjongen op wezen. Ja, een hoge post was dat niet, maar hij had het zich zelf te wijten. En hij hoefde zich daar niet te laten voorstaan op z'n vaders geld en z'n vaders zaak. Dat waren dingen, waar zeelui aan boord niet mee rekenen.

„Zo'n ruw leven voor m'n jongen!” klaagde de moeder.

„Beter een ruw leven dan een los leven, vrouw. Hij moet leren aanpakken en gehoorzamen. En — ik heb eerst terdege inlichtingen ingewonnen naar de schipper. Want ik wil weten, aan wie ik mijn zoon toevertrouw. Croef is een flink zeeman, die uitstekend zorgt voor zijn volk — en Croef is een godvrezende kerel, die zwetsen en vloeken op zijn schip niet duldt en zijn mannen voorgaat in een christelijk leven.”

„Maar Wynant is geen zwaar lichamelijk werk gewend,” voerde vrouwe Hendricks nog aan. Al voelde ze zelf, dat haar woorden het besluit van haar man niet zouden doen wankelen.

„Heb daar geen zorg over — hij is sterk en gezond. En dat leven van zwaar lichamelijk werk hoeft niet langer te duren, dan hij om zo te zeggen zelf wil. Wanneer hij van deze reis terugkeert en geleerd heeft z'n plicht te doen en zich te schikken onder anderen, dan kan hij bij mij op het kantoor een plaats krijgen.”

Wynant hoorde zijn vader naar boven komen. Het was na die ellendige middag de eerste keer, dat vader hem opzocht. Al de verlopen dagen had hij op zijn kamer moeten doorbrengen — had niemand anders gezien dan de maerte¹⁾, wanneer ze zijn eten kwam brengen of het gebruikte eetgerei kwam weghalen. En geen enkele maal had ze antwoord gegeven op ook maar de simpelste vraag, die hij stelde: ze had natuurlijk opdracht, geen woord met hem te wisselen, had hij begrepen. En nu kwam vader. Dat betekende, dat de beslissing over wat er met hem gebeuren zou, genomen was.

Die beslissing viel hem niet mee. Hij luisterde met saamgeknepen lippen, toen vader ze meedeelde.

„Over een week vaart de „Landtskroon” af, als de wind gunstig is. Die week mag je een enkel afscheidsbezoek brengen bij je groot-

---

¹⁾ Dienstbode.

ouders en bij oom Willem. Maar denk erom, dat je de deur niet uitgaat eer je moeder of mij om verlof hebt gevraagd, en dat je zorgt op tijd terug te wezen."

„Ja, vader."

Terwijl Hendricksz de trap afgang overlegde hij bij zichzelf, dat de stugge houding van de jongen nog niet op berouw wees; dat de strenge maatregel zijn koude kleren niet scheen te raken. Had hij de gedachten van zijn zoon kunnen lezen . . .

Nauwelijks was de deur dichtgevallen en Wynant weer alleen, of er kwam een volslagen verandering over de knaap. Hij balde

de vuisten en zijn tanden klemden op elkaar. Scheepsjongen! Duvels-toejager voor de schipper! Hansjemijn-knecht voor ieder van de matrozen! Hij, Wynant Hendricksz, de zoon van de bekende Amsterdamse koopman! Maar ze zouden aan boord zien, dat hij niet met zich liet sollen. De schipper moest hij natuurlijk gehoorzamen, begreep hij — maar de matrozen . . .! Hij dácht er

niet over, om zich maar door iedereen te laten koejeneren!

Hij stond voor het raam en keek uit over de gracht. Een tjalk lag voor de kant en een paar dragers waren bezig, vaten naar de wal te brengen, waar ze op een sleepsleden werden geladen. Hij zag het, zonder dat tot hem doordrong, wát hij eigenlijk zag.

Als het 'm aan boord niet beviel . . . Natuurlijk zouden ze de een of andere haven aanlopen — meer havens wel. En wat zou hem beletten, om in zo'n haven te drossen? Dan zou hij vrij man wezen — avonturen beleven — niemand boven zich hebben! Nee, zo gemakkelijk zou het niet zijn hem te dwingen! Hij liet zich niet dwingen — door sinjeur Van Someren niet, en door vader niet, en door een vreemde schipper of een gemeen matroos zeker niet!

Voor zijn moeder had de verbitterde jongen op dat ogenblik geen enkele gedachte . . .

De volgende dag waagde Wynant zich naar beneden. Hij mócht toch zeker! Vader had gezegd, dat hij afscheidsbezoeken brengen mocht — welnu, dat ging hij doen! Het ellendige was, dat hij de deur niet uit kon, voor hij daartoe verlof had gevraagd en gekregen. Een ogenblik overlegde, hij, dat niet te doen — ongevraagd weg te gaan. Maar dat waagde hij niet: er zou wat zwaaien als hij dan thuis kwam! En . . . in Amsterdam drossen, dát zou te gewaagd zijn, begreep hij. Want vader was vast en zeker in staat, de hoofdschout te vragen hem door de diefleaders te laten zoeken. En Wynant Hendricksz door schoutsdienaars geapprehendeerd¹⁾ en gevangen naar huis teruggebracht: dát schouwspel zou Amsterdam niet zien! Daar was hij te trots voor!

Dan maar vragen.

Moeder was niet in de kamer — Geertje speelde met poppen in een hoek van het vertrek.

„Mag je beneden komen, Wynant?” vroeg ze wat verschrikt, toen ze haar broer zag binnenkomen.

Hij gaf er geen antwoord op. „Waar is moeder?”

„In de coocke,” zei het meisje.

Zonder verder een woord liep hij de gang door naar waar hij zijn moeder vond.

„Ik wou naar grootvader,” zei hij ruw. „Afscheid nemen. Dat mocht van vader.”

Ze keek hem met bedroefde ogen aan. „Jongen,” zei ze, „dat je het zo ver hebt laten komen.”

Hij voelde toch enige ontroering, toen hij moeders gezicht zag; toen hij moeders zachte stem hoorde. Maar hij wilde aan die ontroering niet toegeven — wilde zich groot houden.

„Mag ik gaan?” vroeg hij.

Ze knikte toestemmend. Hij keerde zich om en wilde weggaan — toen hoorde hij haar stem: „Je zorgt, dat je voor het eten terug bent. Denk erom.”

De klank van moeders stem was veranderd. Beslister, bevelender. Wynant hoorde het, en het maakte hem nijdig. Moeder ook al,

---

¹⁾ Gepakt.

net als vader! Waardóór moeder zo anders sprak dan een ogenblik geleden, vroeg hij zich niet af.

Maar toen hij terugkwam . . .

Dat was geruime tijd voor ze aan tafel zouden gaan — de maerte was nog bezig het ammelaken te leggen.

Waarom hij zo vroeg gekeerd was? Het bezoek bij zijn grootouders was hem niet meegevallen. Hij had getracht zich te houden, als vond hij de reis, die hij moest ondernemen, veeleer een genoegen dan een straf; hij had druk gepraat over wat hij zich allemaal voorstelde, te zullen zien . . . Maar dat drukke praten was in de grond der zaak een poging geweest om grootvader te belletten, over de oorzaak van die reis te beginnen; om te voorkomen, dat er over z'n positie aan boord zou worden gesproken. Scheepsjongen, hij, Wynant Hendricksz, scheepsjongen.

De oude man had iets, had véél begrepen van wat er achter het drieste gepraat van zijn kleinzoon stak — had op een gegeven ogenblik de gewilde woordenstroom van zijn kleinzoon gestuit.

„Dat is allemaal goed en wel, maar de oorzaak van je reis is niet bepaald eervol, jongen,” had hij gezegd, en toen was er nog het een en ander gekomen, dat Wynant onwillig had moeten aanhoren. Hij had veel vroeger afscheid genomen, dan hij van plan was geweest. En buiten had hij overlegd: fijn, nu kon hij nog een paar straten omlopen! Dat kwam hem wel toe na die dagen op zijn kamer!

Maar dat omlopen was ook al tegengevallen. Op de Nieuwezijds Voorburgwal had hij een van de kornuiten ontmoet, die met hem in „Het Vergulde Spinnewiel” vermaak hadden gezocht.

„Hé, kerel, waar heb jij al die tijd gezeten?” had zijn kameraad hem begroet. „En hoe is het afgelopen met die patroon van je?”

„Daar ga ik niet meer heen — ik heb gemonsterd op een Levantvaarder.”

De ander had hem aangekeken met ogen, groot van verbazing.

„Gemonsterd op een Levantvaarder? Zo ineens?”

„Dat is wat anders dan op een kantoorkruk zitten, of met de paperassen achter je baas aandraven naar de beurs,” had Wynant zich groot gehouden.

Ja, ja, dat was wat anders — en als Wynant beweerde, dat het wat beters was, dat je vreemde steden en vreemde landen zou zien, dan wilde de ander dat best geloven. Of Wynant uit vrije wil de kantoorkruk voor het scheepsdek verwisselde, dáár had de vriend zo zijn eigen gedachten over.

En als wát had Wynant gemonsterd?

Daar had je de ellendige vraag — of liever, daar moest het ellendige antwoord komen. Dat antwoord kwam niet: de toekomstige zeeman mompelde een paar onverstaanbare woorden — beweerde dat-ie geen tijd had en naar huis moest, en eer de nieuwsgierige vrager er eigenlijk goed erg in had, beende Wynant met een kort afscheidswoord weg.

Zo was hij thuisgekomen: gemelijk en korzelig.

„Je moeder is boven,” zei de dienstmaagd, toen de jongen binnentrad. Waarom zei ze dat? Wynant vroeg het zich niet af — vroeg zich ook niet af, waarom hij nu naar boven ging en moeder zocht.

Hij vond haar in de kamer, bezig kleren te leggen in een scheepskist. Zijn scheepskist!

„Ben je daar, jongen?” vroeg ze. „Hoe was grootvader?”

„Goed. Ik moest U zijn groeten overbrengen.”

Besluiteloos bleef hij staan — wist niet, wat verder te zeggen of te doen.

„Ik ben je goed aan het inpakken — ik zal je een lijstje geven, waarop staat, wat je allemaal mee krijgt.”

Ze zweeg even — legde het buis, dat ze in de hand had, in de kist. Dan stond ze op — nam een boek van de tafel.

„Vader en ik hebben een Bijbel voor je gekocht — we rekenen er op, dat je daar geregeld in lezen zult. Je doet ons een groot verdriet aan, jongen, maar wat vader nu besloten heeft, is voor je bestwil. We hopen allebei, dat je anders terug zult komen dan je weggaat. Dat kan alleen, als je inziet, hoe verkeerd je gedrag is. Lees veel in die Bijbel — en vergeet niet je dagelijkse gebed.”

Hij nam het boek uit haar hand — legde het in de kist. En ze nam dat gebaar als een toestemming, als een belofte.

Toen hij zich oprichtte, vroeg hij: „Is er nog ruimte voor een paar dingen van mezelf?”

„Als ze niet te groot zijn.”

„Nee. Dan zal ik ze er morgen inleggen. We moeten nu zeker eerst gaan eten?”

Vrouwe Wynants zuchtte: de jongen scheen zo ongevoelig. Z'n woorden waren zo kort; z'n stem klonk zo koud.

Bedroefd ging ze hem voor naar beneden.

Wat Wynant zelf in zijn scheepskist legde? De volgende dag vond zijn moeder het: een mopsje, een liedboek. Ze nam het in de hand en bladerde erin. Hoe dikwijls hadden ze in de woonkamer niet uit dit mopsje gezongen, terwijl Wynant begeleidde op zijn luit! Dat waren toch gezellige, dat waren toch goede ogenblikken geweest . . .

Meende de jongen, dat hij aan boord voor die dingen tijd en gelegenheid hebben zou? Ze glimlachte droevig.

Had ze geweten, met welke bedoeling Wynant dit liedboek meenam . . .

Hij wilde de lui aan boord vermaken; zou ze eens laten horen, hoe een Amsterdamse koopmanszoon kon zingen! Zou ze laten lachen om de vrolijke wijsjes en de leutige liedjes, die hij allemaal kende — en ze zouden dan wel begrijpen, dat hij uit ander hout was gesneden dan gewone kajuitsjongens.

Hij zou wel zorgen, dat die kerels aan boord hem een vrolijke klant vonden, en tegen 'm leerden opzien.

En als hij — alleen op zijn kamer — soms een ogenblik de twijfel in zich voelde opkomen, of hem dat gelukken zou, duwde hij die twijfel weg.

HOOFDSTUK III

Een kajuitsjongen zeilt uit

Het was Wynant's laatste avond thuis — de volgende dag moest hij zorgen aan boord van de „Landtskroon” te wezen, die zeilree lag op het IJ en varen zou, zodra de wind dat gedoogde.

De kinderen hadden na de avondmaaltijd wat langer dan gewoonlijk mogen opblijven: ze zouden Wynant in lang niet zien. Vader en moeder wilden de jongen laten gaan met de herinnering aan een avond, die ze allen samen gezellig en eensgezind hadden doorgebracht. Met de herinnering, dat vader en moeder hem niet beschouwden als één, met wie ze om zijn afkeurenswaardig gedrag liefst zo weinig mogelijk meer wilden te maken hebben. Wynant moest weten en voelen, dat het hen om iets heel ánders begonnen was, als ze hem met een schip meestuurden. Weten, dat het er hen om begonnen was hem door arbeid en tucht ernst en gehoorzaamheid te doen leren; voelen, dat ze — ondanks alles — met liefde aan hem zouden blijven denken, met verlangen hem zouden terugverwachten.

Nu waren de anderen naar bed; de ouders en de oudste zoon zaten nog gedrieën in de kamer. En het was Wynant, of hij ergens op wachtte . . .

O, hij was dankbaar, dat vader in de laatste dagen zijn verbanning-naar-boven had opgeheven; dat hij de laatste dagen weer in de huiselijke kring had mogen verkeren als was er niets bijzonders gebeurd; als stond er niet iets nog-meer-bijzonders te gebeuren. Al zou hij dat niet hebben willen zeggen, koppig als hij bleef trachten zich groot, zich onverschillig te houden; niet te laten merken, dat hij tóch opzag tegen het nieuwe leven, dat voor hem beginnen zou. En — heimelijk beschroomd als hij was om te luisteren naar wat hij voelde, dat vader hem nu zeggen ging.

Waarom dééd vader dat niet? Waarom wachtte vader nog?

Verstolen zag de jongen naar vaders gezicht: dat stond ernstig, doch niet streng.

Het was, of de koopman de blik van zijn zoon voelde — hij wendde het gelaat naar Wynant toe.

„Voorlopig de laatste avond, jongen, dat je thuis zult zijn. Ik zal niet veel zeggen over de oorzaak daarvan; je weet, die oorzaak is je eigen schuld. En eigen schuld plaagt het meest. Ik wil je wat anders zeggen. We hebben lang geduld met je gehad, maar jouw gedrag dwong ons tot deze maatregel. En we hebben die genomen, omdat we hopen, dat ze je tot inkeer brengen zal. Tot nog toe heb je het leven veel te luchthartig opgevat; heb je je werk verwaarloosd. Zo kun je je zelf nooit een toekomst bouwen. Maar wat belangrijker is: zo overtreed je Gods gebod. Je weet, dat er staat: ‚De zevende dag is de sabbath des Heeren Uws Gods, dan zult gij geen werk doen‘; maar je vergeet, dat daarvóór staat: ‚zes dagen zult gij arbeiden‘. Dat is óók een gebod, Wynant. Je moet leren werken; je moet — en ik hoop, dat je zo ver komt — de zegen van de arbeid leren zien. En leren gehoorzamen. Gehoorzamen is aan boord een eerste eis, en schipper Croef houdt streng de hand aan de scheepstucht.”

Hij zweeg een ogenblik; Wynant zat met neergeslagen ogen. Had hij nu gekund — gedurfd . . . Op dit moment zou de jongen graag om vergeving hebben gevraagd; zou de jongen graag hebben gezegd, dat hij toch wel tegen het leven aan boord opzag. Maar dat laatste kon hij niet over de lippen krijgen — dat zou zwakheid verraden. En het eerste? Zou vader, als hij vergeving vroeg, niet denken, dat het alléén was, omdat hij hoopte, zich dan niet te hoeven in te schepen? Wáchtte vader op een woord, een antwoord van hem?

Toen dit niet kwam ging de vader verder: „Moeder heeft je het bijbeltje gegeven, dat wij voor je gekocht hebben. We rekenen erop, dat je het niet ongebruikt in je scheepskist zult laten liggen. En dat je je gebed niet zult vergeten.”

Weer een wachten — ditmaal moest een antwoord komen, voelde de jongen.

„Nee, vader.”

„Ik vertrouw je op je woord, Wynant.”

„Wij zullen iedere dag voor je bidden, jongen. Om een behouden vaart en een goede terugkeer,” zei moeder.

Wynant begreep, wat moeder met het woord „goede” bedoelde.

Toen hoorde hij vader zeggen: „Laten we daar dan nu sámen om vragen.”

Vader sloot de ogen en vouwde de handen — moeder en Wynant volgden zijn voorbeeld.

„Amen.”

Wynant stond op — wenste welterusten. En wat hij de laatste jaren niet meer gedaan had — hij had zich daar te groot voor gevoeld! — deed hij nu: hij gaf vader een hand; hij gaf moeder een zoen . . .

Even later ging hij de trap op naar zijn kamer. Voor de laatste maal in lange tijd . . .

Toen vader en Wynant de volgende morgen de deur van de koopmanshuizinge uitstapten, had een frisse bries de lucht schoon-gewaaid. De bomen langs de gracht bewogen hun takken onder de adem van de wind, hun kronen ruisten zwaar, en hier en daar dwarrelde een losgerukt blad naar beneden. Achter de beiden kwam een kruier, die de scheepskist naar de waterkant brengen zou: een laatste bewijs van het feit, dat de kajuitsjongen van de „Landtskroon” niet aangeworven was in een van de taveernen, waar varengasten zich lieten monsteren, doch de zoon van een welgesteld Amsterdammer. Aan de Buitenkant wenkte Hendrick Wynantsz een jolleman.

„Wat wenst sinjeur?” vroeg deze, de muts in de hand.

„Wij willen naar de „Landtskroon”,” en de koopman wees naar waar de Levantvaarder voor anker lag.

Het was een vrolijk gezicht: het druk-bevaren IJ, met de witte zeilen, de wapperende vlaggen en wimpels en de bruine rompen van de schepen, die op de witkruivende golven deinden. Een Oostlandvaarder was juist binnengevallen — de trossen werden uitgebracht en even later denderde de loopplank van het schip naar de wal.

Maar vader en zoon hadden geen tijd om naar het druk bedrijf te blijven kijken — nu de wind gunstig was, zou schipper Croef

spoedig het anker willen lichten en de reis willen aanvaarden.

De scheepskist werd in de jol gebracht, vader en Wynant gingen op de achterdoft zitten en de roeier legde de riemen in de dollen.

„Mooi weertje, sinjeur,” wilde hij een gesprek beginnen, doch het korte, afwijzende „ja”, dat hij ten antwoord ontving, deed hem begrijpen, dat sinjeur niet tot een praatje gestemd was. De man zweeg en roeide . . .

Aan boord van de koopvaarder was hun nadering opgemerkt, en toen de jol onder de sloopstrap langs zij kwam, stond aan dek iemand gereed, om de koopman en zijn zoon te ontvangen. Die iemand was de schipper — een korte, gedrongen kerel, met een wilskrachtig, toch vriendelijk gezicht. Hij verwelkomde de koopman en groette zijn nieuwe kajuitsjongen. Met een snelle blik nam hij deze op: hij wist, waaróm de koopmanszoon had moeten monstereu, en zijn verwachtingen waren niet hoog gespannen. Het scheen evenwel, dat het eerste, vluchtige onderzoek meeviel; tenminste, hij legde Wynant de hand op de schouder en zei: „Ik hoop, dat wij het samen zullen kunnen vinden.”

„Dat hoop ik ook,” zei Wynant — en met dit antwoord nam hij een deel van de goede eerste indruk weg. Aan boord van de „Landtskroon” was het géén gewoonte, dat de kajuitsjongen de schipper antwoordde op een toon, als was hij zijns gelijke; aan boord van de „Landtskroon” was het wél gewoonte, dat de kajuitsjongen de schipper de titel gaf, die deze toekwam. Doch Croef liet niets merken — hij ging de nieuw-gekomenen voor naar de kajuit. Bood Hendrick Wynantsz een stoel aan. Het viel Wynant op, dat hém geen stoel gewezen werd — en hij begon te bemerken, dat hij hier aan boord niet als de zoon van de koopman, maar als het knechtje van de schipper behandeld zou worden.

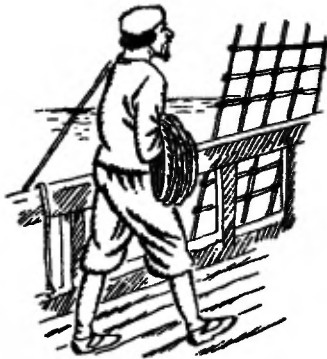
Vader begon een gesprek met die schipper. Vertelde — wat Croef overigens al begrepen had — dat dit zijn zoon Wynant was, de nieuwe kajuitsjongen, die aan boord kwam om tucht en arbeid te leren.

Wynant vond het ellendig, vader deze dingen aan een vreemde te horen zeggen, en de herinnering aan de vorige avond maakte hem kregel. Van de stemming, die hij tóén een ogenblik had gekend, voelde hij nú niets . . .

„Ik zal hem zijn kooi laten wijzen,” zei de schipper, „en dan kan hij tegelijk zijn scheepskist in het logies brengen.”

Hij blies op een fluitje en na enkele ogenblikken verscheen een man.

„Dit is Wynant Hendricksz, de nieuwe kajuitsjongen, bootsman. Wijs 'm zijn kooi en laat 'm het schip es zien. Dan wordt hij alvast wat wegwijs.”

„Ik zie je straks nog wel, vóór ik van boord ga, jongen,” zei vader.

Wynant knikte — volgde dan de bootsman.

Het viel niet mee, om op een schommelend schip te lopen — tenminste, de jongen had af en toe moeite op de been te blijven. De bootsman liep zo rustig over het dek als een Amsterdammer door de Kalverstraat.

„De vent heeft zeebenen,” dacht

Wynant, terwijl hij achter hem aanliep. Het logies, het verblijf van de matrozen, was nauw — het rook er naar teer en zeewater. De jongen keek er rond: moest hij in zo'n hok verblijf houden de hele reis lang? Maar het scheen, alsof de zeeman, die hem er bracht, daar heel anders over dacht.

„Je treft het, dat de „Landtskroon” zo'n mooi schip is,” zei die. „Er varen er door de Straat, waar het volkslogies heel wat bekrompener is. Kijk, hier kan je kist staan, en daar moet je slapen.”

Moest hij daar slapen? In dat nauwe ding, dat ze hier kooi noemden en dat een bedstee moest verbeelden? Hij zag de kamer voor zich in het huis op de gracht, die hij tot dan toe de zijne had genoemd. Maar hij sprak geen woord, hij klemde de lippen op elkaar en nam zich voor, in geen geval te laten merken, hoe bar hem dit alles tegenviel. Zich flink houden; niet buigen . . . De stemming van de eerste dagen, nadat hij vaders besluit vernomen had, kwam weer over hem.

„En nu zal ik je de schuif laten zien,” zei de bootsman. „Kom mee.”

Wynant kreeg alles te zien: de ruimen, waar de lading gestouwd was; het achterdek met de kampanje, vanwaar de schipper zijn bevelen gaf; en het voordek . . . Er waren heel wat kanonnen aan boord, merkte hij op — wel meer dan twintig!

De bootsman zag, hoe de jongen ernaar keek — hij lachte, en legde zijn hand op één van de gotelingen. Ja, die hadden ze nodig. Een koopvaarder, die de Middellandse Zee bevoer, moest goed bewapend zijn. Dat hadden de Staten voorgeschreven, en al hadden ze dat niet . . . een koopman, die zijn schepen door de Straat van Gibraltar waagde, wist maar al te goed, dat een flinke bewapening nodig was. En de schippers en de varengasten wisten het nog beter: de Barbarijse en Algerijnse zeeroovers . . .! daar had Wynant zeker wel van gehoord?

De jongen knikte. Hij had ervan gehoord — maar nu hij zelf aan boord van zo'n schip was en nu hij zelf straks die gevaren tegemoet zou zeilen, waren ze toch veel meer werkelijk voor hem dan toen hij er op kantoor over hoorde spreken of er in de taveerne met zijn kornuiten over had gepraat.

„Wanneer varen we?“ vroeg hij — en het was aan de toon, waarop hij het vroeg, niet te horen, of deze vraag uit verlangen of uit vrees geboren was.

„Met een uur of wat. Ik geloof, dat er alleen nog maar op ladingspapieren gewacht wordt. In elk geval zal ik je nu weer naar de kajuit brengen — dan kun je je vader g'ndag zeggen.“

In de kajuit scheen een belangrijk gesprek te worden afgebroken toen Wynant binnentrad. Vader Wynants had schipper Croef nog eens met nadruk de zorg voor zijn jongen opgedragen. Nee, zijn zoon hoefde niet ontzien te worden — dat was helemaal niet de bedoeling.

Het was erom begonnen, dat de jongen streng onder tucht werd gehouden en leerde, stevig aan te pakken. Maar hij was nog niet veel meer dan een blaag van zeventien jaar; een kereltje dat graag en gauw uit de band sprong en liefst z'n eigen zin volgde.

De schipper had geglimlacht: die dingen waren hem bekend. Sinjeur Wynantsz kon erop rekenen, dat hij op de jongen letten zou.

Toen had vader gesproken over het bijbeltje in Wynants' scheepskist: wilde schipper Croef er vooral acht op geven, dat de jongen het lezen daarin niet verwaarloosde? En dat de jongen — door het voorbeeld van matrozen misschien, of uit zucht om zich flink en groot voor te doen — geen verkeerde dingen uithaalde? Aan de wal niet op verkeerde plaatsen kwam?

Croef beloofd; Croef vertelde, dat zijn volk voor het merendeel uit betrouwbare kerels bestond, al liepen er wel een paar rauwe klanten tussen.

„Heb je je schip bekeken, jongen?“ vroeg vader, toen Wynant de kajuitsdeur achter zich gesloten had.

Wynant knikte ten antwoord — een antwoord, waar het vader eigenlijk niet om begonnen was, waar vader eigenlijk geen acht op sloeg. Hij had de vraag alleen maar gesteld om het plotseling beëindigen van het gesprek voor Wynant minder pijnlijk te maken.

„Wanneer vaart U?“ keerde hij zich tot de schipper.

„Zodra de ladingspapieren aan boord zijn, sinjeur.“

„Dan moest ik nu maar afscheid nemen.“

Hij reikte Wynant de hand: „Een goede reis, jongen, en God bescherm je.“

„Groet U moeder en de anderen van me?“ Er trilde toch iets in de stem van de kajuitsjongen, toen hij zijn moeder noemde.

„We zullen bij de Schreierstoren staan, als jullie voorbij vaart,“ beloofde vader. „Dan kunnen we elkaar nog even zien.“

Schipper Croef geleidde zijn bezoeker tot bij de sloopstrap — Wynant liep aan de andere zijde van vader. Keek hem na, toen hij in de jol afdaalde; zwaaide naar hem, toen het vaartuigje — van de sloopswand afgestoten — naar de wal koers zette. Hij zag, hoe de roeiboot tussen een paar binnenschepen door schoot — toen verloor hij hem uit het oog.

De papieren, waarop gewacht was, waren gebracht — en vanaf de kampanje klonken de bevelen. De ankers werden gelicht; de zeilen werden gehesen. Ze bolden in de bries, en langzaam begon de „Landtskroon“ vaart te maken. De kade, de huizen, de torens, ze gleden voorbij — dáár was de Schreierstoren. De kajuitsjongen van schipper Croef stond vlak bij de verschansing — zijn ogen zochten tussen het volk op de wal. Tussen het volk, dat het uitzeilen van een Levantvaarder telkens weer een fraai, een trots schouwspel vond; tussen het volk, waaronder zich de vrouwen en kinderen, de ouders vaak ook, van de bemanning bevonden.

En ja! Wat afzijds ontdekt hij het groepje, dat gekomen was om hem een laatste afscheid toe te wuiven.

De zussen stonden er, en broertje. En moeder. Vader naast haar. Ze wuifden . . . Riepen ze? Hij kon hun stemmen niet onder-

scheiden temidden van het gejuich, dat van de kade tot hem overklonk . . . Achter en naast hem stonden zijn sloopsgesellen — zwaaiend en roepend. Toen rukte hij de muts van het hoofd — wuifde . . . wuifde, tot de gestalten op de kant kleiner werden, vervaagden . . .

Langzaam verdween zijn geboortestad uit het gezicht . . .

HOOFDSTUK IV

Een nieuwbakken varengast maakt kennis met het scheepsleven

Op de rede van Tessel vond de „Landtskroon” de twee schepen, waarmee ze in admiraalschap varen zou: de „Hollandia” en de „Eenhoorn”. Een gezelschap van drie koopvaarders was niet groot; liever gingen de zeelui met meer schepen gezamenlijk langs de gevaarlijke kusten. Maar je kon niet altijd wachten, tot er zes, zeven koopvaarders bijeen waren: elke dag, dat een schip langer voor de wal lag en elke keer, dat je de kans van een gunstige wind zou laten voorbijgaan, kostte geld! Bovendien — de „Hollandia” en de „Eenhoorn” waren óók bewapend. Wel wat minder zwaar dan de „Landtskroon”, maar toch flink genoeg om een zeerover ontzag te kunnen inboezemen en om zich fors te kunnen verdedigen. Nee, door een admiraalschap van drie zó goed bewapende vaartuigen was de reis gerust te wagen.

Het was een prachtige morgen, toen de drie Straatvaarders de Noordzee opzeilden, onder een klare lucht, waaraan witte wolken dreven. Er stond een stevige noord-ooster en de zee was zo mooi als je maar wensen kon. Tenminste, dat beweerden de matrozen — Wynant dacht daar anders over. Hij was nog niet gewend aan het schommelende schip — en z'n dag was begonnen op een wijze, die hem de lust benam om van het ruime uitzicht over de wijde zee, van de klare lucht en het zongestraal over het water te genieten.

In het half-donkere vooronder was hij vroeg door de kok gewekt: een paar stevige stoten met een talhout tegen zijn kooiwand, een harde stem: „Opstaan!” hadden hem half uit de slaap gehaald. Niet méér dan half — en toen de stem zweeg en Wynant de voetstappen van de kok op de trap hoorde, die naar het dek leidde, had hij zijn hoofd weer op het kussen gelegd en was hij opnieuw ingedommeld. Thuis kwam hij ook nooit op de eerste waarschuwing uit bed!

Maar aan boord van de „Landtskroon” ging het anders toe dan thuis. Toen na een minuut of wat de kajuitsjongen niet in de kombuis verscheen, stapte de kok opnieuw naar het vooronder. Dit keer zonder talhout — en achteraf beschouwd mocht Wynant daar dankbaar voor zijn. Want om gewekt te worden met een stevige stok, die inplaats van tegen de kooiwand op je lichaam danst, is niet bepaald een pretje!

Hoewel . . . de wijze waarop Wynant klaar wakker werd gemaakt, was tóch meer hardhandig dan aangenaam! De kok stapte resoluut op de kooi toe, waarin de kajuitsjongen zijn plicht-vergeten slaap sliiep — stak de beide armen onder de bultzak en gooide bultzak en slaper samen buiten de kooi . . . Met een schreeuw van schrik werd Wynant wakker; met een

paar woedende woorden krabbelde hij overeind. Die woedende woorden werden grauwend afgebroken: als de jongeheer soms dacht, dat-ie nog thuis in zijn bed lag, en dat de maerte aan de deur klopte

om hem zijn morgenpap te brengen, dan had-ie het mis! Twee keer roepen werd aan boord niet gedaan, en hij had maar te zorgen dat-ie drommels vlug gekleed was, om eerst de kajuit op te ruimen en dan in de kombuis het ontbijt voor de kapitein te halen!

De woedende kok wachtte geen verder antwoord van de verbijsterde kajuitsjongen af — hij ging naar zijn domein terug met de houding van iemand, die er nu zeker van was, dat zijn bevel zou worden opgevolgd.

Het wérd opgevolgd — al deed Wynant dat met grimmig op elkaar geklemde kaken. Was dat een manier, om een koopmanszoon te behandelen! En zijn bittere bui werd er niet beter op, toen hij in de kajuit het werk moest doen, waar thuis de dienstbode voor was: de vloer bijvegen, de tafel en de stoelen afstoffen, het koper poetsen . . . Nog was hij daarmee bezig, toen de schipper de kajuit binnenkwam.

„Goeiemorgen,” groette die, niet onvriendelijk, maar zeker niet

gemeenzaam. „Je bent wat laat.” Het wás een verwijt, al liet Croef het niet als zodanig klinken.

Wynant mompelde iets — gaf een laatste veeg met de poetsdoek over het koper van de olielamp, die van de zoldering afhing en haastte zich naar de kok.

„Ben je daar eindelijk,” bromde Pieter Waalpot, toen hij de jongen verschijnen zag. Wynant gaf geen antwoord: dat-ie er was, kon Waalpot zien; en over dat „eindelijk” had Wynant een afwijkende gedachte.

„Hier”. De kok reikte hem een mandje met brood, een stuk kaas en een paar schijven ham.

„In de wandkast in de kajuit vind je borden — die zet je op tafel.”

Zwijgend ging de kajuitsjongen de kombuis uit — voorzichtig lopend met zijn last over het dek van het schommelende schip zocht hij zijn weg naar de kajuit. De schipper zat achter de tafel — wachtte. Hij zei geen woord, maar Wynant meende aan zijn gelaat en aan zijn houding te zien, dat dat wachten schipper Croef in genen dele aanstond. Daarom haastte hij zich uit het aangeduide wandkastje borden te halen. Hoeveel moest hij erop zetten? Even stond hij besluiteloos — de schipper scheen zijn overleggingen te begrijpen.

„Twee borden,” zei hij. „Voor mij en voor de tweede stuurman. Straks, als we gedaan hebben, moet je voor de eerste klaar zetten.”

Wynant dekte de tafel.

„Het bier nog,” zei Croef. Hij vond zijn kajuitsjongen verre van handig — en met onhandige schepelingen had hij weinig op. Overigens — bedacht hij — had de kok de jongen beter moeten inlichten.

Wynant ging naar de kombuis terug. „Er moet bier zijn,” zei hij, alsof hij Waalpot iets meedeelde, wat voor deze heel-en-al-nieuw was.

„Staat al klaar,” en met een hoofdknik wees de man naar een tinnen bierkan op een tafeltje. Een paar kroezen stonden ernaast.

In zijn haast zag Wynant die kroezen over het hoofd — hij greep de kan en wilde er mee weggaan.

„De kroezen, suffer!” riep de stem van de kok hem terug.

De jongen keerde zich om — te kort! Hij stootte met de kan

tegen de post van de kombuisdeur: een brede gulp bier vloog er uit, plensde op de grond en bespatte zijn kleren.

„Kijk uit, ezel!” schreeuwde de kok. „Geef hier!” Hij nam hem de kan uit de hand en vulde ze weer bij — Wynant stond beduusd te kijken.

„Veeg je schoenen af, en je broek! Zo kun je de schipper niet bedienen!” Tegelijk gooide de kok hem een lap toe — een lap, vies van vetigheid.

Wynant haalde ze over zijn schoenen; begon er dan zijn broek mee af te veegen. Die werd daar niet schoner van. De jongen keek rond, of hij mogelijk een helderder lap zag liggen. Maar om die te vinden, daartoe werd hem de tijd niet gegund. Met een stomp en een snauw joeg Waalpot hem naar zijn werk.

Zijn werk, dat niet afgelopen bleek met het neerzetten van kan en kroezen; zijn werk, waarbij bleek te behoren het bedienen van de schipper en de stuurman. En toen die — hun maaltijd beëindigd — naar dek waren gegaan, het bedienen van de eerste stuur. Dat was een zwijszame kerel — niet onvriendelijk overigens. Maar iemand, die langs een jongen heen keek. En dat voelde Wynant als een vernedering.

Hij was blij toen hij, alleen in de kajuit achtergebleven, het gebruikte eetgerei in de broodmand zetten kon en naar de kombuis brengen. Daar kreeg hij — eindelijk! mopperde hij in zich zelf — een paar sneden brood met spek en een slok bier voor zich zelf. Een stevig ontbijt — steviger en soberder dan hij thuis gewend was. Maar hij dwong zich het op te eten, al kostte hem dat moeite. Hij voelde zich onwennig — begon zich onprettig te gevoelen. Het leek wel, of de boel om hem heen te draaien begon. Hij verzette zich daartegen — ook, voorál, omdat hij zag, hoe Waalpot spottend naar hem keek. Maar mocht Waalpot iets aan hem zien, iets verwachten . . . de kerel scheen niet in het minst medelijden met hem te hebben. Droeg hem allerlei werkjes op — en toen de jongen

in de kajuit klaar was en aan dek werd gestuurd, liep hij daar de bootsman tegen het lijf. En die had ook zo het een en ander voor hem te doen . . .

Het leek wel, of de beweging van het schip heftiger werd — Wynant moest zich herhaaldelijk vasthouden om niet te vallen. Hij voelde zich hoe langer hoe ellendiger worden. Zijn ontbijt lag hem zwaar op de maag . . . af en toe voelde hij iets in zijn keel naar boven komen . . . Hij begreep, wat dat betekenen kon — wilde zich groot houden. In geen geval je belachelijk maken voor die matrozen, hield hij zich voor. Per slot kon hij toch wel tegen een slok bier en een reep spek?

„Je trekt wit weg om je neus,” spotte Dirck Pietersz, een van de matrozen, in het voorbijgaan. En nauwelijks had de vent het gezegd, of Wynant wankelde naar de verschansing, boog zich erover . . .

Misselijk was hij, en hij voelde zich zo slap als een vaatdoek. De golven schenen nu eens tot vlak bij hem omhoog te komen; dan weer leek het, als daalden ze in verre diepten . . . Hij probeerde zich op te richten en naar het vooronder te scharrelen — de kracht daartoe ontbrak hem. Zijn benen schenen onder hem vandaan te schuiven — en half-versuft, doodongelukkig, bleef hij halverwege tegen een kaapstander hangen. De bootsman kwam naar hem toe.

„Je bent flink zeeziek, zeuntje,” zei hij. „Je wou zeker naar kooi?”

Wynant knikte — te machteloos om een antwoord te geven.

„Niet doen. Aan dek blijven — frisse lucht moet je hebben!”

Jacobsz bleef even bij hem staan — keek wat meewarig op hem neer. Een verwend, een verwijfd stadsmanneke, schatte hij de jongen bij zich zelf. Dan zei hij: „Je moet je kiezen op elkaar bijten; je moet doorzetten. Een beetje zeeziek zijn we allemaal geweest. Daar komt een flinke borst wel doorheen.”

Toen liep hij door.

Wynant kwam er doorheen. Het duurde wel de hele verdere dag — en Pieter Waalpot mopperde, omdat hij nu het eten voor de schipper naar de kajuit moest brengen — maar tegen de avond was de jongen een stuk opgeknapt, en de volgende morgen kon hij, al

moest hij zich vermannen om op de eerste roep uit zijn kooi te kruipen, toch weer zijn werk doen. De schipper glimlachte, toen Wynant met het ontbijt de kajuit inkwam.

„Ben je overeind gekrabbeld?” spotte hij goedmoedig. „Ja, als je niks ergers overkomt, mag je van een gelukkige reis spreken.”

Dat laatste was nu niet bepaald bijzonder bemoedigend, maar Wynant was nog te licht in het hoofd om daar dadelijk erg in te hebben. Hij was blij, dat hij weer over het dek kon lopen en niet over de verschansing hoefde te hangen.

In de loop van de dag voelde hij zich hoe langer hoe meer opknappen, en tegen de avond verbeelde hij zich, niets meer van zijn zeeziekte te voelen. Hij begon zelfs een beetje een groot woord te krijgen. Want toen Waalpot in de kombuis hem de gek aanstak en hem een vent van niks noemde, een moederskindje, dat bij een doodgewone zee al voor mirakel lag, gaf Wynant vinnig terug: „Zeeziek is iedereen wel es — wie weet, hoeveel dagen jij over de verschansing gehangen hebt, toen je voor het eerst uitvoer. En ik nog geen halve dag!”

Maar die vinnigheid bekwam hem slecht: de kok was niet van plan, om van zo'n kwajongen een brutaal antwoord af te wachten en met een schop onder de broek vloog Wynant de kombuis uit.

„Rabauw!” schreeuwde die fel naar binnen, terwijl hij zich omkeerde. „Ik zal . . .” Het leek, als wilde hij zich op de kok werpen, maar een stevige hand greep hem bij de arm en hield hem tegen. Wat dat betekende? wilde de bootzman weten, die juist langs kwam en de jongen op zo'n ongewone manier uit de kombuis naar buiten had zien vliegen.

Stotterend van drift vertelde Wynant: die koekebakker had uit te kijken, wie hij voor had!

Maar met die laatste opmerking was Wynant ook bij de bootzman aan het verkeerde adres. Wie ze voor hadden hier aan boord? De kajuitsjongen, niemand anders — en er lag duidelijk spot in de stem van Seger Jacobsz — maar zeker niemand méér! En de kajuitsjongen was de ondergeschikte niet alleen van de kapitein, maar ook van de oudere matrozen — koekebakkers inbegrepen.

De greep om de arm van Wynant was stevig — de jongen deed

geen poging, zich eruit los te rukken. Die greep bleef stevig, tot de eerste drift was gezakt — toen stuurde de boots Wynant met een paar woorden naar het voorschip, waar hij hem beval een paar handspaken recht te zetten in het rek . . .

Toen Wynant buiten hoorwijdte gekomen was zei de bootsman: „Je hoeft de jongen niet als een suikeren poppetje te behandelen, kok, maar om 'm nou dadelijk zo hard aan te pakken . . .”

„De aap heeft veel te veel verbeelding,” bromde Waalpot. „Wat zijn vader aan de wal is, daar heb ik aan boord niks mee te maken.

Die snotneus moet zijn plaats weten en hij heeft tegen een ouwere geen brutale mond op te zetten.”

„Daar heb je gelijk in,” gaf de bootsman toe. „Maar dat hoef je hem nog niet dadelijk met een schop onder zijn lende bij te brengen.”

„Hm,” bromde de kok. Dan keerde hij in zijn heiligdom terug — begon een stuk spek te snijden voor de maaltijd van de volgende dag.

De vaart door het Kanaal was rustig. En heel wat minder onprettig voor Wynant dan die over de Noordzee. Het weer bleef kalm — de jongen begon de gang van het werk te weten — en hij begon ook te begrijpen, dat het verstandig wezen zou, z'n mond minder te roeren dan hij onder zijn kornuiten was gewend geweest.

Dat betekende ook, dat nog niet zijn mopsje met zijn vrolijke liedjes op de proppen was gekomen, waarvan hij zich thuis had voorgesteld er de maats mee te vermaken. Die zaten voor hun vermaak niet te wachten op wat de zoon van de Amsterdamse koopman hun wel bieden wilde!

Hij had zijn liedeboekje gezien, elke avond, wanneer hij zijn bijbeltje had te voorschijn gehaald — maar geen enkele keer was het uit de scheepskist gekomen. Het bijbeltje wel — daar had de jongen in gelezen. Met weinig aandacht overigens. Meer, omdat hij dat nu

eenmaal beloofd had en hij niet het gevoel wilde hebben, zijn woord tegenover vader en moeder te breken. En óók, omdat schipper Croef hem één-, tweemaal gevraagd had, of hij er trouw in las . . .

Ze waren langs de Franse kust gezeild: de „Landtskroon” voorop, de beide andere schepen daarachter. Zó dicht bij elkaar soms, dat de maats van het ene schip die van het andere konden beroepen. Wynant had daar ook aan meegedaan — had een paar keer zelfs een zo snedig antwoord weten te schreeuwen naar de roepers aan boord van de „Hollandia” en van de „Eenhoorn”, dat de matrozen, die naast hem bij de verschansing stonden, in lachen waren uitgebarsten. Dirck Pietersz had hem een keer op de schouder geklopt en gezegd: „Je bent aardig bij de rede, vrind!”

„Als hij die rede maar niet hier aan boord tegen zijn ouderen afsteekt,” had Pieter Waalpot gezegd — en de opmerking van die brombeer had voor Wynant een deel van de voldoening weggenomen, die de schouderklop en de woorden van de matroos bij hem hadden opgewekt.

Nu naderden ze de Golf van Biscaje — en Waalpot vond er aardigheid in, de kajuitsjongen hele verhalen te doen over de stormen, die dáár konden losbarsten! Stormen, waarbij dat briesje op de Noordzee een zacht zuidenwindje leek. Stormen, waardoor zelfs — volgens beweringen van de kok — een bevaren waterrat zo zeeziek worden kon als een jongejuffer! „Nietwaar, Bastiaan?” had hij een van de matrozen tot getuige geroepen, en Bastiaan Gijse had wat de kok vertelde ijverig en nadrukkelijk bevestigd. Niet zozeer omdat hij van de waarheid daarvan overtuigd was, als wel omdat hij begreep, met welke bedoeling die „opwekkende” verhalen werden gedaan.

Maar die bedoeling scheen niet te worden bereikt — tenminste: Wynant lachte wat ongelovig; Wynant lachte wat hooghartig . . . „Dan zouden we allemaal zeeziek worden,” spotte hij. „Jullie net zo goed als ik.”

„Dat kan ook wel,” beweerde Gijse met een ernstig gezicht.

„Och . . .” De kajuitsjongen haalde de schouders op. Dat beduidde, dat hij van wat de matrozen hem wilden wijsmaken niet veel geloofde; dat beduidde, dat hij meende na zijn zeeziek-zijn

op de Noordzee niet meer over de verschansing te zullen hangen; zelfs niet in de Golf van Biscaje . . .

Het kwam anders uit.

„D'r komt een bui opzetten,” hoorde Wynant de stuurman zeggen. Die stond met schipper Croef op de kampanje, en de kajuitsjongen bracht de beide mannen een mok koffie. De schipper keek naar het westen, waar boven de kim een donkere wolkenbank lag.

„Je kon wel eens gelijk hebben, stuur,” antwoordde hij.

Wynant liep de kampanje af — moest zijn werk in de kajuit gaan doen. Doch telkens keek hij naar buiten, naar de lucht. Die werd steeds donkerder — de wolken kwamen ál meer opzetten en spoedig bedekten ze de ganse hemel. De wind werd sterker — soms schoot ze in vlagen uit, die de zeilen deden kraken in de lijken. De „Eenhoorn” — aan de loefzijde van de „Landtskroon” — danste hevig op de golven, en ook de „Landtskroon” zelf slingerde en stampde fel. Soms moest de jongen zich aan de kajuitwand of aan de tafel vasthouden om niet te vallen — en toen hij een paar kroezen in het wandkastje wilde bergen, klapte het deurtje zo onverwacht dicht, dat hem het drinkgerei bijna uit de hand werd geslagen. Hij hoorde vanaf de kampanje luide bevelen — het rumoer van de wind en het klotsen van de golven tegen de scheepswand maakten het hem onmogelijk, die bevelen te verstaan.

Hij ging aan dek — voelde zich even wat verlicht, toen de frisse wind hem om de oren woei. „Zou ik . . .?” vroeg hij zich af. Hij herinnerde zich de dag op de Noordzee. Hij had geen tijd zijn gedachte te vervolgen: „Pak mee an!” hoorde hij vlak naast zich een matroos zeggen. „We moeten sjourren!”

Wynant zag, dat de bemanning bezig was alles, wat aan dek los stond, vast te binden. Om te voorkomen, dat er iets overboord sloeg als de storm werkelijk losbreken zou, begreep hij.

Hij begon te helpen. De tweede stuurman, die toezicht hield, kwam op hem toegelopen. „Heb je de boel in de kajuit al vastgezet?” vroeg hij.

Wynant schrok — nee, dat had hij nog niet. En dat was toch in de eerste plaats zijn taak! Hij ging weer naar binnen, om vast te zetten wat nodig was.

De bewegingen van het schip werden al wilder — de jongen kreeg het benauwd binnen. „Doorzetten,” hield hij zich voor, en hij spande zijn wil tot volhouden.

Klaar! Zouden ze aan dek ook al zo ver wezen? De wind rukte hem de kajuitdeur bijna uit de handen, toen hij aan dek ging. Hij zag een paar matrozen, die met een van de rolpaarden bezig waren. Een stevig touw hadden ze er omheen geslagen, en ze sjorden het stuk geschut aan de verschansing. Hij wilde erheen, om hen te

helpen . . . Een valse kaaier wierp de „Landtskroon” opzij — de jongen verloor het evenwicht en sloeg tegen het dek! Hij gleed een eind weg — botste tegen de kajuitwand. Een ogenblik bleef hij versuft liggen, dan kroop hij overeind . . . Maar hij voelde zich plotseling ellendig — doodziek . . . Hij had niet eens

meer het benul, op iets toe te wankelen, waar hij overheen kon hangen . . . Een geweldige benauwdheid neep hem de keel dicht — zijn opstandige maag brak die keel open . . . Hij zwaaide wild met de armen — zijn handen grepen in de lucht . . . Weer sloeg hij tegen het dek, toen opnieuw het schip hoog werd opgeheven en diep in een golfdal werd neergesmaakt . . .

Plotseling begon de regen neer te stralen. Ze kletterde op het dek — ze ratelde tegen de ruiten van het kajuitvenster. In een oogwenk was alles en ieder doornat . . . Wynant voelde zich zó ellendig, als hij zich nog nooit gevoeld had.

Door het grauwe regengordijn kon hij niets meer onderscheiden; slechts vaag zag hij de gestalten van de matrozen, die vlak bij hem stonden.

Over het glibberige dek kroop hij naar het voorschip — wist de trap te bereiken, die naar het vooronder leidde. Hij gleed die trap af — kwam tot vlak bij zijn kooi. Maar hij had de kracht niet, daarin te klauteren — op de vloer er vlak voor bleef hij liggen . . . Even voelde hij iets als een verademing: hij was buiten de wind en buiten

de regen . . . Slapen — wegzinken, zonder iets meer te weten . . . Hij kon het niet. Om hem, boven hem, waren de woeste geluiden van wind en water . . . Het floot door het touwwerk — het sloeg bonkend tegen de wanden van het schip . . . Touwen knarsten; hij hoorde, hoe zware stukken — waren het kisten? waren het kanonnen? — tegen elkaar, tegen de scheepswand, tegen de verschansing botsten; hij hoorde luide bevelen . . . het gevecht tegen de storm was in volle gang!

Wild slingerde het schip — het trilde in al zijn spanten. Een onmetelijke angst greep de jongen aan. Wat, wanneer de „Landtskroon” niet tegen het geweld van de storm en de zee bestand zou zijn? Wat, wanneer de „Landtskroon” naar de kelder zou gaan?

Wéér een schok, die het schip trillen deed . . .

Hij verloor het bewustzijn.

Toen Wynant wakker werd was het geweld, dat hem zo zeer had verschrikt, bedaard. Hij lag nog op de vloer van het vooronder — geen van de matrozen had de moeite genomen, hem in zijn kooi te tillen. Hij ging overeind zitten — keek rond. In het half-duister van het matrozenverblijf zag hij, hoe verschillende dingen van hun plaats waren geschoven, hoe de vloer met vuil was bedekt. Er hing een bedompte lucht.

Zijn hoofd was dof en zwaar. Hij luisterde naar de geluiden boven en buiten: op het dek hoorde hij het geloop van matrozen, tegen de scheepswand het slaan van de golven. Maar die geluiden waren veel minder sterk, veel regelmatiger dan het sjouwen en sjourren, het roepen en schreeuwen van de vorige avond; dan het fluiten en gieren van de stormwind en het donderend geweld van overkomende zeeën . . . De storm scheen te zijn gaan liggen.

De kajuitsjongen van de „Landtskroon” hees zich overeind — en toen hij stond, zag hij onderzoekend het verblijf door. In een paar kooien sliepen matrozen — en Wynant had al voldoende begrip van het leven aan boord om daardoor te weten, dat het gevaar voor de „Landtskroon” geweken was. Hij ging de trap op, die naar het dek leidde, in een verlangen naar frisse lucht . . . Aan dek was nog duidelijk te zien, dat het schip een stevige storm had doorstaan:

nog stond haast alles gesjord, en de bemanning was bezig de ravage te ruimen, die door het geweld van wind en water was aangericht. Een eind aan lij zag hij de „Eenhoorn” — zijn fokkemast was verdwenen. „Zeker in de storm verloren,” bedacht hij. Maar waar was de „Hollandia”? Hij keek rond — noch aan lij, noch aan loef was de derde koopvaarder te ontdekken, en ook voor- en achteruit was de zee leeg.

„Zo, ben je overeind gekrabbeld?” hoorde hij een stem naast zich. Pieter Waalpot was uit de kombuis gekomen — blijkbaar op weg naar de kajuit, want hij had een mandje met brood bij zich.

„Ja,” zei Wynant, en — zijn gedachten nog geheel bij de onvindbare „Hollandia” — „Ik zie maar één van de andere schepen.”

„Ik ook,” bromde de kok, „maar daar hoeven jij en ik voorlopig niet verder naar te zoeken. Hier, breng dit brood naar de kajuit.” Hij duwde de jongen het mandje in de hand. Werktuigelijk nam Wynant het aan. „Je zult daar nog wel wat moeten opruimen ook. Ik heb nog geen tijd gehad om er de boel te redderen.”

Toen Wynant de kajuit binnenkwam, zag hij reeds bij de eerste oogopslag, dat de kok werkelijk nog niets had opgeruimd.

Goed, dan moest hij het doen. Gelukkig, dat de schipper nog op de kampanje stond — als die nu maar niet te gauw het bevel aan de stuurman over gaf! Want Wynant voelde wel, dat hij nog niet voldoende was opgeknapt, om met zijn werk te kunnen voortmaken — al hadden wind en lucht een deel van de dofheid uit zijn hoofd verdreven. Hij begon zijn werk — nog steeds zich afvragend, hoe het in de stormnacht gegaan zou zijn; waar de „Hollandia” mocht zijn gebleven. Zodra de kajuit behoorlijk in orde was en de tafel was gedekt, ging hij naar de kombuis. Om de koffie. Op dek keek hij opnieuw uit — maar geen ander schip dan de „Eenhoorn” voer in de nabijheid. „Natuurlijk niet,” hield hij zich

voor; in de korte poos, die hij nodig had gehad om het verblijf van de schipper aan kant te maken, kon die schuit immers niet zijn komen opdagen. Een van de matrozen kwam hem langs, met een tros touw. Ging naar het voordek . . .

„Weet jij, waar de „Hollandia” is?” vroeg Wynant hem.

De man haalde de schouders op: „Dat weten we geen van allen. We hadden vannacht zoveel met onze eigen schuit te stellen, dat we op de andere niet konden letten. Misschien vinden we de „Hollandia” wel ergens terug. In Cadiz misschien.” En de matroos liep door.

In Cadiz misschien . . . Dus die haven zouden ze aanlopen, maakte Wynant uit die woorden op.

„Gaan we naar Cadiz?” vroeg hij aan Waalpot, terwijl deze de koffie in de kan goot, die naar de kajuit moest.

„Ja,” bromde de kok. „Maar laat voorlopig maar aan de schipper over, waar we heengaan. Als jij voor jouw werk zorgt, kun je zijn werk best aan hém overlaten.”

„Brombeer,” mompelde Wynant binnensmonds, terwijl hij de koffie naar de kajuit droeg. Waarom deed die kok zo bokkig en waarom mocht hij die vent niet eens een simpele vraag stellen? Als de kerel in Amsterdam zo onbehouwen tegen 'm zou durven doen . . .

Maar ze waren niet in Amsterdam, bedacht hij nors.

Een roofgalei doet een aanval

Het verblijf in de haven van Cadiz had niet bijster lang geduurd — al waren de „Landtskroon” en de „Eenhoorn” toch een dag langer gebleven dan strikt genomen nodig geweest was. Tot die „dag langer” had schipper Croef besloten in de hoop, dat de „Hollandia” de haven van Cadiz zou binnenvallen, en ze dan de reis gedrieën zouden kunnen vervolgen. Hij had graag het lot van de „Hollandia” geweten — het laatste, dat hij van dit schip had gezien was, hoe het vóór de storm wegstootte. Hij had geen mogelijkheid gehad, de „Hollandia” in het oog te houden — trouwens, het dicht regengordijn had het zicht sterk beperkt.

In Cadiz was Wynant een keer met de schipper naar de wa geweest. Naar het kantoor van de koopman, voor wie een deel van de lading was bestemd. Achter de schipper aan had Wynant gelopen: de tas met papieren onder de arm. Zoals hij in Amsterdam de tas van sinjeur Van Someren had mogen dragen, wanneer die naar de beurs ging! Alleen met dit verschil, dat hier in Cadiz niet de geringste kans bestond om zich aan zijn plicht te onttrekken. Want drossen, zoals hij — thuis nog — had overlegd te doen, dat viel in een vreemde haven niet mee, begreep hij. Maar later, als hi wat vaker in vreemde steden was geweest en allicht beter weter zou, hoe zich door allerlei moeilijkheden heen te slaan . . .

En nu voeren ze door de Straat van Gibraltar. Links stak de hoge rots uit zee op, waarachter de haven van Gibraltar zich bevond — rechts moest de kust van Afrika liggen. Wynant meende boven de horizon flauw de kammen van het Afrikaanse kustgebergte te onderscheiden. Het water, zag hij, was van een dieper blauw dan hij nog ergens had gezien — en het leek hem, alsof de stroom de Straat-in tamelijk sterk was. Het schip maakte tenminste mee. vaart dan je bij een windsterkte zoals er op dat ogenblik stond verwachten zou. Het was kort na de noon; de zon brandde nee: uit een wolkenloze hemel.

„Het is warm,” zei de jongen tegen Seger Jacobsz, die naast hem stond. Er was weinig te doen op dit uur van de dag, en de bootzman — over de verschansing leunend — staaarde in gedachten verzonken naar de vlakke zee. Hij hief het hoofd op, toen Wynant zijn opmerking maakte: „Warm? Och, daar wen je wel aan. Wacht maar — het kan nog wel gebeuren, dat het pek gesmolten uit de naden loopt!”

Dat was geen troostelijk vooruitzicht, bedacht Wynant. Als je niets deed, als je op het dek naar de zee en de lucht en het land keek, voelde je de zweetdruppels al op je voorhoofd komen — wat moest dat worden wanneer je in zo'n hitte door Waalpot werd opgejaagd bij je werk?

De „Landtskroon” en de „Eenhoorn” waren de Straat door —

Wynant hoorde vanaf de kampanje schipper Croef een bevel schreeuwen. De koers werd verlegd, en de schepen gingen dichter onder de kust varen. Met belangstelling keek de jongen daarnaar: een rotsachtige kust, waar tegen

de berghellingen óp witte huizen lagen tussen het donkere groen van bossen. Dorpjes, begreep hij. Lager, vlak bij het water, zag hij hier en daar een donkere, grauwe toren, zonder spits.

„Zijn dat kerktorens?” vroeg hij aan Seger Jacobsz. „Ze staan zo ver van het dorp af, zou ik zeggen.”

De bootzman lachte. Nee, kerktorens waren dat niet. Het waren atalaya's, wachttorens, zoals er tientallen langs de kust van Spanje stonden. Die waren al eeuwen oud. Waren gebruikt om van bovenaf uit te zien naar de nadering van roofschepen. Zeerovers uit Tunis en Algiers, van die woeste Barbarijers, hadden in vroeger tijd niet alleen schepen genomen die ze op zee enterden en vermeesterden, maar vaak ook waren die kerels op de kust geland om dorpen uit te plunderen en de bewoners mee te slepen naar hun galeien.

„Daar moesten ze dan dienst doen als galeislaven, dat begrijp je,” zei de bootzman.

Wynant knikte zwijgend: hij begreep het maar al te goed. Galei-slaven! jawel, die hadden die Barbarijse piraten tegenwoordig ook nog nodig, wist hij. En hij wist bovendien, dat ze daar de bemanningen voor gebruikten van Hollandse en Engelse en Spaanse en wie weet wat voor schepen, die het ongeluk hadden in hun handen te vallen. De „Landtskroon” was niet voor niets bewapend!

Als vanaf zo'n wachttorens de nadering van een roofschip werd gezien, dan werden de strandbewoners door rook -en vuurseinen gewaarschuwd en konden ze landwaarts-in vluchten. Nú kwamen zulke landingen haast nooit meer voor — maar een gevecht met een Algerijn of een Barbarijer in open zee . . . daar had je nog altijd grote kans op.

„Je hoeft er niet naar te verlangen overigens,” beweerde Seger Jacobsz. „Want zelfs al weet je die kerels van boord te houden, beter word je van zo'n gevecht nooit.”

Nee, dat begreep Wynant, maar wat hij niet begreep: waarom stuurden de Heren Staten niet een flinke oorlogsvloot om met die kerels af te rekenen?

Toen lachte de bootsman. Jawel, zo iets was makkelijker gezegd dan gedaan! Wist Wynant dan niet, dat herhaaldelijk schepen-van-oorloge naar de Afrikaanse kust werden gestuurd, en dat er herhaaldelijk gevechten met die piraten plaatsvonden? Maar om voor goed een eind aan die zeeroverij te maken . . .! Daar zou je de hele vloot van de Republiek voor nodig hebben en dan was het nóg de vraag, of het lukken zou. Want die kerels beschikten over een aantal schepen, dat in de tientallen liep. Om niet te zeggen: in de honderdtallen. En dan hadden ze overal hun baaien en havens, die tussen de rotsen diep het land ingingen en beschermd werden door forten en steden, waar behoorlijk veel geschut stond opgesteld.

„Ik ben een paar jaar geleden met zo'n straftocht meegeweest,” vertelde de bootsman. „Onder De Ruyter. 's Kijken — dat is in '62 geweest, en we hebben nu '68, dus een jaar of zes terug. Nou, hoe lang we hier niet hebben gekruist, voor we eindelijk met die kerels aan de dans konden! En dan nog: een enkel klein schip — dat was in het begin alles. Want — en hij lachte grimmig — voor de oorlogsschepen van de Hollanders hebben de schelmen behoorlijk ontzag.

Weet je, we zijn toen in de buurt van Tunis terecht gekomen, en daar is De Ruyter onderhandelingen begonnen. Met een vent, die zich Jozef Reys noemde. Ja, dat klinkt erg barbaars en Barbarijs. Maar die kerel was net zo min een Barbarijer als jij of ik. Uit Enkhuizen kwam hij — en hij droeg de goed-Hollandse naam van Gerrit Jacobsz.”

Wynant keek de bootsman van terzijde aan. „Familie van je?” waagde hij te vragen.

„Gelukkig niet — zulke sche'men heb ik niet in de permetasie. Ik ben trouwens zelf uit Vlaardingen.”

„Hoe wordt zo'n Enkhuizer dan admiraal van Tunis, zou je zeggen,” meende Wynant.

„Het is natuurlijk een flink zeeman geweest,” zei Seger. „Iemand die een schip kon commanderen. Nog wel meer dan één schip ook. En och, hoe gaat dat? Weet je, als de bemanning van een koopvaarder gevangen genomen wordt, dan stellen die zeeschelmen de lui voor de keus: slaaf worden of dienst nemen als matroos op hun roofschepen. Dan heb je altijd lui, die het laatste kiezen. Nou, dat zijn gewoonlijk ruwe, onverschillige gasten, die om hun vaderland of hun godsdienst weinig of niets geven, dat snap je. Een fatsoenlijk zeeman, een goed christenmens, zit liever op de galeibank, dan dat-ie z'n geloof afzweert en aan dat rovershandwerk mee gaat doen.”

„Zijn geloof afzweert?”

„Ja, dan worden ze dikwijls nog Mohammedaan ook. Renegado's noemen wij zulke smeerlappen. Nou, die Jozef Reys was zo'n renegado. Nou ja, hij had nou eenmaal veel in de melk te brokken — en hij kwam bij De Ruyter aan boord, om te onderhandelen over het loslaten van gevangenen en slaven. Maar die onderhandelingen liepen in het begin niet vlot — dat duurde dagen. We zijn zelfs een keer van Tunis weggezeild — toen hebben we een flinke slag kunnen slaan. Een eind

buiten de kust liep ons zo'n rovergalei voor de boeg; d'r stond gelukkig een flinke wind, zodat-ie ons niet kon ontvaren. Ik verzeker je, dat we die kerels getraceerd hebben! Aan splinters hebben we de riemen geschoten, en een paar flinke gaten kreeg-t-ie in zijn scheepswand! Het was een lieve lust om te zien, hoe het ding water maakte en begon te zinken. Gelukkig hebben we nog kans gezien om een goeie veertig christenslaven bij ons aan boord te nemen — wat er van de roverbemannings geworden is, daar hebben we ons niet al te erg om bekommerd. Een stuk of wat van die lui konden we gevangen maken, en de rest . . ." Een welsprekend gebaar maakte Wynant duidelijk, wat het lot van die rest geweest moest zijn.

„Toen is De Ruyter weer naar Tunis gezeild en heeft hij de onderhandelingen opnieuw opgevat. De gevangenen, die we gemaakt hadden, hebben we uitgewisseld tegen Nederlandse slaven, en ik geloof, dat er bovendien slaven zijn losgekocht. In ieder geval hebben we bij de veertig, die we al aan boord hadden, er nog zestig andere gekregen. Da's honderd man uit de klauwen van die schelmen bevrijd!"

„En toen?"

„Toen is er een soort wapenstilstand gesloten — voor zes maanden. Maar ja, ná die tijd . . . Je kunt niet altijd voldoende Hollandse oorlogsschepen hier in de Middellandse Zee laten — dat kost veel te veel. En die rovers zijn weer op hun oude manier doorgedaan. Och, die kerels geven om God noch gebod. En roven mag dan een gevaarlijk baantje zijn, winstgevend is het ook, daar kun je van op aan. Waar een koopman weken en maanden voor varen moet, waar hij voor moet handel drijven en zijn goeie geld geven, daarvan maken zij zich in een enkel gevecht meester! Volgeladen koopvaarders brengen ze naar hun roofnesten op."

Seger stond zich al vertellende erg op te winden: die gemene schurken! Eigenlijk zou hij liever nog eens aan boord van een oorlogsschip op die kerels losvaren dan dienst doen op een vreedzame koopvaarder. Of — vreedzaam? Niet zó vreedzaam, of er was een behoorlijke bewapening aan boord!

„Als het nodig is, dan zullen we die gebruiken ook," zei hij grimmig.

Als het nodig is . . . Hij richtte zich uit zijn gebogen houding op — keek over het wijde watervlak, waar de zon glinsteringen op schitteren deed en voegde er dan wat kalmer bij: „Maar ik heb liever, dat het niet nodig zijn zal.”

De wens van Seger Jacobsz werd niet vervuld. Het werd wél nodig om de bewapening van de „Landtskroon” en de bewapening van de „Eenhoorn” te gebruiken.

De beide schepen waren Alicante gepasseerd, hadden Kaap de la Nao in het westen zien verdwijnen en zetten koers naar Ibiza. Maar vóór dat eiland in zicht kwam, klonk uit de mastkorf: „Schip in zicht!”

Schipper Croef haalde zijn katoog voor de dag en keek in de richting, die de uitkijk met de arm wees. Hij tuurde slechts kort — gaf dan de kijker over aan de tweede stuur, die naast hem op de kampanje stond.

„Wat denk jij daarvan?” vroeg hij.

De stuurman had niet lang nodig om te kunnen vaststellen, wat voor schip hen naderde. „Een galei,” zei hij.

„Juist. Een galei. Dat betekent waarschijnlijk: een Barbarijer.”

„Denk ik ook, schipper.”

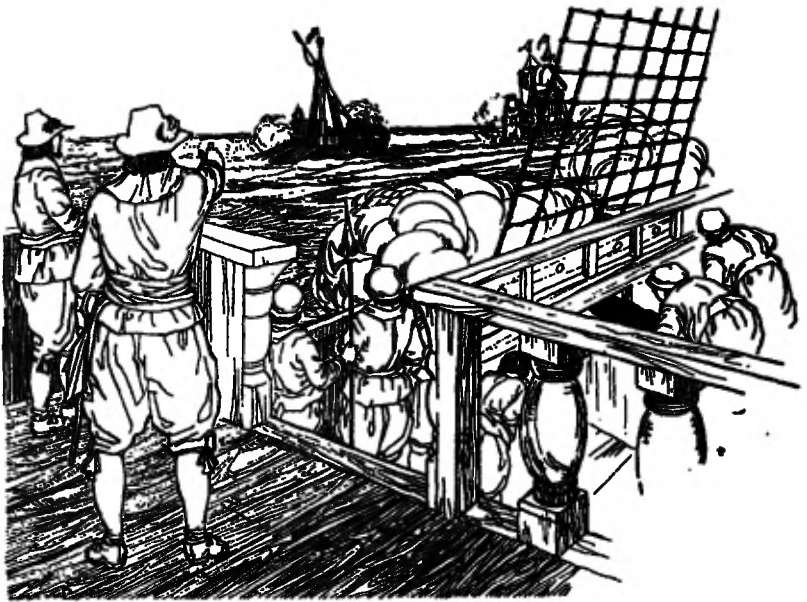
„Dan zullen we alles klaar maken, om 'm te ontvangen,” en onmiddellijk klonken bevelen. De stukken geschut werden geladen; musketten, sabels en handspaken gereed gelegd . . . En aan boord van de „Eenhoorn” gebeurde hetzelfde.

Die zeilde een eind voor de „Landtskroon” aan — zou de eerste wezen, die de galei ontmoette.

Aandachtig volgde de schipper de bewegingen van de naderende rover. Daar vloog de bloedvlag langs de mast omhoog, en tegelijk dreunde een schot over het water.

Vanaf de „Eenhoorn” werd het beantwoord.

Doch de rover hervatte de beschieting van de koopvaarder niet — regelmatig en snel rezen en daalden de lange riemen, en het

leek wel een reusachtige duizendpoot, die zich over de gladde zee het Hollandse schip tegemoet haastte.

„Was er maar meer wind,” mompelde Croef. Hij stampvoette van ergernis, van woede . . . Wanneer hij vlak bij de „Eenhoorn” had gevaren, dan . . . Maar nu zou de rover misschien de kans krijgen, de koopvaarders één voor één aan te vallen!

Toch . . . de mannen van de „Eenhoorn” waren geen katten, om zonder handschoenen aan te pakken! Ze zouden van zich afslaan, daar kon je op rekenen!

Ha! Het bliksemde óp aan de geschutmonden van de „Eenhoorn” — kogels vlogen de rover tegemoet . . . Een paar vielen dicht bij het roofschip in zee — andere sloegen in de scheepswand of verbrijzelden riemen . . . Maar de rover verloor slechts weinig vaart . . .

„Vuur!” bulderde Croef, en weer donderde het geschut over het water . . .

Het leek een ogenblik, alsof de rover aarzelde — hij verloor méér riemen, en een woest geschreeuw scheen te beduiden, dat onder

zijn bemanning gewonden, misschien doden, vielen. Doch lang duurde de schijnbare aarzeling niet — op een geschreeuwd com-mando werden de riemen van de galei gestreken en het roofschip gleed de „Eenhoorn” langs zij.

De mannen van de „Landtskroon”, die stonden te popelen bij hun wapens, die zich haastten de afgeschoten kanonnen opnieuw te laden, zagen, hoe de beide schepen naar elkaar werden toe getrok-ken — hoe de zeerovers als katten overklommen, oversprongen . . .

Een verwoed handgemeen ontstond bij de verschansing, op het dek van de „Eenhoorn”.

„Vuren! Vuren, kerels!” schreeuwde Croef. Hij keek met een snelle blik naar zijn zeilen — stonden ze iets meer bol dan zoëven? Kwam er wat meer wind? De losbarsting van het geschut deed het schip trillen — de mannen volgden de kogels met de ogen . . .

Ha! Ze veegden over het dek van de galei — wierpen ver-scheidene manschappen neer. Een wild geschreeuw klonk op . . . Aan boord van de „Eenhoorn” woedde het gevecht — het was vanaf de „Landtskroon” duidelijk te zien.

„We enteren de galei!” bulderde de schipper; hij had zelf het roer gegrepen en schreeuwde bevelen naar de matrozen, die de zeilen bedienden.

Doch het enteren was niet meer nodig. De roverkapitein zag de dreigende nadering van een tweede vijand; zag de verwarring en de verliezen, door het geschut van de „Eenhoorn” onder zijn manschap-pen, onder zijn roeiers aangebracht. Een scherp bevel — en de rovers begonnen haastig het dek van de aangevallen koopvaarder te verlaten.

„In de boten!” riep Croef. Als hij dan niet tijdig met zijn schip ter plaatse wezen kon, dan zouden zijn boten aan het gevecht gaan deel-nemen! Doch eer die waren gestreken en bemand, hadden de Barbarijers hun entertouwen gekapt, hun over-gebleven riemen uitgebracht en roei-den ze uit alle macht om uit de nabij-heid te komen van de Hollandse schepen, die zo fel van zich afbeten.

Een grimmige lach vloog over het gelaat van de schipper.

„Laat maar, mannen,” riep hij naar waar zijn matrozen bezig waren de boten te strijken. Half-onwillig keken de kerels op. Onwillig staakten ze hun werk aan de boten. Hoe graag zouden ze die schurken niet van katoen hebben gegeven! Maar ze moesten gehoorzamen . . .

„Wat hebben we eraan, als we die galei zouden kunnen nemen?” zei Croef. „We kunnen het ding toch niet meeslepen heel naar de Levant — en een roefgalei is mij het leven van een stuk of wat van mijn manschappen niet waard.”

Hij zond de vluchtende galei nog enkele kanonschoten na — voer toen tot vlak bij de „Eenhoorn” — praaide die.

„Hoe is het bij jullie aan boord?”

„Zes gewonden,” kwam het antwoord. „En twee doden.”

„God hebbe hun ziel,” zei Seger Jacobsz, toen hij dat antwoord hoorde.

„Kun je Livorno halen?” klonk de stem van schipper Croef opnieuw over het water.

„Jawel — maar blijven jullie in de buurt. Als er soms nóg zo'n sinjeur opdaagt!”

„Dat zullen we!” beloofde Croef.

Dicht bij elkaar zeilden de beide Levantvaarders verder — naar Livorno.

In de verte verdween de gehavende, de verslagen galei . . .

De nacht was gevallen — Wynant was niet naar kooi gegaan. De opwindung van het gevecht had hem hevig aangegrepen; heviger dan hij voor anderen weten wilde, en het was hem onmogelijk nu in het matrozenverblijf te zitten en te luisteren naar de gesprekken van de maats, die het gebeuren van die middag met luide woorden en brede gebaren bespraken. Het was hem onmogelijk, nu in zijn kooi te liggen, waar hij toch — dat voelde hij — de slaap niet vinden zou.

Niet vinden zou — door het rumoer van de gesprekken; niet vinden zou — door de gedachten, die hem bestormden.

„Zes gewonden. Twee doden.” Hij had de woorden gehoord, toen ze over het water werden geroepen. En op dát ogenblik was hun betekenis niet in haar volle omvang tot hem doorgedrongen. Maar nu de opwinding van het gevecht was afgeflauwd, was verdwenen, nu kwamen ze hem weer voor de aandacht.

„Twee doden . . . ! Dat had ook aan hún boord kunnen wezen, wanneer de „Landtskroon” voorop had gezeild. Twee doden . . . ! En had hij dan niet één van die twee kunnen zijn ?

Hij huiverde bij die gedachte. Zeker, hij had geweten, dat zijn reis geen plezierreis worden zou; hij had geweten, dat aan zijn reis gevaren waren verbonden. Gevaren van storm en schipbreuk; gevaren van gevecht en gevangenschap . . .

Door het gevaar van de storm was hij heengekomen. Was hij onbewust heengekomen, want toen de storm in de Golf van Biscaje op zijn hevigst was geweest, had hij in het vooronder gelegen in de bewusteloosheid van een diepe slaap.

Door het gevaar van het gevecht was hij óók heengekomen — onbewust van de grootheid van het gevaar, daar de strijd zijn gedachten té zeer in de greep van de spanning had gehouden. Maar nu, in de stilte van het dek, waar alleen het ruisen van de wind, het bruisen van het boegwater en het golfgeklots tegen de scheepsromp waren, met boven hem de fluweel-donkere lucht vol pinklende sterren, hield het denken aan wat had kunnen zijn hem vangen.

Twee doden . . . ! Hij stond op, als wilde hij de gedachten daaraan van zich afschudden. Hij was er immers goed doorgekomen!

„God heeft je genadig bewaard, jongen,” wist hij, dat Moeder zeggen zou.

En het was, of hij haar stem hóorde . . .

HOOFDSTUK VI

Een „verwende landrot” mag aan wal

De „Landtskroon” en de „Eenhoorn” bleven enkele dagen in Livorno liggen: een deel van de lading — koren — was voor deze Noord-Italiaanse haven bestemd, en het lossen vroeg zijn tijd. Temeer, omdat de Italiaanse havenarbeiders sneller waren met hun drukke gesprekken dan met het sjouwen van zakken graan . . . Bovendien moest de victualie worden ververst en aangevuld — wat uit het vaderland aan proviand was meegenomen, was grotendeels verbruikt en de nog overige voorraden waren verre van vers meer.

De derde dag — het lossen begon op een eind te lopen — riep schipper Croef zijn bootsman bij zich.

„Je moet de wal op, boots, om levensmiddelen in te slaan,” zei hij, en Seger Jacobsz knikte. Hij had die order al enkele dagen verwacht.

„Weet je wat je doet: neem Wynant mee. De jongen heeft zich voor een verwende landrot nogal behoorlijk gedragen en hij mag wel es wat van de stad zien. Maar zorg, dat je 'm in de gaten houdt!”

„Hij loopt niet weg, schipper,” verzekerde de bootsman met een glimlach. „Als ik 'm goed in de peiling heb, dan durft-ie dat nog niet!”

Daar gaf Croef geen antwoord op — wat de vader van zijn kajuitsjongen hem van de gedragingen in Amsterdam van deze brave borst verteld had, gaf hem minder vertrouwen in diens volgzzaamheid dan de bootsman bleek te bezitten. Maar in ieder geval zou Seger wel zorgen, dat de jongen — mócht die al aanvechting hebben om te drossen — weer veilig aan boord keerde.

Wynant vond het prettig, de wal op te mogen. Al was hij liever alléén gegaan, en niet onder de hoede, om niet te zeggen de bewaking, van de boots. Hij was tenslotte geen klein kind meer.

Doch hij was verstandig genoeg, daar geen woord van te zeggen. Hij wist niet, wat vader indertijd met de schipper had besproken en

had afgesproken. Maar dat hierbij een soort toezicht op zijn doen en laten was verzocht, daar hield hij zich van overtuigd. En daarom — begreep hij — gaf de schipper hem met iemand mee, nu hij Livorno mocht bekijken.

Het was leuk, om de onderhandelingen van Seger Jacobsz met de verschillende lui bij wie hij brood, kaas, vlees en dergelijke inkocht, mee te maken. Dat ging in een voor Wynant moeilijk verstaanbaar koeterwaals, met veel drukke gebaren van de Italiaanse verkopers en met een rustige vasthoudendheid van de kant van de Hollander. Toch schenen die onderhandelingen te vlotten; tenminste na verloop van een uur of wat verklaarde de bootsman, dat zijn inkopen waren gedaan. „Als jij nu nog zin hebt om es een eindje door de stad te dwalen . . .”

Ja zeker, dat had Wynant. Hij keek met verwondering naar de hoge, vuil-witte huizen, die in de nauwe straten dicht tegen-elkaar-over stonden. Hij keek naar de tussens die huizen gespannen lijnen, waaraan ontelbare stukken wasgoed hingen te drogen . . . wasgoed, dat lang niet zo helder was als wat bij moeder thuis in de linnenkast lag gestapeld. Hij keek door openstaande deuren in de woningen, die ze passeerden: donkere portalen zag hij, waar steile trappen omhoog liepen en zich in een vage duisternis verloren. Hij zag de druk-gebarende mannen en vrouwen in de straten, gekleed in helkleurige stoffen. Hij zag kinderen, groezelig, die in de nauwe straten speelden . . .

Hij was gauw op dit alles uitgekeken. Het mocht misschien vreemd en schilderachtig wezen, maar als hij dacht aan de heldere straten van Amsterdam, aan de brede grachten met hun fraaie koopmanshuizen, dan vond hij Livorno niet veel meer dan één grote achterbuurt. Hij zei daar ook iets van tegen zijn metgezel. Die haalde de schouders op. 's Lands wijs, 's lands eer, moest je maar denken — en er was nog wel wat anders in Livorno. Wynant had toch ook de ruime haven gezien, tussen de vooruitspringende rotsen. Weet je wat, daar moesten ze maar weer heengaan. In de havenbuurt zouden ze dan ergens een wijnhuis opzoeken, om wat uit te rusten en wat te eten, eer ze weer naar boord gingen.

„Daar krijg je andere kost dan Waalpot schaft en dan je thuis

gewend was," lachte Seger Jacobsz. „Benieuwd, of je die lusten zal."

Hij keek de jongen van terzijde aan: het koopmanszootje was misschien wat kieskeurig uitgevallen! Hij had aan boord wel moeten eten wat de pot schafte, maar dat was toch altijd nog een Hollandse pot geweest.

„Ik lust van alles," verklaard Wynant.

Aan de kade vonden ze een eethuis. Jacobsz stapte binnen, op

de voet gevolgd door zijn makker. Ze kozen een tafeltje dicht bij een van de openstaande vensters — hadden zo een wijd uitzicht over de baai. De waard kwam aangelopen — zonder aan Wynant te vragen, wat hij wilde hebben, bestelde de bootsman. Terwijl ze

wachtten tot het bestelde gebracht werd, keerde Jacobsz zich plotseling naar de jongen.

„Hoe bevalt het je aan boord?" vroeg hij onverwacht en rechtuit.

De vraag schrikte Wynant even op — hij aarzelde een ogenblik met zijn antwoord.

„Je kunt er wel open mee voor de draad komen," moedigde de vrager hem aan. „Ik denk, dat het je niet helemaal aanstaat," voegde hij erbij. „Je was het thuis anders gewend."

Op die laatste woorden keek Wynant hem aan: nog nooit had iemand aan boord, ook de schipper niet, zo onmiddellijk zijn thuis genoemd.

„Nee," gaf hij toe. „Thuis was ik het beter gewend."

„Dat weet ik. De schipper heeft me het een en ander verteld."

„De schipper? Die had zijn mond moeten houden!" stoof Wynant op.

De ander kalmeerde hem. „Onthou, jongeman, dat jij je geen oordeel over je schipper hebt aan te matigen. En zeker niet tegen

mij. Ik wil van de schipper geen kwaad woord horen."

„De schipper hoeft over mijn zaken met niemand te praten," wedervoer Wynant koppig en nors.

De bootsman schudde het hoofd. „Het zal lang duren, eer jij begrijpt, hoe je je aan boord tegenover je meerderen gedragen moet. Bij die meerderen behoor ik ook, en als de schipper het nodig vindt om mij over een van de maats in te lichten, dan is dat een zaak tussen hem en mij."

„En mij," zei Wynant boud.

Een ogenblik keek Seger naar buiten, naar waar het blauwe water van de Middellandse Zee glansde in het licht van de zon. Toen keerde hij het hoofd naar de kajuitsjongen, en zijn stem klonk heel wat zachter dan zoëven: „Dat begrijp je verkeerd, kerel," zei hij. „De schipper heeft dat in jouw belang gedaan. Je moet nu eenmaal tucht en arbeidzaamheid leren, dat weet je; maar wij willen er toch wel wat rekening mee houden, dat je geen jongen bent van Kattenburg. Maar nou . . . hoe bevalt het je aan boord?"

Daar was weer de vraag, en Wynant beantwoordde ze. Och, het ging wel, het leven aan boord — al was Waalpot vaak bars en knorrig. En al stond het kajuitsjongenswerk hem nu niet bepaald aan. En al vond hij de maats ruw en hardhandig . . .

Ja, legde de bootsman hem uit, het zeemansleven was nu eenmaal zo. Jongejuffrouwenmanieren moest je bij matrozen niet verwachten; en zachtzinnigheid was niet bepaald hun meest opvallende eigenschap. Maar als je eenmaal een beetje met de lui kon opschieten, dan was het aan boord best te harden en dan kon je ook op de kerels aan. Als de nood aan de man kwam, zouden ze je zeker niet in de steek laten. Maar hoe beviel Wynant het varen?

Och, je zag es wat anders en wat meer dan thuis, gaf de jongen aarzelend toe. Zo aarzelend, dat de bootsman onmiddellijk begreep: uit vrije wil zou deze koopmanszoon nooit het zeemansberoep gekozen hebben.

„Je bent een ezel," zei hij. „Als-t-ie geen zin heeft in de vaart, doet een mens verstandig geen voet aan boord te zetten. Alleen als je van de zee houdt en als je voor avontuur voelt en als je graag vreemde landen en volken ziet, dan neem je het harde leven aan

boord op de koop toe. En dat merk ik wel: dat is niks voor jou. Je had het ook niet hoeven te doen, wanneer je je thuis maar wat beter had gedragen. En daarom ben je een ezel."

Wynant verwonderde zich erover, dat hij zich dat alles maar rustig zeggen liet, zonder op te stuiven. Van Steven Duyt bij sinjeur Van Someren op het comptoir zou hij de helft niet hebben genomen van wat hij nú van deze ruige bootsman nam! Maar ja — er zat wel iets in, in wat Jacobsz beweerde. Het wás zijn eigen schuld. Zijn eigen stomme schuld. Maar voor geen geld ter wereld zou hij dat hebben toegegeven.

Intussen had de waard gebracht, wat de Hollander besteld had: een karaf donkerrode wijn en een schaal met eten, dat min of meer op rijst leek.

„Spaghetti,” vertelde Seger, terwijl hij zich zelf flink van het voedsel bediende. „Dat smaakt uitstekend, kerel. Proef het maar gerust. En dan een glas chianti erbij.”

Wynant schepte zich dapper van de spaghetti op; Wynant schonk zich nog dapperder een glas chianti in. En hij ontdekte, dat Jacobsz gelijk had: het smaakte allebei best!

Nog hadden ze hun maaltijd niet beëindigd, toen een vreemde zeeman binnenkwam. Die keek een ogenblik rond, zag nergens een tafeltje vrij en kwam naar het hunne. Hij vroeg iets aan de boots, in een gebrabbel van Engels en Frans en met een paar Nederlandse woorden. Wynant maakte er uit op, dat de man bij hen wilde komen zitten. Natuurlijk was dat goed. De vreemde riep iets naar de waard en al gauw stond een tweede karaf chianti op hun tafeltje.

De nieuw-gekomeene bleek een opvarende te wezen van een Engelse Levantvaarder. Hij begon een gesprek; vertelde, dat hij met zijn schip op de thuisreis was. Had een heel verhaal over het beleg van Kandia. Dat wisten de Hollanders toch, dat er oorlog was tussen Venetië en de Turken?

Seger Jacobsz knikte — ja, dat wisten de Hollanders.

Nou, de Turken hadden het eiland Kreta zo goed als helemaal op de Venetianen veroverd — alleen de stad Kandia hadden ze nog niet kunnen nemen. Maar die belegerden ze. Nu al meer dan een jaar. Nee, helemaal veilig was het in het oosten van de Middellandse Zee niet! De Turken zo goed als de Venetianen hielden nog al eens koopvaarders aan.

„Wij varen onder Hollandse vlag,” zei Jacobsz. „Ze zullen ons wel laten passeren.”

Daar was de Engelsman niet zo zeker van. Venetianen, nu ja, dat wilde hij toegeven, die lieten vreedzame koopvaarders wel met rust; maar of de Turken dat ook zouden doen? Je moest niet vergeten, dat de Turk, omdat hij Mohammedaan was, met verachting op de christenhonden neerkeek en het zeker niet nauw nemen zou, wanneer hij de kans kreeg, een rijk-geladen koopvaardij-schip te nemen.

De Hollandse bootman schudde het hoofd. Nee, zo somber zag hij dat niet in. En dan . . . Hollandse Levantvaarders waren bewapend, goed bewapend; en Hollandse matrozen wisten een stuk geschut te bedienen en een handspaak te zwaaien.

„Je kunt het aan de Barbarijers en de Algerijnen vragen,” voegde hij er vol zelfbewustzijn bij.

Hij schonk het laatste restje chianti uit de karaf in zijn glas; goot het in één teug door zijn keel en wenkte toen de waard. Het werd tijd, dat ze naar boord terugkeerden. Hij betaalde en even later liepen de beide Hollanders over de kade naar de plek, waar de scheepsboot hen zou opnemen om hen weer naar boord van de „Landtskroon” te brengen.

HOOFDSTUK VII

Een scheepsmaat van de „Landtskroon” gaat druiven plukken

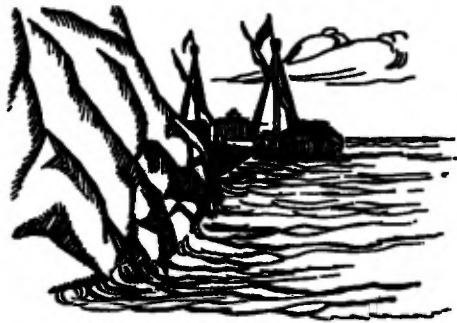
Langs de Italiaanse kust, voorbij de rokende Vesuvius en de Stromboli stevenden de twee Hollandse schepen naar de Straat van Messina; zeilden die straat door. Toen scheidden ze van elkaar: de „Eenhoorn” zette koers bezuiden Kreta langs naar Alexandrië; de „Landtskroon” wendde de steven naar de Griekse kust, op weg naar Smyrna. Het weer was prachtig; de lucht was zo klaar en doorzichtig, dat het zicht veel verder reikte dan Wynant op de Noord-zee of op de Atlantische Oceaan had gezien.

De Griekse kust kwam in zicht: donkere, bruine rotsgebergten, die scherp afstaken tegen het strakblauw van de hemel. En aan bakboord . . . Uit de Straat van Otranto kwamen ze, een aantal Venetiaanse galeien. Een oorlogsvloot, die de lagunenstad zond ter hulp van de bezetting van Kandia, begrepen de Hollandse varengasten.

Schipper Croef deed geen poging, de vloot te ontzeilen. Hij vertrouwde op de Statenvlag, die duidelijk uitwees, wat voor landsman hij was; hij vertrouwde in het uiterste geval op zijn geschut.

Dat geschut hoefde niet gebruikt te worden. Wel kwam een van de galeien op de Hollandse Levantvaarder toegeroeid — praaide die. Maar toen op de vraag: Waar en waarheen? een bevredigend antwoord was gegeven, hield de Venetiaan af en kon de Hollander zijn weg ongestoord vervolgen.

Het bleek, dat die weg door een zeegebied voerde, waar de vijandelijkheden in volle gang waren. Want toen — de volgende dag — Kaap Matapan in zicht kwam,

ontmoetten ze daar een Turkse vloot. Dit keer zorgde Croef ervoor, de hem tegemoetkomende schepen verder uit de buurt te blijven — en hij was blij, dat een stevige bries zijn zeilschip op de Turkse roeischepen een behoorlijke voorsprong gaf. Die zagen blijkbaar ook, dat het hun moeilijk vallen zou de koopvaarder in te halen; misschien vonden ze een enkel schip niet belangrijk genoeg om er achteraan te jagen en hun koers voor wie weet hoeveel uren te veranderen — ze lieten de Hollander ongemoeid.

Behalve de beide ontmoetingen met oorlogsvloten der twee strijdende partijen leverde de vaart in deze dagen niets bijzonders op. Het werk aan boord van de „Landtskroon” ging zijn geregelde gang — en de kajuitsjongen van schipper Croef begon hoe langer hoe meer te wennen. Hij deed wat hij doen moest rustig en handig; kreeg een enkele keer een pluimpje van de schipper en zelfs gingen er halve dagen voorbij, waarin Pieter Waalpot niet mopperde of schold! En met de matrozen kwam Wynant op wat betere voet. Hij had zelfs een keer of wat een liedje voor hen gezongen, zo 's avonds na het werk, als de mannen op het achterdek zaten en praatten en luierden. Hij had het mopsje uit zijn scheepskist opgediept en werkelijk: de maats vonden hem niet eens zo'n ongeschikte aanwinst.

Alleen . . . met zich zelf begon Wynant zo langzamerhand overhoop te liggen. Dat gesprek met Seger Jacobsz in Livorno liet hem niet los. In het bijzonder de opmerking van de boots: „Je bent een ezel!” Ja, hij begon te begrijpen, dat daar niet een déél waarheid in stak, maar dat dat een volledige waarheid was. Want al werd het leven aan boord van de „Landtskroon” voor hem draaglijker dan het in de eerste tijd geweest was, wanneer hij het vergeleek met zijn leven in Amsterdam . . . Hij keek naar zijn handen: die waren heel wat ruwer en grover geworden, dan hij ze thuis ooit gehad had. Hij dacht aan de bevelen, die hij op moest volgen en het werk, dat hij doen moest: die bevelen werden forser en ruwer gegeven dan hij ooit bij sinjeur Van Someren was gewend geweest, en het werk was héél anders en heel wat vermoeiender, dan hij ooit in Amsterdam had behoeven te doen. Kajuitsjongen — dat was tenslotte niet veel meer dan duvelstoeljager voor de schipper en

voor ieder, die je commanderen wilde . . . Nee, een ezel was hij toch wel.

Of . . . alleen maar een ezel? Was hij niet veel meer een ondankbare kerel; iemand, die de welstand van thuis als vanzelfsprekend had aanvaard en nooit had gewaardeerd? Iemand, die de goede zorgen van moeder niet had gezien, vóór hij ze nu aan boord moest missen? Iemand, die z'n onverschilligheid en ongehoorzaamheid zó flink had gevonden, dat hij er zich op had verhovaardigd en er zich tegenover zijn kornuiten op had laten voorstaan?

En als hij dan aan het bijbeltje dacht, waarin hij nog steeds avond aan avond plichtmatig las . . . Hij duwde de gedachte weg — toch kwam ze telkens terug. Niet alleen tegenover vader en moeder waren zijn onverschilligheid en ongehoorzaamheid verkeerd geweest. Ze waren ook een overtreding geweest van het vijfde gebod.

Maar daarover wilde hij nog niet dóórdenken. En daarover wilde hij zeker niet spreken. Met wie zou hij dat trouwens hebben kúnnen doen?

Diep in zijn hart wist hij het antwoord op die laatste vraag. Het antwoord, dat hij ontwijken wilde: bidden!

In Smyrna was het laatste deel van de lading gelost: schipper Croef had voor zijn wollen en linnen stoffen en voor de specerijen, die hij aan boord had, kopers weten te vinden, en op de rede van Smyrna lag nu de Hollandse koopvaarder leeg. Maar het was niet de bedoeling, dat ze leeg de thuisreis zou aanvaarden — er moest lading worden gezocht en gekocht.

Herhaalde malen was de schipper — Wynant, die zijn tas met papieren droeg, achter zich — bij verschillende kooplui geweest om te trachten lading te vinden. Ten dele was dat ook gelukt: hij had tapijten kunnen kopen en een grote partij krenten — doch een volle lading, dat was hem na enkele dagen duidelijk geworden, zou hij in Smyrna dit keer niet opdoen. Dan in een andere haven geprobeerd. De ankers werden gelicht, de zeilen gehesen en verder ging de vaart. Naar Constantinopel, had de bootsman aan Wynent verteld.

„Ben je daar al eerder geweest?” had de kajuitsjongen gevraagd,

en Seger Jacobsz had ontkennend het hoofd geschud: nee, hij was daar nog nooit geweest, maar de schipper wel.

Ze zeilden noordwaarts, langs de kust van Klein-Azië — langzaam, heel langzaam. Want er was niet meer dan een koeltje wind. Ja, in deze streken schoot je beter op met een galei dan met een zeilschip. De zeilen hingen in diepe plooiën en het bootsvolk had weinig te doen. Het water in de vaten begon te bederven — er kwamen maden in en het smaakte onaangenaam.

„Als we verversen konden . . .,” zei de stuurman, toen hij met de schipper op de kampanje stond. „De bootsman heeft me daarstraks een kroes water gebracht, want ik had een keel als een leren lap. Maar eerlijk gezegd: ik moest mezelf dwingen om het te drinken.”

De schipper knikte: hij wist, hoe het met het water stond; Jacobsz had er met hem over gesproken. Wanneer ze ergens de vaten opnieuw konden vullen . . .

„Er zal wel hier of daar een riviertje in zee vallen,” meende de stuurman. „En als we dan een paar man met de boot aan land laten gaan . . .”

„Ja, als we de kans krijgen,” gaf de schipper toe.

En ze zochten door hun katoog de kust af, of ze niet ergens een goede gelegenheid tot verversing konden ontdekken.

Het was tegen de middag, toen de stuurman meende te zien wat hij zocht. Daar — en hij wees naar een inham tussen de rotsen — daar zag je tegen het donkerbruin van de rots een glinsteren als van een riviertje.

Croef nam de verreijkker van zijn ondergeschikte over — tuurde naar land. Zeker, de stuurman had gelijk. „Neem de boot maar, stuur, en een man of wat — dan hebben we straks behoorlijk te drinken.”

„Het zal gebeuren, schipper.” De stuur liep de kampanjetrap af en gaf zijn bevelen. De bootsman met zes man moest hem vergezellen — de kok rolde de lege watervaten al over het dek.

„Ga jij ook maar mee,” zei Seger Jacobsz, terwijl hij Wynant op de schouder tikte. „Dan kan het luie zweet er een beetje uit komen, als je aan de riemen zit.”

„Graag, boots,” antwoordde de kajuitsjongen. Hij hoorde aan de toon, dat Seger de opmerking over dat „luie zweet” als een scherts bedoelde.

De stuurman aan het roer, de bootsman naast hem en zes man aan de riemen, schoot de sloep naar de kust. Daar was werkelijk de monding van een klein riviertje — een zo klein riviertje, dat het onmogelijk was het met de boot op te varen. Dus legden ze vlak bij de monding aan, brachten de watervaten aan de kant en liepen daarmee een eind verder landwaarts-in, tot waar het water zijn brakke smaak verloor en nog zoet was.

Terwijl een paar van de maats een gevuld vaatje naar de boot droegen, ontdekte een van hen een eind verderop een wijngaard. Druiven! Natuurlijk moesten daar druiven zijn!

„Kunnen we daar niet es gaan kijken, stuur?” schreeuwde hij, zich naar de stuurman wendend, en met een hoofdknik in de richting van de wijngaard wijzend.

„Gaan kijken? Waarnaar?” vroeg de stuurman terug, terwijl hij naar de matroos toe kwam, die geroepen had.

„Of er niet een paar trossen tussen de blaren hangen!” lachte de matroos. „Die zouden smaken!”

De stuurman overlegde een ogenblik: de gedachte aan de sappige vruchten bekoorde hem. Maar . . . was het veilig, om je ver van de oever te verwijderen? Een eind verderop, hoog tegen de rotsen gebouwd, verrees een burcht. En wie zou vreemde zeelui beschermen, als bezettingen van de burcht hen zouden overvallen? Hij aarzelde, weifelde . . .

„We hoeven niet allemaal te gaan,” pleitte de matroos, die het voorstel had gedaan. „Als er één gaat, en wij anderen blijven in de buurt op de wacht en op de uitkijk . . .”

Ja, dat kon. Maar . . . Wie zou gaan? Ze keken elkaar aan — allen begerig naar de druiven; geen van allen begerig naar de gevaarlijke opdracht.

„Loten,” stelde de stuurman voor.

Dat was de oplossing. Ze braken wat dunne twijgjes af van een struik, die tussen de rotsen groeide — sneden ze in verschillende lengten en de stuurman nam ze in de hand, zó, dat alle takjes even ver uit zijn vuist naar buiten staken. Toen trokken de mannen, één voor één.

Wynant trok het kortste — Wynant moest gaan.

„Best!” hield hij zich groot — al klopte zijn hart toch iets sneller. Hij sloeg een smal voetpad in, dat naar de wijngaard scheen te leiden — keek zoekend om zich heen. Een wild landschap was het, met onverwachte wendingen van de weg tussen rotsen en struiken door. Af en toe zag hij achterom, of hij de maats in het oog kon houden. Ja, dat lukte . . .

De weg ging tamelijk steil omhoog — het duurde meer dan een half uur, eer hij de wijngaard bereikt had. Hij zag, toen hij de bladeren optilde, volle trossen hangen — greep — plukte . . .

Van de eerste tros stak hij enkele druiven in de mond — een verkwikking was dat! Dan begreep hij, dat de makkers wachtten; dat het zaak was te plukken en terug te gaan. En dieper trok hij de wijngaard binnen, naar waar nog vollere, nog grotere trossen hingen . . .

Plotseling een kreet, een schelle waarschuwende kreet. Van de zee kant kwam ze. Met een schok richtte hij zich op — tuurde tussen de bladeren door naar waar hij de makkers en de boot wist. Hij zag, hoe de matrozen de rotsoever afrenden naar de waterkant — begreep niet onmiddellijk, wat dat betekende. Toen . . . Waar ze vandaan gekomen waren kon hij zo snel niet uitmaken, maar van twee, drie kanten renden vreemde gestalten naar de zeeoever. Met dreigende gebaren. Turken! begreep hij. Turken, die hen aanvielen. Turken, die tussen hem en de boot zich bevonden — die het hem onmogelijk maakten, onbemerkt en veilig zijn makkers weer te bereiken. Zouden ze hem gezien hebben? Roerloos bleef hij — verborgen tussen de wingerdbladeren. Daarginds hadden zijn kame-

raden de boot bereikt — haastig klommen ze erin — stootten af — roeiden weg . . .

Roeiden weg — dat wilde zeggen: lieten hem in de steek! Moësten hem in de steek laten, drong het tot hem door.

Een paar schoten knalden — of ze raakten, kon hij niet onderscheiden. Wel zag hij, dat de afstand tussen boot en oever steeds groter werd — dat de boot koers zette naar de „Landtskroon”. En hij bleef alleen achter . . .

De Turken hadden hem gezien. Toen ze begrepen, dat de mannen in de boot hen ontkwamen, keerden ze van de oever terug. Kwamen ze rechtstreeks naar de wijngaard. Ze moësten hem gezien hebben — ze kwamen hem gevangen nemen. Hij zag om zich heen, een uitweg zoekend . . . Begreep, dat die uitweg niet te vinden zou zijn; dat ontkomen onmogelijk was. Toen wachtte hij zijn lot . . .

Kort daarop werd hij als gevangene temidden van een troep Turken weggevoerd.

Een Hollandse jongen als galeislaaf bij de Turken

De mannen, die de kajuitsjongen van de „Landtskroon” hadden gegrepen, voerden hun gevangene een smal rotspad op naar de burcht. Hun aanvoerder bonkte met de knop van zijn zwaard tegen de zware, met ijzer beslagen deur — na enkele ogenblikken draaide die open en onder het donkere poortgewelf door werd Wynant naar het binnenplein gebracht. Hij had de tijd niet om daar rond te zien: dwars het plein over leidde men hem naar een nauwe deur. Ergens vandaan kwam een forse, zwart-gebaarde Turk, die een dikke sleutelbos in de hand droeg. Hij zocht even — stak toen een grote sleutel in het slot en knarsend draaide de deur op haar herren. Een duw en een stomp, en Wynant struikelde naar binnen. Nog had hij zich niet geheel opgericht, toen de deur achter hem toesloeg en hij in de duisternis alleen was. Hij krabbelde overeind en bleef roerloos staan, tot zijn ogen aan het donker om hem heen wat waren gewend. Toen, tastend, ging hij de wanden langs van zijn verblijf. Een kleine, bedompte cel scheen het hem. In een hoek vond hij een houten brits. Hij ging daarop liggen, de handen onder het hoofd. Staarde zonder iets te zien in het duister . . .

Langzamerhand gelukte het hem, zijn gedachten te ordenen. Gevangen! In de macht van de Turken! Zouden de makkers, zou schipper Croef nog iets voor hem doen? Voor hem kunnen doen? Hij wist het niet. Wist niet, of de orator¹⁾ van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden aan het Turkse hof — als de schipper die bereiken en waarschuwen kon! — bij machte zou zijn, zijn vrijheid te bewerken. Maar hij herinnerde zich, wat die Engelsman in Livorno gezegd had: dat de Turk, omdat hij Mohammedaan was, met verachting op de christenhonden neerkeek. Als ze er zo over dachten, hoefde hij niet veel hoop te hebben,

¹⁾ gezant.

dat ze hem gemakkelijk zouden vrijlaten. Misschien . . . Hij schrok op van de gedachte, die hem plotseling te binnen schoot: als ze hem vroegen, of hij op hun schepen dienst wilde nemen! Of hij Mohammedaan wilde worden! Mohammedaan! Wat had Seger Jacobsz daar ook al weer over gezegd? „Een fatsoenlijk zeeman, een goed Christenmens, zit liever op de galeibank dan dat-ie zijn geloof afzweert.”

Zijn geloof afzweert . . . Hád hij geloof? Of was hij alleen maar Christen, omdat hij nu eenmaal thuis zo was opgevoed? En wat zou er gebeuren, wanneer hij weigeren ging? Galeislaaf — galeislaaf op een Turks oorlogsvaartuig! Een hard, een ondraaglijk hard leven — vol afbeulend werk, onder het onbarmhartig ranselen van de slavendrijvers. Hij rilde — ondanks de benauwde warmte in zijn duister hol.

Maar wat, als hij wel afzweren zou? Het geloof van zijn vader en moeder zou verlaten en verloochenen? Hij wendde zich onrustig op zijn zij, als wilde hij de martelende gedachten van zich afschudden. Het lukte hem niet. Het kon hem niet lukken — want immers: hij stond onmiddellijk voor de beslissing. Op hetzelfde ogenblik, dat hij voor de keus werd gesteld — en dat zou ongetwijfeld zeer binnenkort gebeuren — moest hij die keus doen. In zijn onrust richtte hij zich half overeind — de ellebogen op de opgetrokken knieën, het hoofd gestut in de handen. Zo zat hij — hoe lang? — weifelend, aarzelend . . . Dan vermaande hij zich: een Hollandse kerel liet zich toch niet dadelijk van zijn stuk brengen, overbluffen. Als die kerels hem de eis zouden stellen een renegado te worden, zou hij weigeren. Zou hij „nee” zeggen. En tegelijk, terwijl hij dat manhaftig besluit nam, aarzelde hij weer: „als ik durf . . .” Want op de weigering zou volgen het slavenleven aan de roeiriem . . .

Wynant wérd niet voor de keus geplaatst. Toen de deur van zijn kerker openging en het binnenstromende licht hem een ogenblik

verblindde, hoorde hij een barse stem — woorden, die hij niet verstond. Die hij wel begreep, want een forse trap, waarmee hij overeind werd geschopt, verduidelijkte hun bedoeling! Buiten stonden een paar gewapenden, die hem in hun midden namen. De burcht uit ging het — het gebergte in. Zo ver hij kon nagaan in een richting, tegengesteld aan die, welke de vorige dag was gevolgd. Hij wilde omzien, maar de stoot van een musketkolf tussen zijn schouders deed hem begrijpen, dat zo iets niet werd toegestaan. Toch, op het hoogste punt van de berg, waar de weg aan de andere zijde dalen ging, waagde hij het nog eens. Hij zag ver beneden zich de wijde zee — ze was leeg. Geen spoor van de „Landtskroon” was meer te ontdekken. Een groot gevoel van verlatenheid viel over hem: hadden ze hem in de steek gelaten? Zou de schipper geen enkele poging doen, iets van hem te weten te komen? Iets voor hem te doen? „Zou de schipper dat kunnen?” dacht hij achterna.

Ook vóór hem blonk in de diepte de zee. De burcht stond dus op een kaap, begreep hij, en achter die kaap — verborgen voor het oog van iedere schepeling die haar naderde van de zijde, vanwaar de „Landtskroon” gekomen was — lag een Turkse galei.

Naar die galei werd hij gevoerd; aan boord van die galei werd hij overgeleverd aan een nors uitziende kerel. De oppergardiaan, vermoedde hij — tenminste, de vent had een bullepees in de hand en op zijn bevel kwam een ander toegelopen, ook met zo'n ding gewapend, die hem overnam en hem naar een van de roeibanken bracht. Drie plaatsen waren op die bank — één van de drie was leeg. Ruw werd hij op die lege plaats geduwd — dan knielde de vent, die hem erheen had gebracht en deed hem een voetboei aan. Geketend als een boef! Maar de jongen had geen tijd, zich aan zijn weerbarstigheid over te geven: overal op het schip werd klarigheid gemaakt tot vertrek en al spoedig liepen de opzichters op een verhoogd plankier langs de slavenbanken heen en weer, met zwepen en bullepezen de roeiers tot arbeid aanzettend . . .

Wynant had de spaan gegrepen — hij moest wel! Maar terwijl hij het bovenlijf vóór- en achteruit boog op de maat van het rythmisch geschreeuwde roecommando, wierp hij een zijdelingse blik op de mannen, die naast hem zaten. De een was rossig, met blauwe ogen

in een door de zon verbrand gelaat; de ander had zwart, sluik haar, en een donkere huidskleur. Een Moor, vermoedde Wynant. Maar wat voor landsman kon zijn naaste buur wezen? Hij waagde het, deze ernaar te vragen — doch eer de roeier antwoord geven kon, striemde een bullepees Wynants over de rug . . . „Zwijgen,” betekende dat, begreep hij. Hij klemde de tanden op elkaar: nog nooit had hij zich zo machteloos gevoeld! Je te moeten laten mishandelen, zonder ook maar iets te kunnen terugdoen! Zonder ook

maar je beul een scheldwoord naar het hoofd te kunnen werpen!

De galei gleed over het water — Wynant hoorde het bruisen langs de scheepswand; Wynant voelde de lichte schommeling van het schip . . . De riem was zwaar: met drie man kostte het nog grote inspanning, ze te hanteren. En wanneer de mannen, die één van de riemen bedienden, ook maar

éven geen gelijke slag hielden met de anderen, dan gierden de zwiependen slagen op hen neer.

Na een poos was de jongen doodmoe — de onafgebroken, zware arbeid onder de fel brandende zon matte hem af. Doch van rusten was geen sprake: werktuigelijk bogen de lijven, strekten zich de armen, bogen dan weer . . . Wynant kón niet meer; hij kón geen kracht meer zetten. Wel ging zijn lichaam nog regelmatig heen en weer als van de anderen, doch trékken aan de riem was hem onmogelijk. Zijn buurman wierp een blik op hem — zag, hoe het ongewone werk de nieuweling uitputte. Maar hij zei niets . . .

Tegen de middag werd wat eten rondgedeeld — sobere, grove kost — en wat water voor iedere slaaf. Bij elk van de roeierplaatsen lag een houten drinknap — die kregen ze volgeschonken. Gulzig slokte Wynant het lauwe water naar binnen — keek dan verlangend naar de man, die het water schonk. Doch die was al enkele banken verder. De roeier, die naast Wynant zat, had de blik van de jongen gezien en begrepen.

„Je krijgt niet meer,” zei hij in het Engels. „Je moet leren, langzamer te drinken.”

Een Engelsman dus, begreep Wynant, die hem wel niet volledig verstaan kon, maar toch voldoende om te weten wat hij meende.

„Ik had zo'n razende dorst,” antwoordde hij.

De ander glimlachte even — een droeve, een bittere glimlach. Dorst! Iedere galeislaaf wist, wat voor verschrikkelijke betekenis dat woord hebben kon!

De rust duurde niet lang — dra werden de roeiers opnieuw aangezet; dra liepen de slavendrijvers weer over het plankier en knalden de zweepslagen . . .

Eindelijk daalde de zon — eindelijk ging de galei voor anker. Rust! Wynant vroeg zich af, waar en hoe hun die

rust zou worden gegeven. Hij hoefde niet lang te wachten: de ketens werden losgemaakt en de vermoeide en bezwete roeiers het vooronder ingejaagd. Een laag, donker verblijf. Veel te klein voor het grote aantal mannen, dat er in werd samengebracht. Met moeite vonden ze allen een ligplaats — dicht tegen elkaar aan; benauwd dicht tegen elkaar aan.

Wynant had zich vlak bij zijn roeimakker gehouden; had een smalle ligplaats naast deze gevonden. En toen konden ze met elkaar praten: geen opzichter belette het hun hier. Wynant vertelde. Van zijn gevangenneming in de wijngaard; van het kerkerhol in de burcht. Van zijn overleggingen, of er mogelijk hulp voor hem komen zou door de Nederlandse orator.

„Daar hoef je niet op te rekenen,” zei de ander. „De Turken laten een galeislaaf niet los, en om een eenvoudige zeeman stellen de hoge heren hun handelsbelang niet in de waagschaal. De Hollandse hoge heren niet, en de Engelse hoge heren evenmin.”

Er lag bitterheid in zijn toon. Bitterheid, gegroeid met de jaren, die hij op de galeibank had doorgebracht. Dick Burton heette hij,

een Engelsman uit Dover. Op een Straatvaarder had hij gevaren als stuurman — hij was in handen van de Turken gevallen en was nog in handen van de Turken . . . Een hondenleven! Maar — de eerste tijd was de ergste. Dat kwam doordat je nog niet aan het zware roeien gewend was; dan kreeg je nog de meeste slagen! Het leek wel, of de drijvers met opzet de nieuwelingen uitzochten om hun wreedheid te koelen. Dat kwam ook, doordat je op de duur beter roeien leerde en regelmatig slag wist te houden . . . Dan viel je niet óp; zoals iemand, die nog aan het hanteren van de zware riem moest wennen.

„Ik wen er nooit aan,” mompelde Wynant. „Ik wil er niet aan wennen.”

Een korte, droge lach. „Je hebt hier niets te willen, dat heb je vandaag al wel kunnen merken. En je zult het morgen en overmorgen en alle dagen door nog beter merken.”

Dat was geen troostelijk vooruitzicht — maar welk ander vooruitzicht was er dán? Wynant zag er geen: de toekomst was hem donker als het vooronder, waarin hij temidden van zijn lotgenoten lag.

Burton schikte zich zo goed en zo kwaad het ging tot slapen: van de gelegenheid tot rusten moest je zo veel mogelijk gebruik maken. Want de dagen vol slavenwerk waren langer dan de nachten, die dat werk onderbraken.

Toen sloot ook Wynant de ogen — zijn neerdrukkende gedachten vervaagden. De uitputting dompelde hem in een loodzware slaap.

De dagen rijden zich tot weken; de weken tot maanden. En het harde leven blééf. De galei doorkruiste de Middellandse Zee; deed dan deze, dan die haven aan; leverde soms een gevecht, waarin de kogels van de vijandelijke schepen neersloegen tussen de roeibanken, de ongelukkige geketenden dodend of verminkend . . . En niets van de heerlijkheid van de zee, niets van de schoonheid van de kusten zag Wynant. Dag aan dag zat hij aan de riem — nog steeds naast Dick Burton, beiden tot nog toe gespaard, waar tal van hun lotgenoten — gedood — overboord waren gezet of — gewond — ergens in een Turkse haven waren aan wal gebracht. Wat zagen de roeiers

anders dan de buigende ruggen van de mannen vóór hen, dan het blikkerende water; wat voelden ze anders dan de blakerende zon en de striemende zweep? Slagen waren hun deel, meer dan eten. Het voedsel dat ze kregen was genoeg om hen in het leven te houden — meer niet. Tenslotte wilde de Turk niet veel ten koste leggen aan de kerels, die zijn oorlogsschepen voortstuwden — want wanneer er stierven, waren ze dan niet goedkoop te vervangen? Veroordeelde misdadigers en gevangen-genomen zeelui kosten immers geen geld?

In de uren van werktuiglijk roeien, de uren waarin voortdurend de slag van de bullepees dreigde, was er geen tijd om aan iets ander te denken dan aan het onafgebroken buigen en strekken, buigen en strekken van armen en ruggen; was er geen ander geluid dan het eentonig plompen van de riemen in het water, het bruisen en ruisen van de zee langs het boord; dan het schreeuwen en tieren van de opzichters . . . Maar in de nachten . . .

Vaak beletten vermoeidheid en pijn de roeislaven de slaap te vinden, wanneer ze in het duister van het vooronder waren weggesloten. Dan lag Wynant dikwijls lang wakker — dan kwam het denken aan wat geweest was. De dagen in Amsterdam, toen hij zijn werk op het comptoir van sinjeur Van Someren had verwaarloosd om met zijn kornuiten zijn pretjes te hebben; toen hij de welstand van vader en de goede zorgen van moeder had aanvaard als vanzelfsprekend. De dagen aan boord van de „Landtskroon”, toen hij verbitterd was geweest over de wijze waarop hij, de zoon van een Amsterdams koopman, was behandeld als de minste matroos; de dagen, waarop hij vergramd was geweest op Waalpot en zich vernederd had gevoeld als hij het werk van een kajuitsjongen doen moest . . . Die dagen en dat werk schenen hem nu begeerlijk. Op de „Landtskroon” was hij tenminste vrij man geweest; op de „Landtskroon” was het werk niet zó vernederend, niet zó uitputtend als op deze vervloekte galei. Deze vervloekte galei, waar hij slaaf was; waar hij slaag kreeg als een beest, een werkbeest! Als vader eens wist, wat hij hem had aangedaan! Waarom had vader ook dadelijk deze uiterste maatregel genomen! Was het nu zó erg, een glas bier te drinken en je met het verkeerbord te vermaken in

„Het Vergulde Spinnewiel”? Als hij zijn verontschuldiging had mogen aanbieden aan sinjeur Van Someren . . . Maar vader had dat niet gewild.

Als moeder wist, hoe hij hier zwoegen moest; hoe hij hier mishandeld werd . . . dan zou ze vader wel zeggen . . .

Ja, wat zóu ze vader zeggen . . .

Was het wel zo, als hij in zijn bitterheid meende? In zijn betere ogenblikken wist hij, dat het niet vaders schuld was. Dat het zijn eigen schuld was. Dat vaders uiterste maatregel was genomen, nadat hij-zélf herhaaldelijk tot gegronde klachten van sinjeur Van Someren had reden gegeven. En . . . was het voor vader en moeder niet hard, hun zoon te verliezen? Want wellicht zou hij nooit weer keren — wellicht hadden ze hem voor altijd verloren . . . hem, hun jongen, voor wie ze — nu zag hij dat duidelijk — altijd hadden gezorgd. Verloren . . . een verloren zoon . . .

Het woord wekte herinnering — herinnering aan het bijbelverhaal. O, hij had zijn bijbeltje niet meer — het bijbeltje, dat vader en moeder voor hem hadden gekocht; dat moeder zorgzaam in zijn scheepskist had gepakt. Het bijbeltje, waarin hij beloofd had elke dag te zullen lezen . . . Waarin hij — omdat hij zijn woord tegenover vader en moeder niet breken wilde — gelezen had zonder veel lust en zonder veel aandacht. Maar de gelijkenis van de verloren zoon herinnerde hij zich nu maar al te goed. Die jongen had ook het ouderlijk huis niet op prijs gesteld — was er vrijwillig uit weggetrokken. Hij, Wynant, was niet vrijwillig gegaan — maar wel om eigen schuld.

„Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en voor U.” Dat waren de woorden, die de verloren zoon zich voorgenomen had te zeggen, als hij ooit weer thuiskwam. Wynant begon die woorden te begrijpen: niet alleen ongehoorzaam aan vaders gebod, niet alleen ondankbaar voor moeders zorgen was hij geweest — maar bovenal had hij het gebod van God overtreden. Wanneer had hij zijn vader en moeder geëerd? Toch zeker niet, toen hij in „Het Vergulde Spinnewiel” had gezeten; toen hij in zijn plichtsverzuim de goede naam van vader had vergeten; toen hij door zijn plichtsverzuim de hoop had teleurgesteld, die vader op hem, zijn opvolger, had ge-

vestigd . . . „Gezondigd tegen de hemel en voor U . . .” Zou hij ooit gelegenheid krijgen dat tegen vader en moeder te zeggen?

Hij zag de huiskamer voor zich aan de vooravond van zijn vertrek; hij hoorde weer de woorden van zijn moeder: „Wij zullen iedere dag voor je bidden, jongen.” En het gebed van vader, toen ze samen gevraagd hadden om een behouden vaart en een goede terugkeer . . .

Een behouden vaart . . . Die had hij gehad toen de „Landtskroon” in de Golf van Biscaje door storm was belopen; die had hij gehad, toen de „Eenhoorn” en de „Landtskroon” door de Barbarijer waren aangevallen. En nu . . . nee, wat hem overkomen was sedert ze met de roeiboot aan de kust van Klein-Azië aan land waren gegaan om water te verversen, dat kon je

geen behouden vaart noemen. Een goede terugkeer. Ja, die wás — hoe onwaarschijnlijk dat op het ogenblik ook lijken mocht — nog mogelijk. Dan moest er iets bijzonders, dan moest er een wonder gebeuren. Maar iets bijzonders, een wonder — het kón toch komen.

„Wij zullen iedere dag voor je bidden, jongen,” had moeder beloofd, en vader en moeder zouden die belofte houden. Hielden die belofte, wist hij.

Toen vouwde hij de handen. In zijn nood bad hij. Een echt, een waarachtig gemeend gebed.

Een Engelsman doet een aankoop

Er heerste enige spanning aan boord van de galei — een spanning, die zich zelfs min of meer aan de roeislaven had medegedeeld. Het schip lag voor anker op de rede van Kandia, met verscheidene andere Turkse oorlogsvaartuigen. Wie het gerucht het eerst gefluisterd had, hoe het gerucht tot onder de slaven was verbreid — wie zou het zeggen? Maar er werd gefluisterd, dat een voornaam Turks bevelhebber aan boord komen zou, met een opdracht naar de Sultan in Constantinopel belast.

Het paviljoen op de hoge achterstevan van het schip was grondig schoongemaakt; de draperieën, die langs vergulde stijlen naar beneden hingen om een tent te vormen, waarin men tegen de zonnestralen was beschut, waren vernieuwd; donkerrode zijde met gouden koorden en kwasten glansde in de felle zon. Waar die zijde, waar dat goud vandaan gekomen was . . . geen van de galeislaven, die daaraan een gedachte had gewijd. Misschien had een enkele gehoopt, dat ook de roeibanken en het slavenverblijf wat zouden zijn gereinigd, doch daar was geen aandacht aan geschonken. Daar zou immers de hoge gast geen blik voor over hebben! Wat raakte het hem, hoe slaven leefden? Hoe slaven gehuisvest waren? Hoe hoog het vuil en hoe veelvuldig het ongedierte was tussen de banken en op de lichamen van de honden, die veroordeeld waren tot het roeierswerk op de galei? Wat hem wél raken kon, waar hij wél aandacht voor hebben zou, dat was voor de regelmaat en de snelheid, waarmee de roeiriemen werden gehanteerd. En dat had de spanning onder de slaven gebracht. Want de opzichters hadden hen snauwend en grauwend gewaarschuwd, dat ze terdege hun best hadden te doen, en anders . . . Een dreigend tonen van de bullepees, een snijdend fluiten van de zwepen door de lucht hadden de grimmige woorden kracht bijgezet! De vaart naar Constantinopel beloofde voor de roeiers een zware tocht te worden.

Toch . . . één goede kant was er aan die reis: de galei bleef dan weer een poos buiten het gebied, waar de zeeoorlog het hevigst woedde. Dat wilde zeggen: veel minder kans, dat het met een vijandelijk schip tot een gevecht kwam; dat vijandelijke kogels zouden inslaan tussen de banken, tussen de rijen van de vastgeketende slaven.

Het kwam een weinig anders uit dan de commandant van de galei gemeend had; de hoge Turkse heer bleek wél aandacht aan de slaven te schenken. Niet dat hij enig medelijden met hen toonde om de ellendige omstandigheden, waarin zij leven moesten, of om de felle slagen, waarmee ze tot hun arbeid werden aangezweept — maar hij vond er aardigheid in, met handenvol kleine Turkse munten

tussen hen in te gooien. De ongelukkigen probeerden, zo veel mogelijk van die geldstukken te grabbelen en te graaien. Het werd een woest duwen en stompen, rukken en slaan, waarbij de zware voetketens rammelden, als de roeislaven zo ver mogelijk van hun plaats zich rekten om van de met vuil bedekte planken

onder hen een paar piasters te graaien. Lachend keek hij van het hoge dek neer op de wriemelende klomp ongelukkigen; had een uitbundig plezier aan de verbetering, aan de grimmigheid, waarmee ze elkaar de schamele buit betwistten . . . Toen zag hij, hoe een van de slaven rechtop in de roeibank zitten bleef, zich niet bukte om als de anderen zijn deel van de zo harteloos gestrooide gaven te vermeesteren. Het trof hem onaangenaam — hij wendde zich tot de kapitein, die naast hem stond en wees die de hooghartige slaaf. Een jonge kerel was het nog — wel gebruind door de zon, maar nog duidelijk herkenbaar als een blanke. Dus een christenhond!

De kapitein schreeuwde een bevel: een van de opzichters rende naar waar de slaaf zat en snerpnd troffen de slagen van zijn zweep de rug van Wynant Hendricksz. Deze kromp bij de onverwachte aanval ineen van felle pijn — bukte onder het striemende zweep-

koord, als wilde hij de slagen ontwijken. Doch geen hand strekte hij uit naar de toegesmeten gaven: hij was geen bedelaar, die gunsten aannam van zijn beulen! Hij klemde de tanden op elkaar, om geen kreet te uiten: de Hollandse

koopmanszoon, die ondanks vernedering en lijden ongebroken zijn trots bewaarde . . .

Een schelle fluit klonk over het dek, het teken, dat de roeiers aan de riemen moesten. Bevelen klonken — de ankers werden gelicht en regelmatig rezen en daalden de lange spanen, bewogen door de regelmatig voor- en achteroverbuigende lichamen.

Onder het roeien keek Dick Burton af en toe naar zijn Hollandse lotgenoot. Hij had — natuurlijk had hij! — gezien, dat de jongkerel geen hand naar de geworpen munten had uitgestoken; dat de opzichter hem geranseld had als een hond. Burton vond de jongen een dwaas; Burton bewonderde de jongen tóch! Doch er was tijdens het roeien geen gelegenheid om ook maar een enkel woord te wisselen: scherper dan anders nog letten de opzichters erop, dat hun roeiploeg een uitstekende indruk maakte. Moestafa Bey, loom liggend op de kussens van een divan onder de zonnetent, liet zijn ogen over het schip dwalen en geen enkele bijzonderheid zou hem ontsnappen! Dat hadden de opzichters begrepen door het voorval zo straks met die koppige Hollander. Hun roeiploeg móést een uitstekende indruk maken; of liever: zij zélf moesten een uitstekende indruk vestigen. De hoge heer zou zien, hoe zij hun slaven onder tucht hadden! En onafgebroken zwoegden de aangezweepten voort, de lange, lange uren door . . . Uitgeput waren ze, toen ten laatste de fluit klonk, die het sein was tot ophouden: de galei ging bij een klein eilandje voor anker. De slaven werden van hun banken losgeketend en naar het vooronder gedreven. Daar kreeg Burton de gelegenheid, waarop hij gewacht had; de gelegenheid om Wynant te vragen naar de reden, waarom deze de munten zo verachtelijk had laten liggen.

„Ik wil geen gunsten van mijn beulen,” bitste deze.

Burton haalde de schouders op — in het donker zag Wynant de beweging niet, maar hij voelde ze, zó dicht lagen de mannen bijeen. „Ik kan je begrijpen,” zei de Engelsman, „maar stom vind ik je.” „Omdat ik liever slaag heb, dan om me te vernederen?” „Nee — daarom niet. Maar . . .” „Nou — waarom dan? Ik begrijp niet, dat jij meegraaide.”

Toen hoorde hij de stem van de Engelsman, nu fluisterend: „Dat geld kan me te pas komen. Als ik ooit kans krijg om te ontvluchten.”

Dat was een nieuwe gedachte. Een gedachte, die bij Wynant niet was opgekomen, maar die — nu de ander ze uitsprak — hem plotseling pakte. Ontvluchten! En dan geld hebben, voor áls dat nodig was . . .

„Och, . . .” zei hij, en er lag twijfel, er klonk onverschilligheid die zijn gewekte begeerte verbergen moest. Een twijfel, die zwakker toch dan die begeerte was.

Burton was te moe, om dat te horen — hij legde zich wat minder ongemakkelijk en zocht de slaap.

Maar Wynant bleef nog lang wakker.

De volgende dag, de volgende dagen werd de vaart naar Constantinopel voortgezet. De slaven werden tot de uiterste krachtsinspanning aangespoord, want Moestafa Bey had haast! Half-verdoofd, zonder te denken, zonder te kunnen denken, zwoegden de gejaagde roeiers in de drukkende hitte, onder de dringende slagen, aan hun zware riemen . . . Geen andere gedachte was er in hun versuften hersens dan een dof verlangen naar rust. Even kwam de dwaze hoop op in Wynant's hart, dat mogelijk de „Landtskroon” in de haven van Constantinopel liggen zou; dat hij schipper Croef zou zien of schipper Croef hém zou opmerken en pogingen zou doen om hem uit deze hel te verlossen. Dan, met een kort, grimmig schudden van het hoofd, wierp hij die gedachte van zich: de „Landtskroon” was natuurlijk al lang naar patria. En als ze dat niet zou zijn — hoe moest de schipper onder de talrijke roeiers van juist deze galei hém opmerken? Nee, als ooit de vrijheid herkrepen worden kon, dan zou dat moeten, zoals Burton dat wilde trachten. Door een vlucht!

Wynant was te vermoeid door het onafgebroken werk, om zich de mogelijkheden en de gevaren, die dan zich zouden opdoen, voor te stellen. Maar als ooit de gelegenheid zou komen . . .

Ze waren de Dardanellen door en voeren in de Zee van Marmora, naderden de Bosporus. Daar was het druk van schepen: koopvaarders, roeiboten, pleziervaartuigen . . .

Er was geen gelegenheid om alles tot in bijzonderheden in zich op te nemen, maar toch — nu hij aan het zware werk gewend was en wat meer gelegenheid had om rond te zien — merkte de jongen meer op van wat rond hem was en gebeurde, dan in de eerste weken van zijn slavenleven. Hij zag iets van de schoonheid van de blauwe zee onder de strakke lucht, van de kleurige zeilen en tenten van de kaiks¹⁾, van de schuiten die, met groenten en fruit in felle kleuren beladen, langs de kust een drijvende handel onderhielden; van de gondels, waarin vrouwen zaten, begeleid door neger-slaven . . . Van de slanke torens der moskeeën aan de kust; van de dreigende wachttorens, die zich verhieven aan de ingang van de Gouden Hoorn, de haven van Constantinopel . . .

Constantinopel! De stad van de Sultan, waarop hij zich verheugd had, toen hij nog aan boord van de „Landtskroon” was. De stad, die hij nu naderde — die hij niet anders zien zou dan vanaf zijn roeibank, of vanaf het slavendek, als 's avonds de galei voor de wal glijden zou . . .

¹⁾ Turkse roeivaartuigen.

De stad, die hij tóch beter zou zien.

Het was laat in de namiddag, toen de galei meerde. Dat betekende: eerder rust dan anders. Met een zucht van verlichting streken de slaven de riemen, toen het commando daartoe weerklonk.

„Gelukkig,” zei Wynant. „Mijn rug voelt als gebroken. Als we zo dadelijk kunnen gaan liggen . . .”

Doch hij en Dick Burton kónden niet gaan liggen. Was het met opzet, dat zij tweeën werden uitgezocht, werden aangewezen? Het leek niet onmogelijk, want Moestafa Bey had — Wynant had het duidelijk gezien! — met een hoofdknik in zijn richting geduid, toen hij over iets met de kapitein praatte. En die hoofdknik had Wynant begrepen, toen een van de opzichters naar hen was toegekomen en hen gelast had, ieder een zware kist op de nek te nemen, die ergens in de stad moest worden bezorgd. Dat „ergens in de stad” zou het paleis van Moestafa Bey wezen, hoorden ze van de soldaat, die als begeleider met hen meegegeven werd. Wynant's linkervoet werd aan de rechter van zijn makker geketend — een maatregel om ontvluchten te voorkomen, begrepen ze. En toen ging het door nauwe straatjes, tussen hoge, vreemde gevels . . .

Het was in de straten druk, en verwonderd keek Wynant naar het vreemde schouwspel, dat deze oosterse stad bood. Turken in wijde kaftans, de rode fez op het donkere haar; vrouwen in kleurige mantels en met sluiers tot vlak onder de ogen; soldaten in rode kleding met kegelvormige rode mutsen en glanzende hellebaarden; joden, met lange, donkere lokken krullend langs hun gelaat; waterdragers, die met hun leren zakken op de rug roepend hun waar aanprezen; kameeldrijvers, die hun zwaar-beladen dieren tussen de menigte doorleidden, dat alles maakte op de jongen een verwarrende, een overweldigende indruk . . . Hij had moeite om de kist, die hij op de rug droeg, vast te houden — telkens botste hij tegen iemand op of kreeg hij een duw . . . Dan schreeuwde de soldaat een nijdig woord; dan stompte de soldaat hem hardhandig, om hem tot op-letten, tot uitkijken aan te sporen . . .

De straat liep tegen een heuvel op — telkens moesten ze een soort trede opstappen, die hen wat verder omhoog bracht . . . Ze kwamen

in een voornamere wijk: de huizen — rijke, fraaie huizen — stonden wijder uit elkaar, en telkens kwamen ze voorbij een moskee. Bij een van die moskeeën werd een troep schapen de trap opgedreven. „Offerdieren,” vertelde Dick Burton hem. Wynant wendde het hoofd, om nog eens te kijken: de beweging deed haast de kist van zijn schouder schuiven. Hij schrok ervan, de snauw van de soldaat was niet eens nodig om hem opnieuw tot scherper opletten aan te sporen.

Hun weg voerde nu naar beneden: een breed plein lag voor hen, waar breed-gekruinte pijnbomen en slanke cypressen groeiden. Achter die bomen glansde het blank van een marmeren paleis.

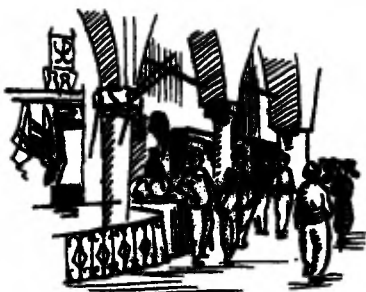
„Daarheen!” beval de soldaat.

Hij ging hen voor naar de poort, die de toegang tot het paleis was. Daar mochten ze hun last neerzetten, terwijl de soldaat zich meldde bij een deurwachter. Wat de beiden bespraken, verstonden de galeislaven niet — ze deden ook geen moeite het te verstaan. Het was immers duidelijk: de soldaat vertelde, wie hij was en wat hij kwam doen.

De deurwachter verdween in het gebouw — kwam even later met twee donkere slaven terug. Deze namen de kisten op en droegen ze binnen . . .

Wynant zag, hoe de deurwachter hun begeleider iets gaf — geld, dat een ogenblik glinsterde toen het van de ene hand in de andere overging. Dat geld scheen de soldaat in een betere stemming te hebben gebracht; tenminste zijn stem klonk minder bars, toen hij hen beval hem te volgen. En weer ging de tocht door de straten van Constantinopel . . . Nu konden de beide galeiroeiers meer on-

belemmerd rondzien — en telkens ontdekten ze andere dingen, die hun aandacht trokken. Van de bredere straten kwamen ze weer in een wirwar van nauwe, stoffige stegen — de soldaat sloeg linksaf en ging een overdekte straat binnen. Pilaren torsten een fraai gewelf, en tussen telkens twee pijlers, die een boog

droegen, waren winkels. Heel anders dan Wynant ze in Amsterdam had gezien. Deur noch venster hadden ze, en vanaf de „straat” die in het midden liep, was de uitgestalde koopwaar duidelijk zichtbaar.

„De bazar”, vertelde Dick hem. Burton was al eerder in Constantinopel geweest, had al eerder iets van de stad gezien. „De winkels van eenzelfde soort vind je hier allemaal bij elkaar.”

De laatste opmerking was overbodig — Wynant had zelf al opgemerkt, dat zijdewinkel naast zijdewinkel, goudsmidszaak naast goudsmidszaak zich bevond. Hij zou dolgraag hebben stilgestaan, hier en daar hebben gekeken, maar de soldaat scheen een bepaald doel te hebben. Tenminste, hij liep met gestadige stap door, en de beide anderen waren genoodzaakt hem te volgen.

Af en toe werd naar hen gekeken. De keten aan hun voeten deed hen als slaven kennen, en hun lichtere huidtint verried onmiddellijk hun afkomst uit het westen. Maar lang keek niemand naar hen. Er waren zo veel verschillende volks- en mensentypen in Constantinopel, dat een blanke galeislaaf niet buitengewoon opviel. Toch voelde Wynant zo’n vluchtige, half-verbaasde blik telkens weer als een vernedering . . .

De soldaat scheen gevonden te hebben, wat hij zocht; ze waren in de bazar der wapensmeden gekomen en hier begon hij langzamer te lopen. Bleef telkens voor een soek¹⁾ staan, met aandacht de uitgestalde waren monsterend. Het verwonderde Wynant, dat geen enkele koopman hem aansprak; probeerde hem iets te verkopen. Het scheen, dat Burton zijn verwondering raadde, zijn vragende gedachten begreep.

„De Mohammedanen geloven, dat alles van te voren door het noodlot bepaald is,” zei hij, „en daarom doen ze geen moeite om hun waar aan te prijzen. Als het de wil van Allah is, dat een koopman goede zaken maakt, dan máákt hij goede zaken, ook al tracht hij geen kopers te lokken. En als het de wil van Allah is, dat hij géén goede zaken maakt, dan zal hij geen enkel ding kwijt raken, al doet hij er nóg zo zijn best voor.”

---

¹⁾ Winkel.

De soldaat keerde zich om, alsof hij zich ervan wilde vergewissen, dat ze nog in zijn buurt waren.

„Blijf hier staan,” beval hij.

Burton knikte — zeker, ze zouden blijven staan. Trouwens, wat moesten ze anders? dacht hij bitter achterna. Hij keek, wat hun bewaker ging doen. Die stapte een soek binnen en begon met de koopman daar te onderhandelen. Hij wees naar een prachtig geciseleerd mes — en de onderhandelingen over de verkoop begonnen. Zo iets kon lang duren, wist de Engelsman — hij had vaker een koop bijgewoond. Tersluiks keek hij naar de twee Turken, die rustig en beleefd met elkaar over het mes en over de prijs van het mes spraken — toen schoof hij langzaam naar de aangrenzende soek. Tussen zwaarden en wapenstukken lagen enkele vijlen.

„Ga voor me staan,” fluisterde Burton, en Wynant begreep hem. Plaatste zich zo, dat Dick aan het oog van de soldaat onttrokken zou zijn, wanneer deze onverhoopt naar hen zou omkijken. Dick wenkte de koopman — rustig kwam die naar hem toe. Toen wees Burton naar een vijl — de koopman knikte. Noemde het bedrag, waarvoor hij de vijl aan zijn klant wilde afstaan. Een veel te hoog bedrag — maar Burton had tijd noch zin om lang te onderhandelen. Hij haalde enkele muntstukken te voorschijn, zocht er zo veel bij elkaar, tot hij de helft van de gevraagde prijs had, en stak die op de vlakke hand de Turk toe. Die keek hem even verwonderd aan: dan kwam er een brede glimlach op zijn gelaat. Begreep hij? In ieder geval: als hij al begreep, dan liet hij dat niet merken. Dan weerhield dat begrijpen hem niet van verkoop! Hij nam de toegestoken munten en gaf de Engelsman de vijl. Haastig verborg deze het voorwerp tussen zijn kleren — schoof dan weer langzaam terug tot voor de soek, waar de soldaat nog steeds aan het onderhandelen was. Was die kerel nog niet klaar? Nee, blijkbaar niet — nog steeds ging het hoffelijk koopgesprek tussen koper en verkoper verder. Tot het tot een einde kwam, en de soldaat met een vergenoegde glimlach het begeerde mes in zijn gordel stak.

Nu verlieten ze de bazar — kwamen weer in de onoverdekte straten. Maar de soldaat scheen geen haast te hebben, om naar boord terug te keren en daar de beide slaven af te leveren. Ergens op

een plein, waar fel de zon brandde, zag hij een koffiehuis, waarvoor een paar platanen schaduw wierpen.

„Blijf hier wachten,” beval hij, en terwijl hij de beide blanken buiten de schaduw achterliet, ging hij het koffiehuis binnen en liet zich daar op een bank neer. Klapte in de handen — een jongen verscheen, aan wie hij een opdracht gaf.

Even later zat hij te genieten van een kop donkere, hete koffie en van geurige tombaki¹⁾ uit een nargileh²⁾.

„Die vent kon ook wel eens aan óns denken,” mopperde Wynant. „Wij hebben de kisten gedragen en hij zit te genieten van het geld, dat daarvoor gegeven is.”

„Niet aan ons, wij zijn maar slaven,” zei Dick. „Aan hém . . .”

„Wij hebben het evengoed warm,” bromde Wynant terug.

„Ik zou ik weet niet wat geven voor wat drinken.”

Toch begreep hij, dat het niet geraten zijn zou, het koffiehuis binnen te gaan. Was er geen andere gelegenheid?

Dicht bij hen stond een koopman achter een stalletje: een paar schragen, waarover enkele planken lagen. De kerel had een grote, koperen schaal, waarin iets wits was met donkere stippen erin. Toen ze er bij waren gekomen, zagen ze beiden, dat het rijst was met rozijnen en stukjes geroosterd vlees.

„Pilaf,” zei Burton. „Wacht.” Hij zocht in zijn broekzak naar een paar munten — kocht twee schoteltjes van het lokkende gerecht. Het smaakte uitstekend, al brandde het op de tong. Door de scherpe kruiden, die erin zaten . . . Maar na de sobere slavenkost op de galei was dit vreemde gerecht voor hen een godenspijs . . .

Toen kocht Dick bij een kerel, die naast-aan met vruchten stond, voor elk een paar dadels en nog een meloen. Dat was een verfrissing, dat was een verkwikking na de harde, hete dag . . .

¹⁾ Tabak.

²⁾ Turkse waterpijp.

Maar ze zouden van die versterking niet ongestoord genieten! De soldaat had zijn koffie gedronken, keek — behaaglijk trekkend aan zijn waterpijp — vanuit het koffiehuis het plein over. Zag de twee slaven vruchten eten.

Als een officier voorbij kwam!

Hij vloog overeind — was met enkele nijdige passen buiten. Met een woedende klap sloeg hij Wynant de meloen van voor de mond weg — Burton liet de zijne vallen. De soldaat begon tegen hen te razen — precies konden ze zijn felle woorden niet volgen, maar konden er met voldoende duidelijkheid uit opmaken, dat hij hun die verfrissing niet gunde . . .

Burton waagde het, iets te zeggen ter verontschuldiging: over de warmte, over een onnozele vrucht . . . Ze hadden het in geen geval verkeerd bedoeld, en als hij geweten had, dat Zijne Edelheid het niet had willen hebben . . .

De schijnbare onderworpenheid van de galeislaaf kalmeerde de krijgsman enigszins — hij bromde wat, keerde zich om en liep weer het koffiehuis binnen. De twee zagen, dat hij de jongen betaalde, die hem de koffie en de pijp had gebracht. Begrepen, dat ze nu dadelijk naar boord zouden keren.

En dat gebeurde . . .

Een slaaf wint de vrijheid

Nu de gedachte aan ontvluchting door het gesprek met Dick Burton eenmaal was gewekt, nu de mogelijkheid op ontvluchting door de gelukte aankoop van de vijl dichterbij scheen te zijn gekomen, was Wynant nog ongeduldiger dan zijn makker, om een kans te wagen. Herhaaldelijk begon hij erover — 's avonds, in een fluis-terend gesprek, als de slaven in hun donker nachtverblijf waren opgeborgen. Eens zelfs had hij zijn kameraad verweten, dat deze een kans had laten voorbijgaan — maar Burton had hem toen duidelijk gemaakt, dat die vermeende kans geen goede kans geweest was. Als je zo lang op de roeibank gezeten had als hij, verlangde je minstens evenzeer naar de vrijheid als iemand, die zulk slavenwerk nog geen jaar had gedaan. Maar dan wou je ook zo goed als zeker ervan wezen, dat je poging tot ontvluchting slagen zou.

„Zeker ben je van te voren nooit,” had Wynant gezegd, en de Engelman had dat toegegeven. Dat wás je van te voren nooit, nee, daarom had hij ook gezegd: „Zo goed als.” Want je moest niet vergeten, dat ontvluchte en weer gegrepen slaven op een barbaarse straf rekenen konden . . . Kwám eenmaal een verantwoorde mogelijkheid, dan — en daar kon Wynant vast en zeker van op aan — dan zou Burton er onmiddellijk en zonder aarzelen van gebruik maken.

De galei voer langs de kust van de Peloponnesus — al enkele dagen had ze zee gehouden, en de watervaten waren leeg. Moesten nodig worden gevuld: het laatste rantsoen was die morgen rondgedeeld, en om twaalf uur — de zon stond op het hoogst en de hitte deed niet alleen de slaven, maar ook de matrozen smachten — was er alleen voor de officieren nog een karige dronk.

Dicht onder de kust werd het anker uitgeworpen — een paar roeiboten werden gereedgemaakt en een groep slaven onder be-

waking van gewapenden moesten met hun ledige vaatjes daarin. Hoe uitputtend ook, tóch waren de kerels blij met deze opdracht: water halen, dat betekende, dat er aan boord weer drinken komen zou; dat betekende voor de waterhalers een gelegenheid om aan het riviertje, waar ze hun vaten zouden vullen, zich overvloedig aan een frisse dronk te goed te doen . . .

Wynant en Dick bevonden zich onder de mannen, die voor dat karwei waren aangewezen; ze waren in dezelfde boot en op dezelfde doft terechtgekomen. Natuurlijk waren ze in dezelfde boot en op dezelfde doft terechtgekomen, want toen ze van de galeibank waren losgemaakt, hadden de bewakers de slaven twee aan twee geketend. Wie náást elkaar zaten áán elkaar . . .

De boten schuurden dra over het smalle strand, dat voor de rotsachtige kust lag. Geschreeuwde bevelen, en de waterhalers klommen aan land, namen de tonnetjes en onder geleide van de soldaten ging het landwaarts-in, op zoek naar een stroompje met zoet water. Ging het ver landwaarts-in — ging het in verschillende richtingen landwaarts-in. Want aan dat gedeelte van de kust, waarvóór het oorlogsschip voor anker was gegaan, mondde geen watertje. Als er water gevonden zou worden, dan zou dat wezen in een stroompje dat, van de bergen komend, tussen de bergen door kronkelend, min of meer evenwijdig met de kust liep.

De hemel, die de gehele morgen strak-blauw was geweest, begon bewolkt te worden — de wind stak op en grauwe wolkenlappen verenigden zich tot dreigende wolkengevaarten. Het zonlicht werd onderschept, en tussen de bergen werd het somber en triestig.

Burton keek omhoog — hij knikte tevreden. „Dat wordt regen,” voorspelde hij. „Stromende regen.”

„Dan hadden we aan boord water kunnen opvangen,” zei Wynant.

De ander gaf daar geen antwoord op — hij zag om zich heen, en duwde toen zijn metgezel een smal voetpad op, dat zich om een rots boog. Daar waren ze een ogenblik onttrokken aan de blik van de soldaat, die de bewaker was van hen en nog enkele anderen.

„Vooruit!” zei Burton. „Vlug!”

Zonder verder uitleg te geven, zonder verder uitleg te vragen, haastten de twee zich zo veel mogelijk, met het doel van de anderen

verwijderd te raken. Mocht hun bewaker hen missen, hen nakomen, hen terugroepen, dan konden ze nog altijd beweren, dat ze al zoekende zonder bedoelig zich te ver hadden verwijderd.

De regen begon te vallen — plotseling en hevig. Zo hevig, dat de dikke stralen als een grauw gordijn tussen de bergen hingen en het uitzicht beperkten.

„Prachtig!” zei Burton.

De regen kletterde neer — doorweekte hun dunne plunje — verfriste hun bezwete en vermoeide lichamen. Maar meer: onttrok hen aan het oog van die een eind achter hen dezelfde weg mocht volgen.

De Engelsman zag om — zo ver zijn blik reikte was geen mens te zien! Ze kwamen voorbij een donkere opening in de rotswand — was dat de toegang tot een hol?

Zonder overleg, beiden als gedreven door dezelfde gedachte, gingen ze het hol binnen. Het strekte zich diep in de berg uit — na een tien, vijftien meter vonden ze een zijgang, die vanaf de opening in de bergwand niet te zien was. Daar verborgen ze zich — met kloppende harten . . . Want als ze nu gevonden werden, zou hun opzet tot ontvluchten wel zeer duidelijk blijken: wanneer ze zich alleen tegen de regen hadden willen beschermen, was het immers niet nodig geweest, zó diep in de berg door te dringen.

Langzaam vergleed de tijd — het geluid van de ruisende regen drong tot hier niet door, hoe ingespannen ze ook luisterden. Wynant verschoof het been, om een wat gemakkelijker zithouding aan te nemen: de keten rammelde.

„Zit stil!” snauwde Burton. De ángst deed hem snauwen — de angst, dat het gerinkel van het ijzer mogelijk zou kunnen worden gehoord, als een vervolger zich in de nabijheid bevond.

En weer was er de stilte in de duisternis van hun schuilplaats . . .

Hoe lang zaten ze daar in gespannen verberging, in gespannen wachten? Eindelijk — uit overmatige voorzorg fluisterde hij —

zei Burton: „Nu moeten we het wagen.” Hij tastte onder zijn kleren — Wynant hoorde, hoe hij een metalen kokertje opende. Even later ketste staal tegen een vuursteen; sprong een vonk op . . . Een vuurslag, begreep Wynant. Hij zag, hoe de vonk in de tondel ¹⁾ sprong, die in het metalen kokertje, de tondeldoos, zich bevond. Hij verwonderde zich niet eens erover, dat zijn makker zo'n voorwerp bij zich had . . .

Burton blies de smeulende tondel aan — hield dan de pit van een eindje kaars bij de gloeiende zwam en een ogenblik later pinkele een zwak vlammetje op in de duisternis van het hol.

„Gelukkig, dat mijn tondel droog gebleven is,” zei de Engelsman voldaan. „En nu aan het vijlen!”

Hij zette het brandende stompje kaars op de grond, vlak bij zijn been dat geketend was — haalde de vijl te voorschijn en begon te arbeiden.

„Nu kan ik tenminste zien wat ik doe, legde hij Wynant uit, die enigszins verwonderd toekeek. „Anders zou ik op twee, drie verschillende plaatsen hebben gevijld.”

Na een poos gaf hij het werktuig aan zijn makker. Om beurten werkten ze — eindelijk konden ze de boeien van hun voeten wringen en waren ze vrij . . .

Burton stond op en rekte zich uit: „Vrij! Vrij van die vervloekte ketens!”

„Wat nu?” vroeg Wynant.

„Kom mee.” De Engelsman blies de kaars uit en stak het bijna opgebrande stompje bij zich: het kon nóg eens te pas komen!

Tastend zochten ze hun weg naar buiten — daar sloeg de regen hun in het gezicht. Nog steeds viel die dicht neer.

Even overlegden ze — het was te gevaarlijk het binnenland in te gaan — dan liepen ze de kans, dadelijk in handen van de Turken te vallen. Want natuurlijk was hun ontvluchting bekend gemaakt of zou ze de volgende dag bekend gemaakt worden — en twee haveloze kerels, met de moeten van voetboeien nog boven hun enkels, met de striemen van bullepees en slavenzweep nog op hun rug,

---

¹⁾ gedroogde zwam.

waren maar al te gerede als weggelopen galeiroeiers te kennen. Nee, het scheen raadzamer naar de kust te gaan — die kust te volgen en zich zo veel mogelijk schuil te houden, tot ze een vaartuig ontdekten, dat hen aan boord wilde nemen. Maar hoe die kust te vinden? Ze herinnerden zich de weg, die ze die middag gekomen waren, slechts flauw — en het ruisen van de regen overstemde alle andere geluiden. Ze begonnen te lopen — de berghelling af. Dan moesten ze tenslotte de zeeoever bereiken.

Na een poos stond Burton stil — legde zijn hand op Wynant's arm. „Luister,” zei hij. Ze scherpten de oren — ja, het leek, alsof onder het regenruisen door een ander geluid zich mengde. Het doffe slaan van golven tegen rotsen. Op dit geluid kozen ze hun richting, en geleid door de dalende weg en het sterker wordende dreunen van de branding bereikten ze tenslotte de zeeoever.

Toen ze buiten de bergen het smalle strand betraden, werd het voor hun blikken iets lichter. Waar was de galei? En . . . waren ze op hetzelfde punt van de kust uitgekomen, waar ze die middag aan land waren gegaan? Ze wisten het niet met zekerheid. In ieder geval zagen ze recht voor zich uit geen vage omtrekken van een scheepsromp.

Ze waagden zich op de smalle zandstrook tussen rots en water — tuurden ingespannen naar links — naar rechts . . . Dáár meenden ze door het regengordijn heen een donker, langgerekt iets op de zee te zien. Dat kon de galei wezen. Dus wendden ze zich naar links — begonnen de kust te volgen, het schip zo ver mogelijk achter zich latend. Uren liepen ze — tot vermoeidheid hen dwong te rusten. Onder een overhangende rots gingen ze liggen — uitgeput.

Maar de gejaagdheid, de angst voor ontdekking en achterhaling hielden hen wakker.

Langzaam vergeleed de nacht — de regen minderde — hield op. In het oosten begon de lucht boven de kim te lichten.

En toen . . . Wynant zag ze het eerst — met een ruk hief hij zich half op.

„Galeien!” schreeuwde hij, in de opgewondenheid van de plotse linge ontdekking alle voorzichtigheid vergetend.

Op zijn roep kwam Burton overeind — keek naar de drie vaar-

tuigen, die in de wijkende nacht langzaam nader gleden. De vorm deed hen de schepen herkennen: geen Turken waren het, maar Venetianen. Als ze die bereiken konden, zouden ze gered wezen.

„We zwemmen erheen!” besliste Burton, en Wynant wilde al naar de waterkant rennen. Zijn makker hield hem terug. Als ze wachtten, tot de schepen dichterbij waren, zou de afstand die ze zwemmen moesten, aanmerkelijk korter wezen.

En — was het veilig om hier te water te gaan? Ze wisten immers niet, of op dit punt van de kust zich Turken, Turkse soldaten, bevonden?

Hij liep een eindje het strand op om de omtrek te verkennen — kwam dra bij Wynant terug.

„Een eind hogerop ligt een Turks fort,” meldde hij bezorgd. „Als ze ons vandaar in het oog krijgen . . .”

„Wil je dan hier blijven?” vroeg Wynant, verbaasd en verontrust.

De ander schudde het hoofd: nee, natuurlijk niet, want blijven zou immers betekenen, dat ze gezien en gevonden werden, zodra de volle dag was aangebroken. Ze moesten — dat kon niet anders! — de kans nemen, die zich hun bood. Al was het een gevaarlijke kans. Want je kon erop rekenen, dat de Turken hen niet ongehinderd naar de vijandelijke galeien zouden laten ontkomen. Maar het gevaar zou minder zijn, naarmate de afstand, die ze zwemmend moesten afleggen, kleiner wezen zou.

Zo wachtten ze — hun blikken onafgebroken op de zee, op de vaartuigen gericht.

„Nu!” zei Burton.

Ze snelden het smalle strand over, liepen zo ver mogelijk de zee in en toen ze de grond onder hun voeten verloren, begonnen ze te zwemmen.

Nog niet ver waren ze gevorderd, toen achter hen een schreeuw klonk — een schreeuw, die overgenomen werd; die zich vermenigvuldigde.

De schildwacht op het rotsfort had hen blijkbaar ontdekt — zijn roep had zijn makers opmerkzaam gemaakt.

„Zwemmen!” schreeuwde de Engelsman; hij wierp een snelle blik achterom — zag gestalten, klein in de verte, de rots afrennen,

het smalle pad af, dat van het kasteel naar beneden leidde.

De beide zwemmers sloegen sneller, forser de armen uit; hun benen traptten het water weg — nu waagde Wynant een blik terug. De Turken hadden de oever bereikt! Schoten knalden — links van Wynant sloeg een kogel in het water. De jongen zag de druppels opspatten! Een plotselinge angst overviel hem. Hij klemde de tanden op elkaar en uit zijn hart perste een gebed omhoog: „Here, help! Bewaar ons!”

Hij zag, hoe Burton met inspanning van alle krachten voortzwom — hem voorbij kwam. Wát, als hij alleen achterbleef? Als zijn krachten hem begaven? Een ogenblik voelde hij een loodzware vermoeidheid in zijn leden — hij vermande zich en hield verbeten vol. Opnieuw knalden schoten — méér nu... Een kogel zoefde vlak langs zijn hoofd — dan hoorde hij een felle kreet! Burton zwaaide de armen omhoog! Begon te zinken.

„Getroffen!” flitste het door Wynant's denken. Hij keek naar de plek, waar zijn makker wild met de armen sloeg — zag, hoe deze onder water verdween... Kwam hij weer boven? Even zwom de jongen langzamer, gespannen speurend... dan dook hij, om zijn kameraad te hulp te komen. Hij zag niets — greep wijd om zich heen... Maar zijn handen tastten niets dan water — ademmoed

dwong hem naar omhoog. Golven, alleen maar golven. Niet het hoofd van zijn zwemmende kameraad. En weer de harde, dreigende knallen van Turkse vuurwapenen.

Voor de tweede maal dook hij — voor de tweede maal kwam hij boven. Alleen . . . Vóór zich zag hij de schepen — aanmerkelijk dichterbij nu. Het leek, alsof de mannen aan boord hem hadden gezien; tenminste de voorste galei veranderde een weinig van koers en kwam nu recht op hem aan. Natuurlijk hadden de schoten aandacht getrokken, begreep hij — en dat begripen vervulde hem met dankbare vreugde.

Zijn laatste krachten zette hij in; de reddende galei was nu vlak bij . . . Hij slaagde erin, het uiterste van een der lange roeiriemen te grijpen; bleef uitgeput daaraan hangen. Hij hoorde bemoedigende uitroepen — de riem, waaraan hij zich vastklampte, bleef stil, en vanaf het achterschip kwam een roeiboort. Toen sloot hij de ogen, uitgeput. Ternauwernood voelde hij, hoe hij aan boord werd geholpen — dan werd hem alles zwart voor de ogen en hij verloor het bewustzijn.

Een zoon hervindt zijn thuis

Toen Wynant de ogen opsloeg, keek hij verwonderd om zich heen. Hij lag in een kooi in een vreemde omgeving. Waar was hij?

Gewende geluiden drongen tot hem door: het kraken en knarsen van riemen, die regelmatig rezen en daalden; het schreeuwen van roeicommando's en het knallen van zweepen; het klotsen van water tegen de scheepswand . . . Geluiden, sedert maanden voor hem een vertrouwde verschrikking, een verschrikkelijke vertrouwdheid. Maar hij zat niet op de roeibank; maar naast hem zat niet Dick Burton . . .

Dick Burton! Die naam bracht de herinnering aan de nacht van ontvluchting; aan het vertwijfelde zwemmen in de aanlichtende morgen; aan de knallende schoten; aan de kreet van zijn getroffen makker . . .

Zijn getroffen makker, die weggezonden was in de donkere dood, toen hij trachtte de vrijheid te winnen . . .

Wynant bewoog zijn benen — die bewegingen werden niet belemmerd door zware boeien; werden niet begeleid door gerinkel van ketenen! Vrij! Hij was vrij!

Een diepe dankbaarheid doorstroomde hem. Zijn gebed was verhoord. Zijn gebed in opperste angst: „Here, help! Bewaar ons!”

De Here had geholpen; de Here had bewaard. Niet hen beiden — hém alleen!

Hem alléén! En hij was de man geweest, die door eigen schuld en eigen ongehoorzaamheid in moeite en ellende was gekomen! Een schuld en een ongehoorzaamheid, die hij wel had erkend; die hij niet, nóg niet, had beleden!

Hij vouwde de handen — nú beled hij die erkende schuld. Aan God!

Zou hij ze ooit belijden kunnen aan moeder, aan vader? Hij herinnerde zich zijn denken aan de geschiedenis van de verloren zoon; hij herinnerde zich de woorden: Vader, ik heb gezondigd

tegen de hemel en voor u. Dat had hij zich toen voorgesteld, vader te zeggen wanneer hij ooit in Amsterdam keerde. Zou hij ooit keren?

Zijn dankgebed voor redding; zijn belijdenisgebed van schuld — ze gingen over in een smeekgebed om behouden terugkeer.

Er kwam gestommel op de trap, die van het dek naar het vooronder leidde — en even later stond een vreemde zeeman bij zijn kooi. Wynant glimlachte tegen hem — de man begon te praten. Een paar woorden waren Wynant bekend — Italiaanse woorden, zoals hij er had opgevangen toen hij met Seger Jacobsz in Livorno aan wal was geweest. Doch wat de man vertelde, beweerde, vroeg — dat ontging hem. Hij schudde ontkennend het hoofd. Toen probeerde de man zich verstaanbaar te maken in een mengelmoes van verschillende talen — Italiaans en Engels en Turks . . .

Het lukte, al was dat met enige moeite. Wynant hoorde, dat hij aan boord van een Venetiaanse galei was — nu al meer dan een dag. Dadelijk nadat hij uit het water was opgepikt was hij bewusteloos geworden — ze hadden hem in deze kooi gelegd, en daar had hij onafgebroken geslapen . . . Hij zou zeker wel honger hebben?

Wynant knikte — en de Venetiaan klom glimlachend de ladder op naar boven. Na een korte poos kwam hij terug, bracht een bord warme spaghetti. Met graagte verorberde Wynant het voedsel — toen ging hij weer liggen en viel bijna onmiddellijk opnieuw in slaap . . .

Na een paar dagen — hem was ruimschoots eten gegeven en overvloedig rust gegund — moest Wynant bij de kapitein komen. Die luisterde naar het verhaal, dat de jongeman hem deed. Die vroeg hem: wie en vanwaar?

Zo, was hij een Hollander. Galeislaaf geweest bij de Turken? Ja,

van de ontsnapping had de kapitein het laatste stuk gezien, maar hoe waren ze dan — want hij was immers met een kameraad geweest — van de galei weggekomen?

Ontsnaapt tijdens het waterhalen aan de wal, en toen zich verborgen in een grot. En in de morgen hadden ze de Venetiaanse schepen gezien en waren er naar toe gezwommen . . .

Ja, dat de Turken op hen hadden geschoten, had de bemanning van de Venetiaan gehoord en dat één van hen was getroffen en weggezonden, dat hadden ze wel vermoed, maar in de duisternis hadden ze het niet duidelijk kunnen onderscheiden. Nou, dan zou de Hollander wel blij wezen, bij de vijanden van de Turken te zijn terecht gekomen. Als hij wilde, kon hij dienst nemen en mee tegen zijn beulen vechten. Zijn kameraad en zich zelf wreken!

Maar Wynant schudde het hoofd: de begeerte naar wraak was in zijn hart veel geringer dan het verlangen naar huis.

De Italiaanse kapitein glimlachte. Hij begreep dat laatste wel; beter dan het eerste. Nu, als de kans bestond om hem aan een Hollands schip over te doen . . . Voorlopig was dat misschien niet mogelijk, doch zodra een Hollander hun weg kruiste, beloofde de kapitein, zouden ze die praaieren. Tot zo lang moest hij met de matrozen meewerken, zijn kost verdienen.

Wynant knikte; Wynant nam graag met die regeling genoegen.

En van toen af werd hij gerekend bij de bemanning van het Venetiaanse oorlogschip te behoren.

Lang duurde dat niet — al was elke dag voor Wynant's ongeduld té lang. Hoe vaak tuurde hij niet over het wijde watervlak, om te zien of er een schip opdoemde. En werd in de verte een zeil zichtbaar, dan speurde hij telkens in spanning naar de kleuren, die van de mast woeien.

Toen . . .

Het was in de buurt van Rhodos, dat aan bakboord een zeil zichtbaar werd. Het werd groter — het naderde. Vol spanning boog Wynant zich voorover om beter uit te zien. Ja! Rood, wit, blauw!

„De Prinsevlag!“ Hij schreeuwde het uit. De matroos, die vlak bij hem stond, keek verbaasd op bij de luide kreet van de anders zo rustige Hollander. Doch toen hij — de blik van Wynant vol-

gend — de Nederlandse kleuren ontwaarde, begreep hij.

Wynant rende naar de bootsman; bracht deze op de hoogte van wat hij had gezien. Nu was er de gelegenheid, waar de kapitein over had gesproken; nu zou hij bij een landsman aan boord kunnen komen. De bootsman

knikte — ging naar de kapitein om die te vragen, wat er gedaan moest worden. Wat er gedaan mócht worden.

„Praaien!” beval deze, en hij liet tegelijk de koers van de galei verleggen, zodat de beide schepen elkaar op roepwijdte zouden passeren.

Het Hollandse schip bleek „d’Oranjeboom” te zijn, van Smyrna op thuisreis naar Amsterdam. Of ze een landsman wilden meenemen, die uit Turkse gevangenschap was ontsnapt? Natuurlijk wilden ze dat, antwoordde het Hollandse schip. Ze zouden de man komen halen.

Wynant zag, hoe een boot van „d’Oranjeboom” werd bemand; hoe deze met regelmatige riemslagen koers zette naar de Venetiaan. Daar kwamen Hollanders, landslui! Die hem zouden meenemen naar het vaderland! Hij kon de ogen bijna niet van de naderende roeiboot afwenden — begreep toch dat hij, vóór hij van boord ging, de kapitein moest bedanken voor diens goede zorgen en voor diens hulp. Zonder te wachten tot hij daar verlof voor kreeg, klauterde hij de kampanjetrap op; stapte hij op de kapitein toe. Maar deze begreep de opwinding van de jongeman — luisterde glimlachend naar de haastige woorden, waarmee Wynant zijn dank uitsprak. Ja, ál goed. Hij had het prettig gevonden, een arme drommel te kunnen helpen en tegelijk de Turken een hak te kunnen zetten. Hij wenste Wynant een goede reis en een veilige thuiskomst.

Intussen was de roeiboot langszij gekomen — de man die daar

het roer hield, riep naar boven. Hollands! Zuiver Hollands, door een Hollander geschreeuwd! Wynant ontroerde er toch van, na zo lange tijd zijn moedertaal weer onvervalst en onvermengd te horen.

„Ik kom! Ik kom!” riep hij terug. Hij klauterde over de verschansing en klom langs een touwladder naar beneden.

„Zo, ben jij die ontsnapte vluchteling!” begroette een matroos hem. „Ga maar op de achterdoft zitten — dan brengen we je aan boord van onze „Oranjeboom”!”

Over de verschansing van de galei hingen een paar Venetianen. Ze wuifden en riepen: in de dagen, dat hij bij hen aan boord was geweest, had Wynant vrienden onder hen gemaakt. En ze waren voor de jongen blij, dat hij de kans kreeg, weer naar zijn vaderland te keren.

Aan boord van „d'Oranjeboom” werd Wynant eerst bij de schipper gebracht: schipper Reylingh. Daar moest hij weer het verhaal van zijn avonturen doen. Hij deed het; maar verzwegen, dat zijn vader een gezien koopman was op de Amsterdamse beurs. Vertelde alleen, hoe hij als kajuitsjongen met de „Landtskroon” was uitgevaren, hoe hij in de macht van de Turken was geraakt en op welke manier hij kans had gezien te ontsnappen.

De schipper luisterde. Och, het was een soort verhaal, zoals schipper Reylingh wel meer gehoord had. Wel vaker kwam het voor, dat Hollandse zeelui in handen vielen van zeerovers of van Turken. Alleen maar: de meesten kregen de kans niet, om te ontsnappen. Wat dit betrof, mocht Wynant van uitzonderlijk geluk spreken. Hij was van harte welkom aan boord: er was in het matrozenverblijf nog wel een plekje voor hem open. En tijdens de vaart kon hij als lichtmatroos met de bemanning meewerken.

„Dat wil ik graag, schipper,” zei Wynant, en hij hoorde het zich zelf zeggen. Hij dacht aan de tijd, dat het werk van een kajuitsjongen hem eigenlijk te min was geweest; aan de tijd, waarin hij op dat werk had gemopperd en het als een vernedering had gevoeld. Nee, werken was geen vernedering, wanneer je het deed als vrij man. Het was pas een vernedering, wanneer je niet meer was dan een slaaf, die met slagen en stompen werd aangedreven.

Eén van de nieuwe makers wees hem op bevel van de schipper een kooi; de bootsman gaf hem werk. En aan boord van het Hollandse schip onder de Hollandse zeelui deed Wynant dat werk met dankbare toewijding.

Na wekenlange vaart doemden de duinen op langs Hollands kust. Het vaderland! Straks de stad, Amsterdam! Wynant's ongeduld groeide: hoe lang zou het nog duren, eer ze op de rede van Tessel aankwamen? Eer ze, de Zuiderzee over, de torens van Amsterdam

zouden zien? Telkens en telkens onder het werk keek hij, of er geen punten waren, die hij herkende. En ja, daar waren er! De vuurbaak van Tessel — dan de Dromedaris van Enkhuizen . . . Nu kon hij de tijd bij uren tellen! Uren, die ongelooflijk lang schenen. Maar eindelijk — eindelijk . . .

„d'Oranjeboom" voer het IJ op! Wynant stond op het voorschip; herkende met gretige vreugde zijn stad. De Westertoren en de Munt, het nieuwe Raadhuis . . . Daar voeren ze voorbij de Schreiers-toren, waar vader en moeder hadden gestaan, toen hij uitvoer op de „Landtskroon".

Maar er was geen tijd om te blijven kijken en te blijven denken: alle handen waren nodig om de zeilen te reven en de ankers uit te brengen. De ankertouwen strakten — de Levantvaarder lag stil.

Aan de wal had zich een grote menigte kijkers verzameld, die het schouwspel van de teruggekeerde koopvaarder wilden genieten. Van de wal maakten zich verscheidene roeiboten los, die naar het voor anker gekomen schip kwamen. Ze voeren langszij — mannen kwamen aan boord. Kooplui, die een aandeel hadden in de lading, koopmansbedienden, die hun meesters vergezelden of voor hun meesters de schipper kwamen spreken. Vol belangstelling keek Wynant naar hen — en daar . . .

Uit een van de bootjes klauterde een man omhoog, die hij met een schok herkende. Sinjeur Van Someren! En vlak achter deze kwam Steven Duyt! Onwillekeurig deed Wynant een paar passen achteruit, in een gevoel van schaamte en verwarring. Hij zag, hoe sinjeur Van Someren, zonder op de matrozen acht te slaan, zich naar de kajuit begaf, waar schipper Reylingh was. Steven Duyt bleef op het dek.

Wynant had zijn verwarring overwonnen — toch aarzelde hij, toen hij op Duyt toetrad.

„Sinjeur Duyt,” zei hij.

De aangesprokene keek verrast op — zag hem onderzoekend aan. Dan, ineens, tekende zijn gelaat grote verrassing. „Wynant Hendricksz!” riep hij verbaasd. „Hoe kom je hier?”

„Ik ben hier lichtmatroos.”

„Je was toch met de „Landtskroon” uitgevaren? En schipper Croef heeft verteld, dat je in handen van de Turken gevallen was.”

„Was ik ook,” zei Wynant. En zonder verder iets over zich zelf te vertellen, vroeg hij gejaagd: „Hoe is het thuis? Weet u daar iets van, sinjeur Duyt?”

„Goed, zo ver ik weet. Alleen . . .” Duyt aarzelde, wachtte een ogenblik. Dan ging hij door: „Je ouders hebben van schipper Croef gehoord, dat je gevangen was. En . . . uit Turkse gevangenschap komt zelden of nooit iemand terug.”

„Dus . . .?” vroeg Wynant, terwijl zijn ogen het gelaat van de andere afzochten.

„Ze durven er niet op te hopen je ooit weer te zien. Ze rekenen je . . .” Het woord „verloren”, het woord „dood” wilde Duyt niet over de lippen.

Even stonden de twee zwijgend tegenover elkaar — dan zei Duyt: „Dat zal een onverwachte, grote vreugde wezen.”

Wynant had geen weerwoord.

De ander overlegde bij zichzelf: als de jongen bij zijn ouders terugkeerde, zonder dat dezen op die terugkeer waren voorbereid . . . En: hoe móesten ze worden voorbereid? Plotseling kwam hij tot een besluit — hij stapte de kajuit binnen. Sinjeur Van Someren, in gesprek met schipper Reylingh, keek verwonderd op. Iets dergelijks

was hij van zijn bediende niet gewend — die stoorde hem nooit ongevraagd in een gesprek. Doch eer hij uitleg had kunnen vragen van Duyt's ongewone doen, zei deze: „Neem me niet kwalijk, sinjeur, Wynant Hendricksz is aan boord!”

„Wynant Hendricksz?” Verwonderd rees de koopman uit zijn zetel overeind.

„U bedoelt die ontsnapte galeislaaf, die met mij mee thuisgevaren is?” wendde de schipper zich tot Steven. „Kent u die?”

Ja zeker, kenden ze die, sinjeur Van Someren even goed als sinjeur Duyt.

„De jongen is een zoon van Hendrick Wynantsz,” vertelde Van Someren.

„Van kóópman Hendrick Wynantsz?” vroeg de schipper verbaasd. „Daar heeft de vent geen woord van gezegd. Hij vertelde alleen, dat hij als kajuitsjongen op de „Landtskroon” uitgevaren was.

„Toch is het zo,” bevestigde Van Someren zijn mededeling. „Later zal ik u de hele geschiedenis wel eens vertellen. Maar ik begrijp, sinjeur Duyt, als de ouders van die knaap hun zoon plotseling voor zich zien . . .”

Steven Duyt knikte: zijn patroon had zijn bedoeling goed begrepen.

„Daarom kom ik hier, sinjeur,” zei hij. „Ik dacht, wanneer u misschien sinjeur Wynantsz op de hoogte brengen wil?”

„Zeker wil ik dat — en ik zal het onmiddellijk doen. Als de schipper het goedvindt, neem ik de jongen dadelijk in onze boot mee naar de wal.”

Natuurlijk vond de schipper het goed, en even later stond Wynant op het dek van „d'Oranjeboom” tegenover zijn vroegere patroon.

„Je gaat met ons mee,” zei die. „Sinjeur Duyt en jij moeten dan maar ergens wachten. Bijvoorbeeld in „Het Vergulde Spinnewiel” — en er vloog een glimlach over het gelaat van de koopman — „dan zal ik je ouders op je terugkomst voorbereiden.”

„Graag, sinjeur,” nam Wynant aan. Een ogenblik flitste hem de gedachte door het hoofd: „Het Vergulde Spinnewiel — je, moet sinjeur Van Someren vergeving vragen,” maar hij kreeg de kans niet, dat voornemen ten uitvoer te brengen. Want de koopman

ging naar de valreep, waarbeneden zijn roei-boot lag, te wachten. En Wynant en Duyt hadden hem te volgen.

Zodra de boot aan de kade aanlegde sprong Van Someren aan wal. „Ik kan jullie dus in „Het Vergulde Spinnewiel” vinden,” zei hij

over zijn schouder tegen Steven Duyt, en zonder te wachten tot zijn bediende en Wynant uit de boot waren geklauterd stapte hij met stevige pas in de richting van het huis van Hendrick Wynantsz.

In de taveerne — hij had twee kroezen bier laten komen — vertelde Steven Duyt. Dat van de „Hollandia” nooit meer iets vernomen was. Die zou wel ondergegaan zijn in de storm in de Golf van Biscaje. De „Landtskroon” was behouden in patria teruggekeerd — toen had schipper Croef moeten melden, dat zijn kajuitsjongen zich niet aan boord bevond; gevangen was door de Turken.

Vertelde ook Wynant. Van zijn gevangenneming; van zijn slavernij; van zijn ontsnapping . . . Hij was met zijn verhaal nog niet gereed, toen de deur van de taveerne openging. Midden in een zin brak Wynant af: daar was vader! En achter hem sinjeur Van Someren.

„Vader!” De jongen vloog op zijn vader toe — vergat de beide anderen. En toen hij na de eerste begroeting, na de eerste snel gewisselde mededelingen naar hen omkeek, waren ze verdwenen. Ze hadden vader en zoon alleen willen laten.

Moeder stond achter het raam van de zijkamer over de gracht uit te zien. Ze had met vader meegewild, doch deze had beter geoordeeld, dat ze haar jongen niet zou terugzien in een taveerne temidden mogelijk van vreemden, maar in de beslotenheid van het eigen huis. Daar zag ze Hendrick en Wynant komen — niet meer een man en een opgeschoten jongen, maar twee forse gestalten. Wat was Wynant groot en breed geworden! In haar verbeelding

Jan Eboen

had ze hem gezien, vermagerd en afgebeeld — in werkelijkheid was hij een stoere knaap.

Ze haastte zich naar de voordeur; opende die wijd.

„Wynant! Mijn jongen!”

Hij vloog het bordes op, sloeg de armen om moeders hals . . . Een paar voorbijgangers keken op. Hendrick Wynantsz schoof zijn vrouw en zijn zoon met zachte drang naar binnen — sloot de deur achter hen.

Die avond brandden de kaarsen lang in het woonvertrek van de koopmanshuizinge. Wynant moest vertellen — véél vertellen. Het verhaal, dat hij al zo vaak had gedaan. Maar het verdriette hem niet. Want waren het niet vader en moeder, die luisterden; waren het niet zijn zussen en zijn broer, die met wijd-open ogen hem de woorden als van de lippen lazen?

„Jongen toch, hoe vreselijk,” onderbrak moeder hem herhaaldelijk, wanneer hij vertelde van wat hij op de galei had moeten ondergaan; van de gewaagde ontsnapping door het donkere gebergte naar het vreemde strand; van de gevaarvolle zwemtocht naar de Venetiaanse galei . . . En toen hij vertelde van Dick Burton, hoe die getroffen was en was weggezonken, stonden haar ogen vol tranen, tekende haar gelaat angst . . . Als haar Wynant door de kogels was geraakt . . .

„De Here heeft je genadig bewaard,” zei ze, en in haar trillende stem klonk dankbaarheid.

„Ja, moeder,” zei Wynant, „en . . . ik had dat niet verdiend. Ik weet nu, dat ik verkeerd heb gedaan, toen ik nog thuis was. Ik heb mijn werk verwaarloosd, en alles wat ik kreeg heb ik genomen als de gewoonste zaak van de wereld. Dat u zo goed voor me zorgde en dat vader me alles gaf wat ik nodig had . . .

Hij wachtte even. Dan — terwijl hij zich zijn gedachten herinnerde aan boord van de galei en het voornemen, dat hij daar had gevormd — zei hij: „Mijn bijbeltje had ik niet meer, toen ik bij de Turken was. Maar ik heb veel en vaak gedacht over wat ik erin had gelezen. Ik vond — ik vond mezelf nét een verloren zoon . . .”

Moeder zag zijn gelaat door haar tranen heen; vader keek naar hem met warmte in de ogen.

„Zoals ik me vroeger thuis gedroeg, heb ik óók gezondigd tegen de hemel en voor u. Aan boord van de galei, in de nachten dat ik niet slapen kon, heb ik veel gebeden. Toen heb ik God om vergeving gevraagd — wilt u mij ook vergeven?”

„Van harte, jonge,” zei vader, en stak hem de hand toe.

Moeder stond op en kustte hem. „Nu is alles goed,” snikte ze.

„Alles nog niet, moeder,” zei Wynant. „Ik moet nog naar sinjeur Van Someren. Daarstraks

heb ik de gelegenheid, of eigenlijk de moed niet gehad, om hem te zeggen . . . te vragen . . .”

„Of je weer bij hem in dienst komen mag?” vroeg vader. „Dat moest je maar niet doen — als je werken wilt, en dat geloof ik nu van je, lijkt het mij beter, dat je bij mij op kantoor komt.”

„Als u me hebben wilt, vader . . .” nam Wynant aan. „Maar ik wil toch aan sinjeur Van Someren gaan zeggen, hoe het me spijjt, dat ik hem zo heb beledigd.”

„Dat is goed, mijn jongen,” zei vader.

Het was laat geworden die avond, eer de kinderen naar bed gingen; eer Wynant de kaars nam om naar zijn oude, vertrouwde kamertje te gaan. En toen hij zich had uitgetkleed, toen hij had gedankt en gebeden, toen hij in zijn bed was gestapt, had hij voetstappen gehoord op de trap. Moeder was naar boven gekomen om haar jongen, haar grote jongen, die ze tegen alle verwachting in had teruggekregen, onder te stoppen als in de tijd, dat hij nog een heel klein kereltje was . . .

Nu was ze weggegaan — Wynant voelde haar nachtkus nog op zijn voorhoofd. Hij lag in het duister te staren. Thuis! Veilig thuis!

En morgen . . . Morgen begon een nieuwe dag; begon een nieuw leven. Een leven, waarin hij — in kinderlijke gehoorzaamheid aan zijn ouders en toegewijde vlijt aan zijn werk — zijn dankbaarheid tonen wilde.

Met Gods hulp.

INHOUD :

	Blz.
I. Een koopmansleerling verzuimt zijn plicht	7
II. Een koopmanszoon wordt stevig aangepakt	16
III. Een kajuitsjongen zeilt uit	24
IV. Een nieuwbakken varengast maakt kennis met het scheepsleven :	32
V. Een roofgalei doet een aanval	46
VI. Een „verwende landrot” mag aan wal	56
VII. Een scheepsmaat van de „Landtskroon” gaat drijven plukken	62
VIII. Een Hollandse jongen als galeislaaf bij de Turken	69
IX. Een Engelsman doet een aankoop	78
X. Een slaaf wint de vrijheid.	89
XI. Een zoon hervindt zijn thuis	98